



poština plačana v gotovini

VSEBINA :

VARSTVO NARAVE — PROTI ČLOVEKU ALI ZANJ?	193
O SLOVENSKEM PLANINSKEM FILMU Dr. Francè Brenk	194
IZLET NA VOGEL Mirko Mahnič	197
ZELENI ZALIV Leopold Stanek	200
NA VELIKI CESTI Tone Kuntner	201
ZGODBA NEKE PRVENSTVENE Boris Krivic	201
PRVA SMER V ZALEDENELEM OSTENJU Franci Ekar	205
NOČ NA REFUGE VALLLOT (4362 m) Tone Strojín	206
SPOMINI NA DOŽIVETJA V GORAH Janez Brojan	208
SLOVENSKA PLANINSKA POT TRI NOČI V STENI KRUMKOLA Franci Štupnik	216
NA VRHOVIH OKOLI KORABA Dr. Ivan Stojanovič	218
ZACETKI ZIMSKIH VZPONOV Ivan Michler	222
OB NAJNOVEJSEM NASEM KUGYJU Evgen Lojšin	226
DRUŠTVENE NOVICE	230
ALPINISTIČNE NOVICE	233
IZ PLANINSKE LITERATURE	235
RAZGLEDE PO SVETU	237

NASLOVNA STRAN:

POMLADNO SONCE — Foto prof. Janko Ravnik

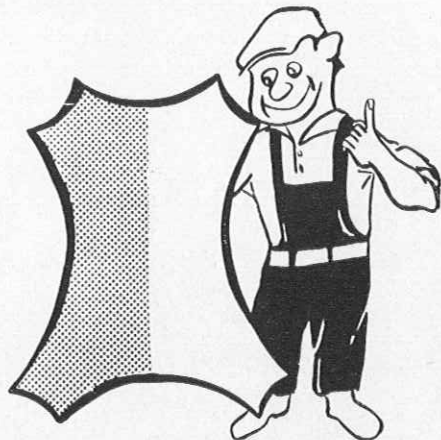
«Planinski Vestnik» je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina je N din 24.-, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih (naročnina za inozemstvo N din 37.- ali 3 USA \$) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 501-8-5/1 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Opdovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo upravi do 1. decembra za prihodnje leto. Rokopisov ne vračamo.

VIST

ZA ČEVLJARSKO INDUSTRIJO,
TAPETNIŠKO, GALANTERIJSKO
IN OBLAČILNO STROKO.

ZAHTEVAJTE KOLEKCIJE IN TEHNIČNA
NAVODILA O UPORABI.



INDUSTRIJA USNJA, KEMIČNIH
IZDELKOV IN PLASTIČNIH MAS

STANDARD

K R A N J

TISKARNA

izdelava vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

KLIŠARNA

izdelava vseh vrst eno- in večbarvnih klišejev

KNJIGOVEZNIKA

vezava preprostih in luksuzno opremljenih del

ŠTAMPILJARNA

izdelava vseh vrst žigov pečatov in knjigoveških črk

ETIKETE

v vseh barvah in barvnih folijah

Tiskarna, Jože Moškrič'

Nazorjeva 6 — Telefon 21-296

VARSTVO NARAVE — PROTI ČLOVEKU ALI ZANJ?

(K Tednu varstva narave od 22. do 28. maja)

Ni nobenega dvoma — varstvo narave ni prišlo na tapeto vsega sveta zato, da bi šlo proti človeku, ampak zanj, da naravo obvaruje zanj. Tega v našem listu nismo prvič zapisali, saj to načelo razglša moderno varstvo narave že desetletje in več. Vendar pa je treba to vedno znova poudarjati, saj gre za dejavnost, ki rada zapelje v pretiravanje tiste, ki se ji z vsem srcem posvečajo, in tiste, ki se upirajo njenim načelom, češ da gre za zelotstvo, za pretirano gorečnost, ki bi utegnila človeka potiskati stran od življenja, v puščavništvo, v starokopitnost, v zaverovanost, da je dobro samo tisto, kar je prvobitno in starobitno, po starem, brez naravne dinamične volje po napredku, po tehniki, po spremembi sveta, ki je nujna, če si hoče človek olajšati življenje.

Nam planincem je še prav posebno pri srcu, da se po modernih načelih varstva narave ohranijo pglavitne vrednote gorskega sveta, predvsem seveda v tistih gorskih predelih, v katerih so najbolj ogrožene. To pa je tam, kjer je gora sredi tehnično razvitega sveta in zato modernemu človeku najbolj potrebna, po drugi strani pa tudi najdostopnejša, saj ga vse prometne tehnike, posebej pa vertikalna v kratkem času takorekoč na industrijski način transportirajo iz mestnega hrupa na višave in vrhove ali vsaj na mnogo bližji štart do višjih ciljev. Srečujemo se s protislovjem, ki nas ne sme presenečati. Čim bolj je od ljudi zaželena, tem bolj je gora od tehnike in njenih spremnih pojavov ogrožena. Kdo naj bi bil končno tega bolj vesel kot planinci, saj je vsa dejavnost naše organizacije tu zato, da bi čim več ljudi uživalo blagodatni gora! Nesmiselno je govoriti: Pustite gore takšne, kakršne so bile, pa bodo ljudje radi prišli. To žal ni res. Množice pridejo v gore takrat, ko jim drzni plezalci in hodci nadelajo pot in jo dobro zavarujejo, ko zdrče avtomobili in šinejo v sinjino gora gondole, skratka, ko nastopi v gore svojo zmagovito pot tehnika. Temu se varuhi gorske narave lahko upiramo samo tako, da zagotovimo dovolj velika področja, kamor tehnika ne sme prodrati, izkoriščana področja pa se morajo ravnati po predpisih, ki ščitijo naravo pred prehudimi posegi in ki tirajo tehniko, da svoje objekte prilagode naravnemu okolju, avtohtoni arhitekturi, značilnostim ambienta, da novo in staro vskladijo, skratka, da skušajo svoj neizogibni greh nad naravo kolikor mogoče zakriti in popraviti, vse v skladu z ureditvenim načrtom, ki ga mora vsaka kulturna, razvita pokrajina imeti tudi za tiste predele, ki so nerodovitni, nenaseljeni torej tudi za pasove nekdanjega »zaščitnega« gozda in za »prazni« skalnati svet, svet gorske divjine, ki je za življenjsko ravnovesje modernega človeka čedalje bolj potrebna.

Varuhi planinske narave moramo biti na preži, da predeli divjine ostanejo neprizadeti, da se kaka gorska skupina preveč ne »odpre«, da v gore ne udere preveč »urbane civilizacije« v obliki raznih počitniških hišic in vseh drugih naselitvenih oblik, ki jih je spravila na svet »kultura prostega časa« in ki večji del pričajo o slabem okusu lastnika in njegovega arhitekta. Gorska pokrajina bi tako izgubila svojo nekdanjo podobo, s tem pa bi utegnila izgubiti svoj smisel, saj bi ne mogla nuditi izžetemu, trpinčenemu asfalt-nemu človeku »dezintoksikacijo«. Zdravje civiliziranega človeka je danes odvisno od rednega prezračevanja pljuč. Ni ga bolj primernege načina za to, kot je zložna pa dovolj zahtevna hoja v kreber z dovolj mikavnim ciljem v gorskem svetu.

Eden od tvorcev moderne zavesti Jean Jacques Rousseau je pred 250 leti javno vprašal zdravnike, kako to, da še niso začeli predpisovati zračne kopeli v gorah kot zdravilno

sredstvo zoper razne bolezni. Videl je daleč naprej, ko je govoril o sreči, ki človeka prevzame v gorskem zraku. Evforija, občutek dobrega počutja, o kateri so za Rousseaujem pisali mnogi veliki in mali častilci gorske narave, ni samo stvar psihologije, ampak temelji na fizioloških spremembah, ki jih človek doživi na vrhah, danes toliko bolj kot v časih Rousseauja, Byrona in Goetheja, treh velikih privrženecv alpske divjine, saj je industrijski način proizvodnje s svojo specializacijo, racionalizacijo in avtomacijo prinesel tudi dolgčas, togost, topost in otopelost. Prav imajo danes tisti, ki se zavedajo nevarnosti »sedečega potovanja« in ki pravijo: Za vsak km avtoceste je treba odpreti tudi km steze za pešce. Nekateri celo terjajo dva do tri km steze v gorato pokrajino, mimo katere velika cesta omogoča drveti. Če bi torej varuhi narave hoteli zares skrbeti za človeka, bi ga morali priganjati, naj stopi z modernega Faetona na gorsko rušo, v drnast svet, mimo katerega gre »po bliskovo« njegova pot. Goro je treba prigarati, samo s težavo priborjen cilj človeka osrečuje, ga telesno preizkuša in s tem obnavlja.

Ko bomo ta mesec v »tednu varstva narave« razmišljali o dosežkih varstva planinske narave, o njegovih porazih in zmagah, o njegovih malih in velikih nalogah, ne pozabimo, da je varstvo narave prisiljeno k stalnemu boju za svoje cilje in to kljub zakonom, predpisom in pravilnikom. Moramo se upirati pohlepu po dobičku, proti tehnokratskim apetitom, proti pomanjkanju izobrazbe, nevednosti in pomanjkanju občutka za kulturne vrednote, ne smemo pa tega boja spremeniti v krik zoper tehnični napredek.

Ne pozabimo, da mora vse naše ravnanje biti posvečeno skrbi za človeka, da narava ni sama sebi namen, da je namenjena vsem ljudem, da imajo do njenih užitkov vsi enake pravice. Tem težje je torej tistim, ki so prevzeli dolžnost, da jo bodo branili **proti** ljudem in njihovim ekscesom, vendar **za** ljudi.

to

O SLOVENSKEM PLANINSKEM FILMU

Francè Brenk

Urednik in prijatelj Tine Orel me je že nekajkrat vabil, naj za Planinski Vestnik napišem svoje mnenje o planinskem, posebej o slovenskem alpinističnem filmu. Namreč o splošni želji tisočerih planincev po filmu, v katerem bi bile okolje lepote našega alpskega sveta, v tem okolju pa glavni junaki naši planinci in alpinisti. Torej o želji, ki je po prvih dveh slovenskih igranih filmih **V kraljestvu Zlatoroga** in **Triglavske strmine** (1931 in 1932) ostala po drugi vojni neizpolnjena. Ostalo je neuresničeno hrepenenje množice slovenskih planincev in njihovih tovarišev alpinistov, ki leta in leta z vse bolj drznimi, osebno odgovornimi podvigi osvajajo Alpe, Kavkaz, Himalajo. Kakšna dejanja! Kakšni duševni in telesni napor, kakšne radosti, kakšni spopadi z naravo in nrami v naših junakih in zunaj njihovih moči! Kakšno zanimanje tisočerih ljubiteljev gora, gledati takšne filme!

Toda ko Slovenci svoje prave filmske proizvodnje še nismo imeli, so planinski in alpinistični filmi nastajali. Zdaj, ko svojo proizvodnjo imamo — planinskih filmov nimamo. Imamo zgolj nekaj dokumentarnih filmskih zapiskov o naših vrhunskih alpinističnih dosežkih: nekaj prizorov, ki smo jih kljub skopemu filmskemu izrazu gledali z velikim zanimanjem po kinematografih in na televizijskih zaslonih.

Ali je želja po slovenskem planinskem in posebej po alpinističnem filmu upravičena? Ali so očitki naši filmski proizvodnji utemeljeni?

Na Slovenskem živi pojem planinskega, v zadnjem nasledku alpinističnega filma v dokaj čistem smislu in pomenu. Naš pojem ima svoj dokaz ob obeh omenjenih igranih

filmih, svoj vzor pa ob nemških alpinističnih filmih, predvsem ob delu dr. Arnolda Fancka in režiserja svetovnega slovesa Geoga Wilhelma Pabsta **Bela slepota**. Naš rod je gledal ta film v tedanjem Elitnem kinu Matici, ki ga je imela v lasti znana alpinistka Pavla Jesihova. Ob gledanju **Bele slepote** smo se zavidljivo spraševali: zakaj bi tudi Slovenci ne snemali podobnih filmov, saj je naša pokrajina še lepša in naša doživetja v gorah še bolj prisrčna, lepa, nevarna, tvegana, odgovorna? Potlej smo gledali še filme Luisa Trenkerja, Leni Riefenstahlove in snemalca Hansa Schneebergerja **Lov na lisico v Engadinu**, **Beli pekel na Piz Palüju**, in Trenkerjevo zgodbo iz prve vojne, dramo z Dolomitov **Gore v plamenih**. Nemcem smo zavidali njihove svetovne uspehe z alpinističnim filmom, njihov pogum, prikazovati zgodovinske in novodobne dogodke, njihovo sposobnost, te zgodbe ponazarjati v tako lepi filmsko slikovni podobi.

Danes vemo, da spadajo ti nemški filmi med filme tako imenovane freiburške skupine, da so to »herojski filmi«, in da se je proizvodnja freiburške skupine ob prihodu nacifašistov na oblast izrodila: če freiburžani prikazujejo v **Beli slepoti** še osamljenega, odtujenega junaka, ki se bojuje s skrajnimi silami človeške zmogljivosti z neusmiljeno divjino zasnežene, od sonca slepe pokrajine, za svoje golo življenje, za človekovo nadmoč nad naravo — potlej kasnejši filmi freiburške šole s to tendenco prelomijo. Film Arnolda Fancka, Leni Riefenstahlove (zgodovinar Georges Sadoul je imenuje »firerjevo navdihovalko«) in Luisa Trenkerja prekinejo s svojim čistim alpinističnim filmom in se vdinjajo hitlerjanskemu režimu. S svojimi deli začenjajo propagirati arijskega nadčloveka-alpinista in nasploh športnika. Ta junak je po svojih fizičnih kakovostih izreden, ker je pač pripadnik višje rase. In takšni so bili junaki tedaj zelo znanih filmov o **Olimpijadi** (Berlin, 1938) ali film **Zmagoslavje volje**. S svojo težnjo, pokazati nadmoč rase, so freiburški avtorji segali tudi po zgodovinskih motivih in jih prilagajali hitlerjanski ideologiji. Trenker je posnel na primer **Cesarja Kalifornije** in **Condottiere**, ki so bili zgodovinski vzor za SS, Fanck pa na Japonskem **Samurajevo hčer**.

Naj poudarim: ko smo Slovenci v začetku tridesetih let s tolikšnim zanimanjem gledali filme freiburške skupine, in smo želeli, da bi med nami nastajali še boljši filmi, smo okoli leta 1935 opazili tudi spremembo v njihovi osnovni misli, v njihovi tendenci. Njihovi junaki, ki so se jim pridružili tudi junaki fašistične organizacije Kraft durch Freude — pridobivanje moči z radostjo — njihovi junaki — nadčlovek z nadmočjo — do katere se dokopljejo z junaškim življenjem v spopadih z naravo (ne v ljubezni do narave in v sožitju z naravo), nas niso več mikali. Vedeli smo, da se tudi s planinskimi in alpinističnimi podvigi in filmi pripravljajo na osvojitve sveta. Zazdeli so se nam naduti, goram in nam sovražni, nevarni...

Ne vem, in najbrž nikoli ne bomo vedeli, do kolikšne mere je ta preobrat v nemškem alpinističnem filmu vplival tudi na Slovenskem na to, da vse od **Kraljestva Zlatoroga** pa do današnjega dne ni nastal med nami planinski in alpinistični film.

Vem le to, da je planinske in alpinistične filme, ki niso dokumentarni, temveč igrani dolgi filmi, zelo težko ustvarjati. Celó v stari in znani umetnosti književnosti je izredno težko preudarno in verjetno zoperstaviti človeka naravi in naravo človeku, posebej v samem vrhu spopada, če naj bi v resnici izredni podvigi v očeh gledalcev ne zbledeli kot nesmiselni boji z naravo, kot sentimentalni beg alpinista in planinca, beg iz življenja, beg pred vsakdanjo trdo resničnostjo — v romantično okolje gora in bolestrnega alpinističnega tveganja...

Z občutkom za pravo mero in mejo pa bi bilo z nekaj ustvarjalnega napora mogoče ustvarjati planinske in alpinistične filme.

Snov je neizčrpna!

Po naših gorah živi na desetine kočarjev in planšarjev, lovcev in plezalcev, množice planincev, ki poleti osvajajo transverzalo, in množica smučarjev. Živé očarljivi oskrbniki koč in znanstveniki po observatorijih. Vsak dan so navzoči po naših planinah gorski reševalci in gorski stražarji. Njihovo okolje je čudovito rastlinstvo in živalstvo, ki živi s svojimi menjavami večno življenje. Med gorami in ledeniki in njih fantastičnimi oblikami

se spopada človek-planinec in alpinist — s svojimi družbenimi in osebnimi problemi. Hodi, pleza, razmišlja... Uravnava svoj odnos do življenja, jekleni svoje sile v sožitju z naravo, in se hkrati srečuje z novim načinom življenja v planinah, z novimi ljudmi, z drugačnimi nrami in željami. V našem alpskem okolju nastajajo žičnice in vlečniče, v naš alpski svet vdira mestno življenje hotelov in barov, svedri vrtajo v stene prostor za kline, alpinistični podvigi postajajo tujskoprometna atrakcija, smučarje sili tehnizacija v rekorde — čim več voženj na dan po svetovno znanem smučišču, pa naj je to Kranjska gora ali Vogel, kajti čas je kratko odmerjen, in zdolaj čakajo avtomobili. Naglica, naglica, naglica...

Kakšne neizčrpne možnosti za slovenski planinski in alpinistični film!

Toda kako oblikovati gmoto motivov, pa osebnih in družbenih poblemov sodobnega planinca in alpinista, kako jih filmsko upodobiti, da bi junaki takih del ne bili niti sentimentalni niti nadčloveški nadljudje? — Predlagam, da za nov začetek slovenskega planinskega filma filmamo najboljša spise naših pisateljev planincev, od del Ivana Tavčarja do Janka Mlakarja in Franca S. Finžgarja pa do našega sodobnika Franceta Avčina. Snemajmo, filmsko upodablajmo klasike slovenske planinske in alpinistične književnosti!

In zadnje vprašanje: kako naj filmsko predstavimo vzore in boje naših vrhunskih alpinistov, naših kavkazcev in himalajcev? Mislim, da bomo morali do velike mere opraviti to nalogo sami. Med sposobnimi pisatelji scenarijev, med našimi pisatelji, bodo le težko našli koga, ki je tudi sam človek gora. Zato bodo morali sami pisati scenarije o sebi — o svojem odnosu do gora, o njihovih najlepših lepotah in o poslednjih vprašanih smisla človeškega bitja in žitja.

Ko razmišljam o slovenskem planinskem in alpinističnem filmu, pa slovenski filmski proizvodnji v dobro ne morem mimo misli, da Slovenci svoj planinsko alpinistični film v nekem smislu že imamo. Domala vsi naši igrani filmi, **Na svoji zemlji**, **Svet na Kajžarju**, **Tri zgodbe**, **Dolina miru**, **Kala**, **Trenutki odločitve** pa **Balada o trobenti in oblaku** in vsaj še oba filma o **Kekcu** se odvijajo v našem planinskem in alpskem okolju. Kaj bi s svojim narodnoosvobodilnim ognjem stric Sova v filmu **Na svoji zemlji** brez hribov okoli Baške grape! Kaj bi štajerski viničarji (**Svet na Kajžarju**) in obmurski mlinarji (**Tri zgodbe**) brez goric in temnih tolmunov deroče Mure! Kaj bi Kala brez divjine alpskega sveta! Kaj bi Temnikar na svoji gorski kmetiji s svojim strašnim bojem za poštenega človeka, kakršnega zmore le v boju z naravo ojekleneli junak, kaj bi v filmu **Balada o trobenti in oblaku** — brez Komenske pokrajine! In kaj bi deček Kekec brez slovenskih gora, brez junaškega boja s planinskim orlom in čudnim možem Bedancem onstran strme soteske!

Mislim poudariti: slovenski film se z redkimi izjemami, vse od **Na svoji zemlji** do **Zgodbe, ki je ni**, odigrava v svojem prirodnem okolju. To naše slovensko okolje pa je v poglavitnih naših filmih Gorenjska z Alpami, Notranjska s kraškimi lijaki in podzemnimi jamami, Dolenjska s poraslimi griči in zamočvirjenimi kotli, Štajerska s svojimi vinorodnimi goricami in Koprščina z našim pogledom, uprtim v brezmejno obzorja morja. Res je: planinskega, posebej alpinističnega filma Slovenci po osvoboditvi še nimamo. Potrebno bo nekaj preudarnega dela — in snemali bomo lahko planinske in alpinistične filme. Ne glede na naš problem pa naj pritrdimo, da raste naš slovenski film s svojimi poglavitnimi deli iz domačih tal, iz njihove prvine, prirodnega okolja. Raste iz zemlje, v katero so vsajene naše najtanjše, najbolj žlahtne korenine.

Slovenski planinski in alpinistični film čakata na svoje ustvarjalce, predvsem na svoje scenariste. Toda kakorkoli se utegne uresničevati naša želja po planinskem in alpinističnem filmu, bo tudi naše alpsko in planinsko okolje v slovenskem filmu navzoče, dokler bo živel naš filmski in televizijski film. Čim pa bodo skušali naši filmski ustvarjalci umakniti slovenski film iz prirodnega okolja, da bo zgolj še zgodba zunaj kraja in časa, čim bodo skušali ustvarjati filme z junaki, ki od nikoder in nikamor ne živijo, potlej bo tudi slovenskemu filmu zapisan konec.

IZLET NA VOGEL

Mirko Mahnič

Že dolgo nisem bil v gorah. Kakšnih osem let. Bil sem le na Voglu, a ne velja, ker so me z žičnico potegnili gor. Peš nisem utegnil — služba, delo, družina,

Na Vogel sem se peljal z mamo, bratom, sestro, svakom in nečakom. Lani.

Mama je Bohinjka, sedemdeset let ima, hrbtenico globoko upognjeno, zelo vznemirljivo srce in še nekaj drugih težav, pa vseeno bistra, ljubezniva, potrpežljiva, vztrajna, živahna in razumna. Na vrhe ni nikoli hodila, ni utegnila, imela je pet otrok in ponoči in podnevi šivala. Bila je le enkrat na Črni prsti, hodila v naše rovte visoko nad izvirom Bistrice in čez senožeti v Srednjo vas in Fužino. A bile so ji pri srcu gore in od ropotajoče singerice je zmeraj rada gledala k njim. In otroke nas je zmeraj rada puščala gor. Že od desetega leta naše starosti naprej.

Kako da nas je tako zaupala goram, ki je bila celo, kadar smo bili okrog hiše, zmeraj v skrbeh za nas?

Morda zato, ker so bili naš stari ata, njen oče, gorski nosač in vodnik, ki so nič kolikokrat s tridesetimi in celo petdesetimi kilami na ramah v soncu in dežju, v snegu in burji, ponoči in čez dan zmagali pot na Kredarico in nazaj. Naš stari ata so bili mož. Ni več takih možov. Naučili so nas, kako je treba v goró: kako se moraš v volno obleči čezinčez, ker so strupene gorske meglé in piši; kako korak zastaviti — pametno počasi, a zdržema in brez počivánja; kako med potjo nikar ne kapljice mokrote popiti, le kakšen krhelj zvečiti; nič pótov rezati; vsem, ki jih srečaš, srečo voščiti, ko vendar smrt kar naprej tišči za tabo kot pes za divjačino. Bili so učeni brez šol, gore so jim marsikaj razodele. Razločevali so zvezde, poznali vetrove in kako se razpočijo mrene meglá in kaj pomenijo klobuki na vrhek, mah na lubju in nemir divjačine in domačih živali in kako je treba živini in zemlji streči, da dajo človeku, kar potrebuje za življenje. Vsem stvarim in rečem so vedeli ime, pomen in namen in razodevali so se brez težav, gladkó in lepó kot potok sredi dobrav.

Naučili so nas jesti in piti po pameti in potrebi, saj še žival mero pozna, so zmeraj rekli. Kako pobožno so z lepimi dolgimi prsti kruh lomili, z nožičem zaseko mazáli, z žlico skledo ostrgali. Kako s slastjo so vsake kvatre kozarec dobrega vina spili in kako mrzlo vodó iz putrha cenili pa lonček malinovca in skledo mlečne pijače. Ja, zmeraj trezni in zmerni so bili, so se tega v gorah naučili, kjer moraš gor in navkreber, skoz hudournike in peči, skoz vročino in mraz, skoz črno noč in slepečo luč. Tako je življenje. Naučili so nas zgodaj vstajáti, pridno delati, dobro opazovati, tenko premišljevati, veliko molčati, knjige s premislekom brati, vse s svojo glavo pretuhtati in dognati, le na svojih nogah korajžno stati. Kako so znali ljudi brati! So dejali, kadar so videli lumpa ali lenuha ali pijanca: »Takah se varvaj« in »Tale je vedomec« in »Viš jo no merkovco«. O poštenih pa so rekli, da svet z njimi in zaradi njih stoji in živi. Še posebej pa so radi imeli otroke. To so jih prijazno gledali, to jih pod brado kot teličke in kozličke čohljali, to jih k suhim rebrom stiskali! In naučili so nas odganjati žalobo in obup in klicáti veselje v srce. »Na planincih lušno biti...« so radi peli in še veliko drugih starih pesmi, ki sem jih že toliko pozabil. In naučili so nas vriskáti. Ne kar naprej in ne tako, da se vse živali, posebno še srne prestrašijo, o ne. Samo takrat, kadar ti je tako lepo, da ti sapo jemlje in te duši pa nimaš besed, da bi to povedal, pa nimaš nikogar, ki bi mu povedal, pa se ti kar oči zarosé pa pljuča napno pa potisneš prav prav mehkó iz sebe vse tisto sladkó, da slišijo le mravlje pri čevljih in rože meter naokrog.

Bili so lep stavec, visoki, vzravnani, suhi, oči so imeli modre kot nebo v zgodnjem jasnem jutru, čiste kot sprano skalovje, mirne kot jezero v pripeki avgusta meseca. Dobri, a prav nič cukreni, ponosni, a nikoli ošabni, vztrajni, a nič trmastí, moški, pa še malo ne oblastni in nasilni. In ko jih že zdavnaj ni bilo več, so še zmeraj z nami hodili, še zmeraj smo slišali njihov korak, njihovo sapo in — zares — njihovo dušo. Njihov mir je hodil z nami, njihov mir je hodil z mano.

Mama je vedela, zakaj nas je pošiljala v góre. Ko smo se pripeljali na Vogel, je dan gorel z največjim plamenom in stena postaje je bila kakor iz jasinovih cvetnih listov. V čistem brezvetrju je pelo le kamenje pod čvrsto obutvijo. Kdajpakdáj je bilo slišati slaboten cvrket skritih ptičev. Vonj materine dušice in iglavcev je zavel vse kotanje, ki nas je skoznje vodila pot. Vrhovi so bili snažni in neznansko blizu, saj je bilo tik po obilnem dežju. Hodili smo tiho in nestrpno

čakáli, kako bo mami, ko bomo prišli na razgledišče.

Zaslišali smo kitare in tranzistorje, smejanje in živahno pogovarjanje. Za ovinkom je bila kočica. Mize pred njo so bile vse zasedene, tudi obednica je bila polna in komaj smo dobili nekaj stolov. Ljudje so bili dobre volje, Moški pri štiridesetih z rdečo volneno čepico, s kratkim ščitnikom in v jopici enake barve je hodil okrog miz, pozdravljal vsevprek in zbijal prijazne pa tudi že zoprne šale. Bil je na zadnjem klinu pijanske sreče, ko se okus, duhovitost in razum poslavljajo in blodne megle že ovijajo skaženo podobo človeškega dostojanstva. Privrtel se je do nas, zabuhel od pijače, s krmežlji v očeh in s posušeno peno v kotih ustnic.

»Zdravo, jaz sem Miha, hribovec, sin matere narave, doma pa sem z Dobrave. Slovenec, Srb, Hrvat, za uvek brat i brat, Slovenci kremeniti smo...« je brbral in mežikal od utrujenosti.

»Dajte nam mir,« mu je tiho, a ostro rekel svak. Pijanec ga je začudeno pogledal, srknil iz kozarca, ki ga je nosil s seboj, in zapel:

»Svoboda zlata,« kolcnil in rignil hkrati, postal zelo žalosten, se zamajal v kolenih, zatem pa pohlevno položil glavo na mizo, tako da je gledal svaka postrani navzgor, in dejal:

»A ni žalostno, kaj, a ni žalostno?«

»Saj sem vam rekel, hudiča, da pojte stran,« je ostreje rekel svak in pogledal drugam.

»Saj jaz planin sem sin,« je krčevito dejal pijanec, pritisnil čelo ob mizo in pokleknil v redko travo. Zelo neprijazna natakarcica je prinesla čaj.

»Daj plac, Miha,« je rekla pijancu.

»Pustite gospóda,« se je oglasila mama, »teško mu je.«

»Kaj težko,« je malomarno prhnila natakarcica, »pijan je.«

Zmetala je čaj po mizi in odšla k družbi s tranzistorji.

Mož z rdečo volneno čepico je dvignil glavo in iskal po naših obrazih. Ustavil se je na maminem. Začel je naglo mežikati, videlo se je, kako se trudi, da bi doumel položaj.

»Mamca,« je nazadnje tiho poklical.

Vsi smo molčali, gledali oba in čakali.

»Kaj pa je,« je ljubeznivo rekla.

Oni je še zmeraj klečal, para iz skodel mu je prekrila zmeraj bolj zguban obraz.

»Ales cu grunt, ničevó, finito. A je tako?«

Zelo je napel že izrabljene oči in za nekaj hipov celo jenjal mežikati, da bi videl njen obraz.

Mislil, da je razumela njegovo stisko. Natanko sem jo opazoval in videl, kako mu je pritrtilno pokimala.

»A ni to žalostno, mamca, a ni to žalostno,« je rekel.

»Žalostno je,« je rekla.

»Pa je res žalostno,« je rekel.

»Res je žalostno,« je rekla.

»Žalostno, a ne?« je rekel.

»Žalostno ja,« je rekla.

Zdaj se je odrinil od mize in neobgljeno pritisnil kazalec na usta, kakor da premišljuje, kako bi svojo stvar razložil. Nenadoma ga je presvetilo, odmaknil je prst, razprl suhe ustnice, trezno pogledal mamo, se nekoliko nagnil k nji in dejal: »Mati...«

Samo to, zatem se je sesedel. Ni zgrmel na tla, glava in prsi so se ujele na stol. Pri priči je zaspal.

Zdaj je ona položila prst na usta.

»Pst,« je rekla in vstala.

Gledal sem jo, ko je odhajala proti razgledišču, in se spet spraševal, kako da nas je tako zaupala goram, ki je bila celo, kadar smo bili okrog hiše, tako v skrbeh za nas.

Le kako je to mogla, ko pa ji je brat Lorenc v prvi svetovni vojni obležal v Tirolah? Lorenc prvorojenec in edini fant v družini, skromen in tih in domu vdan — v Celovcu se je izučil za mizarja — pa je zmeraj ostal v daljnih mrzlih Tirolah! Le kako je to mogla, ko so ji gore vzele tisto, kar je najbolj ljubila in čistila!

V njenem spominu je živel ves lep in čist, varuh njene dekliske sreče, up materin, ponos očetov, radost cele vasi. Kadar nam je govorila o njem, je bilo kakor zgodba o plemenitem vitezu iz pravljice, kakor življenjepis svetnika. In kadar sem poslušal njene hvalnice v njegov spomin, mi je zadišalo po korčkih in macesnovini. Zato sem takrat večkrat odprl skrinjo, kjer smo imeli fotografije, in ga gledal. Res, mil moški je bil, zraven pa vitek, velik in močan. Trikrat so ga slikali — vse med vojno v času kratkega in edinega dopusta — in zmeraj se njegov zdravi obraz smehlja in so srečne njegove tople oči. Vendar sem že takrat globoko za njimi zmeraj opazil tudi soldaško čvrstost, pogum in zvestobo. In še globlje grozo nad strašnim soldaškim opraviлом. In še globlje samo noro soldaško smrt.

Mislil, da je mama počasi začela verjeti, da je njen dobri brat moral tako umreti, kakor je: visoko v čistih gorah — med zvezdami, v blišču snega, angelskih belih meglic, svetlobnih raket



in jeklenega ognja. Bil je prelep, je verjela, pa je moral po smrt visoko gor pod sonce, po najbolj strašno, po najbolj prekleto, a le najbolj slednje krivde oprano smrt. Tako je umrl bel in dišeč, preden bi se ga polastili strupi in teme nižin.

In pošiljala nas je gor, da bi bili z njim. Njeno pripovedovanje je naredilo, da smo ga res srečevali — (suho drevo — stric Lorenc, rože in trave — stric Lorenc, ovce, oh, bele ovce — stric Lorenc) in začeli jemati od njegovih belih kreposti in od bridke slave njegove vdane smrti. Ob tem so nam velikanski grobovi in faraonske piramide neizmerne skalnatega pokopališča odpirali prve slutnje o silnih razmerjih časa in prostora in posluš za milijone skrivnih reči veselja in človeka v njem. Mama je vedela, zakaj nas je pošiljala v gore. Stala je na razgledišču. Ni obračala glave, da bi lovila posamezne lepote, zastrmela se je v nerazumljive moči enovite brezkončnosti.

Nihče ni šel k nji. Stali smo za njo in jo brez besed gledali. Želel sem vsaj od strani videti njen obraz, kakršnega — to sem vedel — nisem in ne bom videl nikoli. Čutil sem, da je zašla v stanje posebne zbranosti, videnja in spoznanja. Morda je molila.

Saj res, pošiljala nas je gor kot v cerkev. Dala nam je kruha, robcev in dva tri dinarje in smo šli gledat smreke in bukve in polhke in cvetje in bela prodišča in trmaste črne kupe snega in oblake in megle in jezero tam spodaj in našo hišo tam spodaj in okna na tej hiši, za katerim je ropotala singerica in kjer je mami uhajal pogled gor in le gor, kjer je tihota, svetloba in polno dišav. To je verjela z vsem srcem, zato nas je tudi puščala gor: da bi nas prevzelo vse tisto in da bi se napili vsega tistega pa še poguma in moči za trdo življenje.

Nazadnje se je obrnila — sledovi blažene zarje so še razodevali njeno blagoslovljeno doživetje — in nam veselo pokimala. Pustili smo jo, da je šla mimo nas, ker smo se hoteli pogledati in se skupaj poveseliti. Svak je trdo žulil cigareto, ni maral pokazati, kako ga je bogato vznemirilo. Miha je še zmeraj spal. Okrog njega je smrdelo po kislem umetnem žganju in kvasu. Skoraj čisto plešasta, zelo drobna glava zdaj ni bila več na stolu, zdrknila je na drobno kamenje, pomešano z drobno travo. Okusna rdeča čepica s ščitnikom je ležala tam blizu. Ko je mama šla mimo, se je sklonila, da bi jo pobrala. Svak jo je prehitel. Obrnila se je k nam in rekla:

»Nekoč je bil dojenček.«

Šele zdaj smo se počasi začeli pogovarjati.

Avg. 1966

ZELENI ZALIV

(Fiesa — Piran)

Leopold Stanek

...in kar je v zavesti, to biva.

1

Na produ
ležiš brodolomno
v zelenem zalivu
deviške Navzikaje...
Metulj si,
belin nad modrino,
s prozornimi krili
poletava, se poigrava
in išče otoček želja.
Kje naj počije,
na igrivem repu delfina,
na jadrju daljine,
ki v znane pristane beži,
na cvetu globine?
Boj se globine,
globine so neme,
globine gorja.
Poletava, se poigrava
nad svojo podobo
in oprahuje zvezde neba.

Kdaj pa kdaj
se moraš spustiti
z gore svojih sanj
sebi do dna —
od zadnje gladine
se meri polet
in slednja vzpetina.

2

Si ptica lastovica —
prvemu svitu na griču
plešeš obredni ples,
premeriš nebesni obok
onkraj piranskih streh,
angelu vrh zvonika
posodiš peruti,
goslaču na trgu
brenkaš na mrtve strune,
gnezdiš levu pod šapo
beneškega sloga
in z zobmi mestnih zidin
škrtiš in žagaš
čas in prostor
sebi in svetu.

Si slavec,
skrit med grmičjem
dehteče robinije,
slaviš zeleni zaliv,
antično gledišče
s terasami češenj in oljk,
smokev in mandljevcev,
granatovcev s cvetom in sadom
na policah sredi trt.

Poješ vso noč,
poješ v jutro in dan,
kje si,
slišim te pa te ne vidim,
ko da sem slep.

Vedno je skrito
najlepše pojoče srce.

4

Je školjka,
iz morja iztegnjena dlan
in Venus v zelenem,
odprta pavja pahljača
in žensko okrilje.
Odisejsko nag stojim
na domači skali,
med plimo in oseko časa,
s stopali v dotiku
z oceani davnine,
roteč vse sile
zemlje in neba,

naj ne premine trenutek,
ki se je rešil
v zaliv moje zavesti.

NA VELIKI CESTI

Tone Kuntner

Na veliki cesti
je bilo jasno
in je preveč pripekalo:
sonce in kamen.

Srce ni hotelo s telesom.
Ostalo je tam.
ker še upa v usmiljenje —
gumijastih koles.

Tak sem se vrnil,
brez solz
v jablanove sence,
nasmejan
kot da se vračam z nevesto.
(Vsi brez srca ostanejo sami.)

Vse je ostalo kot prej,
le poti so bolj globoke.
Prehodil bom vse poti znova.

Tu bom ostal,
kjer sijejo sončnice.

ZGODBA NEKE PRVENSTVENE

Boris Krivic

Začelo se je nekega lepega jesenskega dne pred dvema letoma. Prejšnjega dne sva zlezla Zajedo v Travniku in tako sva imela opravičilo za smrčanje kasno v beli dan.

»Le kaj bi počela?« sva se spraševala po obilnem zajtrku — kosilu.

Mac se je zagledal v Šita in nenadoma mu je oko zažarelo. (Ne morem priseči, da je bilo res tako, ampak lepo se pa sliši.)

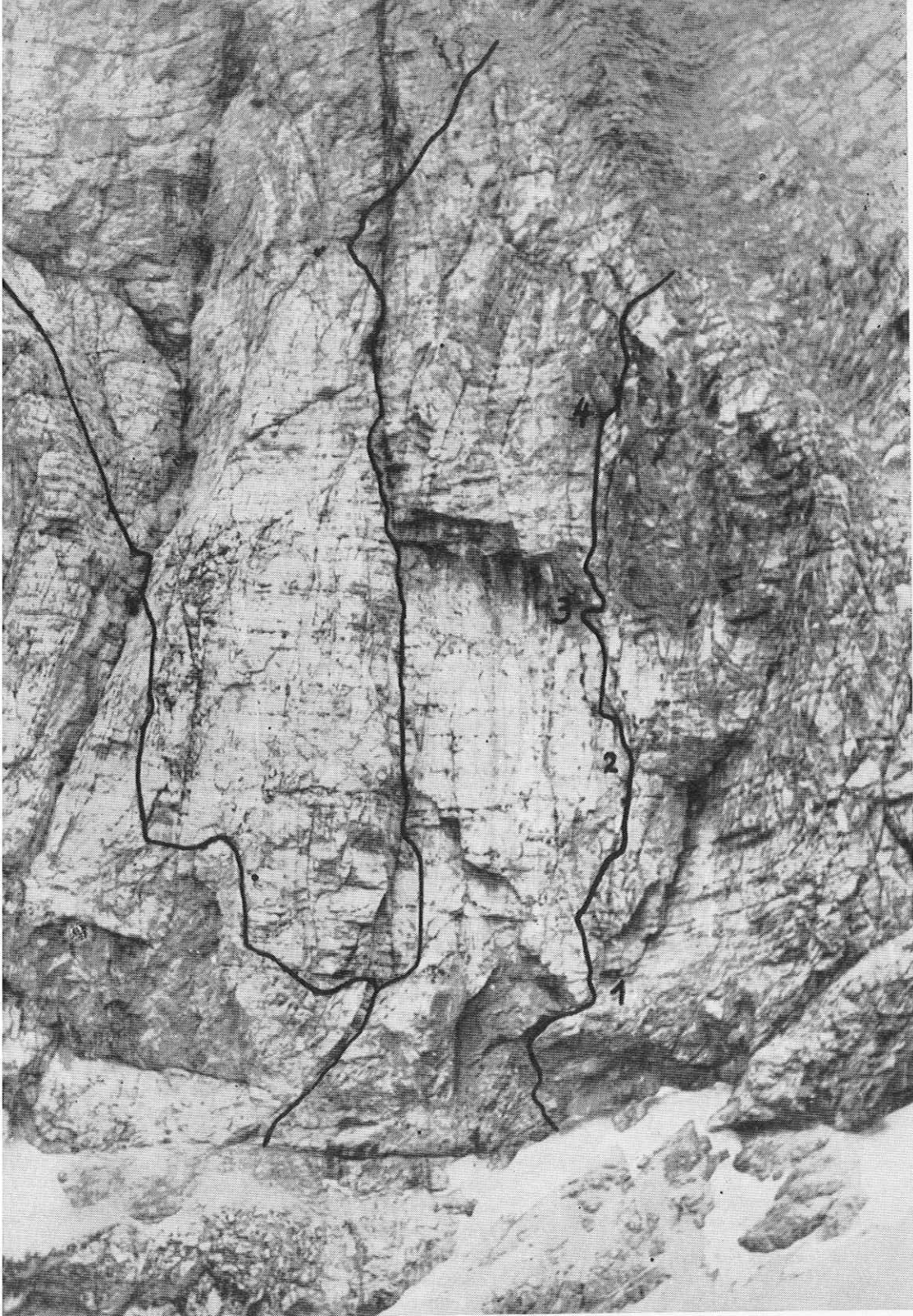
»Ti, alpinist, kaj bi pa rekel o kakšni prvenstveni?« Debelo sem ga pogledal, nakar se mi je vsulo iz ust: »Kaj, kakšna, kje, kdaj?« in začel sem metati kovačijo v nahrbtnik.

Mac se je kar ustrašil: »Pa, no, pomiri se, saj nisem mislil tako resno.«

Potlej sva se sporazumela, da bi bilo dobro, če bi si šla steno poprej ogledat. Nekje sva namreč brala, da vsi veliki alpinisti delajo tako. In ker sva hotela biti tudi midva velika alpinista, sva ponosno odkorakala proti najini steni. Žal ni bilo takrat nikogar drugega v Tamarju, da bi bil priča slovesnemu trenutku, kako se junaka odpravita na prvo merjenje moči. Bojaželjno sva hitela po stezi, nič naju ni moglo zadržati. Nič? O, pač, kot že nekajkrat tisto leto sva se izgubila v goščavi koj za kočo. Grr! Ko sva se vsa opraskana končno izvila iz pretesnega objema grmovja, je bila najina samozavest močno omajana in prav ponižna sva prišla pod mrko, prepadno steno. V tisočmetrskem prezirljivem krohotu nama je kazala zobe: »He, he, ljubčka, tukaj pa ne bo kruha. Prav nič več pametnega ni, he, he, he!« Skoraj sva že vrgla puško v koruzo, toda ob zadnjih besedah nama je zopet zrasel pogum in skočila sva ji v nos: »Ha, ha, ha, pametnega? Alpinist pa pamet? Dobra šala!«

Za trebuhe sva se držala od smeha, ko sva se vračala v kočo. To bo pa zanimiva stvar — plezanje v steni, ki ima smisel za humor. Jutri bova naredila ta špas.«

Podcenjevala pa stene vendarle nisva. Brala sva tudi, da se veliki alpinisti za take podvige tudi specialno pripravljajo, recimo dvigajo uteži. Žal uteži v Tamarju ni bilo. Kaj pa sedaj? Iz dileme



Severna stena Šit, Smer JLA (s številkami)

Foto B. Krivic

naju je rešila truma veselih Avstrijcev, ki so na travniku brcali žogo. Najprej sva se dvomljivo spogledala, saj še nisva slišala, da bi se bil kdo pripravljaj na prvenstveno z nogometom, potlej pa je Mac rekel: »Sila kola lomi,« jaz pa: »V sili hudič muhe žre,« in sva se jim pridružila.

Nekaj časa smo pridno tekali za žogo in zabijali gole (pri vsakem sem si predstavljal, da sem zabil kar dober klin), ko se je nenadoma izkazalo, da nesreča nikoli ne počiva. V polnem diru sem pred golom silovito zamahnil po žogi (predstavljal sem si, da plezam čez streho), samo namesto žoge sem zadel krtino, naredil nekaj kozolcev in odkruncal z igrišča. Zvil sem si gleženj in tako se je pokazalo, da nogomet ni primerna priprava za prvenstvene.

»Dolga je roka najine stene,« sem zavzdihnil. Spoznala sva, da ima poleg smisla za humor na zalogi cel arzenal podlih trikov, ki nama jih je potlej lepo servirala enega za drugim. Na primer: Nekaj dni kasneje, ko je bila noga spet dobra, je zapadel sneg in tako spet nič. Razjzila sva se: »Jo bova zlezla pa pozimi, za kazen in v svarilo drugim. Pika.«

In tako sva vso zimo vztrajno hodila v Tamar, oblegat najino steno. Pa je bilo zmeraj kaj narobe: Navadno vreme ni bilo pravšnje (bodisi da je pred kratkim padel sneg ali da je bilo oblačno ali pa je bilo zvečer preveč zvezd in smo tako vedeli, da se bo vreme podrlo). Včasih sva doma pozabila kaj od krame (največkrat vrv), kadar pa sva bila ob idealnem vremenu z vso ropotijo v Tamarju, pa ni bil vrag, da ni bil ravno takrat na sporedu kak god ali rojstni dan.

No, enkrat pa sva bila na tem, da jo zlezeva. Takrat sva pa začela premišljevati (zares izjemna stvar) in sva prišla do zaključka, da pravzaprav nima smisla tu lesti pozimi. Dva razloga sta naju prepričala. Drugi bi rekli: »To je prav gotovo šoder, če sta jo namigala kar pozimi!«, potlej bi se pa pojavil šaljivec, ki bi poleti potelovadil po najinih klinih in bi imel letno prvenstveno. Nāk! In nisva šla.

Raje sva poskusila Jesihovo. Mac je zlezel prvi raztežaj, jaz pa sem se hotel prepričati, če ima dobro stojišče, ko sem mu sledil. Poskus se ni preveč dobro končal, ker je Mac prižvižgal do mene. Takrat so se mu šite zamerile.

Moja ljubezen do Šit je trajala malo dlje, do julija, ko sem v Kočevarjevi preizkusil vrv, bolj rečeno motvoz — namreč ostanek stare osemdesetmetrice — in pa Viktorjevo varovanje. Rezultat: konopec cel, Viktor krvave žulje na rokah, meni pa nič. Le moje čustvo do Šit se je ohladilo in potlej sem jih pustil celo leto pri miru.

In prišlo je leto šestinšestdeseto.

Mac je marca odšel na klimatsko zdravljenje za poldrugo leto v Hercegovino, jaz pa sem se junija spomnil tiste stare ljudske modrosti, češ da prva ljubezen ne zarjavi. Ne bodi len, sem ročno začel spet oblegati mojo steno — nič več najino, ker se ji je Mac odpovedal.

Prvič sva bolj za šalo kot zares poskusila s Cicem. Prilezla sva na gredino, potlej sva se pa igrala na tisto vižo »malo levo, malo desno«. Nakar je sledila poslastica — spust z gredine čez velik previs. Ajajaj! dvajset metrov bingljajoč v zraku, pa še v dülferju povrh vsega.

Še dvakrat sem imel čas in veselje uživati v tej poslastici, le užitek ni bil več tako popoln, ker sem se spuščal v karabinskem sedežu.

Za julijske praznike sva s »ta blond« Mitjem prišla že nad velike, rumene odlome in nama je že kazalo, da bova tokrat le zlezla. Ampak stena še ni izčrpala svojega repertoarja zvijač in tako je Mitja v neki počii »pozabil« podplat. No, lepa reč! Tolažil sem ga, da so včasih lezli bosii, pa se ni kaj preveč ogreval za tak način.

»Mene so učili, da moram imeti spoštovanje do gorca. Ne vem, če bo imela stena moja boso nogo za izraz spoštovanja.« (V opombo: kdor še ni imel prilike občudovati »alpinistične« noge po turi, no, ne vem, kako bi povedal, je imel pač srečo. Gre na tisto vižo: Ah, ta aroma...)

Ta argument je bil neizpodbiten in ni nama ostalo drugega, kot da se vrneva.

Naslednjič je bil z nama še Tinček. Odločili smo se, da gremo poskusit neko drugo smer, ki jo je Lojz že v naprej imenoval in sicer J. Najprej sem moral seveda zlesti na gredino v najini smeri, kjer sva zadnjič pustila skoraj vso kramo, potlej pa sem še enkrat okusil slast spuščanja po zraku. Onadva sta spodaj škrtala z aparati in se škodoželjno muzala: »Nasmeh, prosim! Daj, nasmehni se no, da bo slika življenjska;«

Kaj bi, tudi hudo enkrat mine in tako smo potem šli v J. Zlezli smo menda dva raztežaja, potlej bi se kmalu pobili. Menda se tam kamenje kar samo od sebe proži. Sklenili smo, da bi raje še nekaj časa živeli in smo začeli sestopati. Pri tem pa se nam je skoraj posrečilo pobiti nekaj Avstrijcev, ki so šli po plazu proti Jalovcu. Spogledali smo se in rekli: »Pa naj še oni živijo,« in občepeli smo kot kavke vsak na svoji skali. Ko so bili mimo, se je kanonada spet začela. Kar nekam prestrašeno so pogledovali nazaj.

Še enkrat sva hotela z Mitjem poskusiti pred odhodom na Kavkaz. Pa je vreme prekleto slabo kazalo in še Mitja je imel zvečer službo. Takrat je Jožeta in Zmaga napralo v Peharju, Ante in Boris

pa sta ravno še ušla ob prvem poskusu v stebri Šit.

Tako, potem smo šli na Kavkaz in le malo je manjkalo, pa bi konec štorije o tej smeri napisal nekdo drug, namreč znani izvrševalec zamisli drugih. Napisal bi bolje in objavil bi v kakšnem uglednejšem glasilu, ne pa v nekem Planinskem Vestniku. Nažalost pa je bila slovenska javnost prikrajšana za to reportažo iz vertikale, ker ga je Ljubo odvrnil od najine smeri. Da bi le nekako opravičil svoj nadimek, je potem odžrl smer Ljubo in Cicu. »Pa naj ima veselje,« je potem dejal Ljubo, »ampak je pa le obvisel na Cicovem svedrovcu, čeprav je govoril, da ne bi bilo treba vrtati!«

Ko smo se vrnili s Kavkaza, smo seveda takoj izvedeli za te pripetljaje. Z Mitjem sva se splasila, planila v Tamar in en, dva, tri zlezla smer do vrha.

Kaj bi še povedal?

Morda to, da sva našla v smeri tri kline in vponko od poizkusa izpred osmih let, da sva izstopila v večernem dežju in sestopala v nočnem nalu in da naju je Uroš nagradil s pohvalnim širokim nasmehom, Mima pa z litrom kuhanega.

Sedaj pa bom menda že končal... kje pa! Kmalu bi pozabil povedati, da sva najino mojstrovino krstila za smer JLA. In zakaj? Obstajata dve razlagi.

Uradna temelji na treh razlogih: Mac kot idejni vodja je v JLA, Mitja je čez teden dni odšvigal v JLA, no in sedaj, ko to berete, sem tudi jaz že raje kot ne v JLA.

Pa neuradna? Dajte no, Planinski Vestnik je vendar uradno glasilo PZS in take neuradne stvari ne bo objavljaj. Vam jo bom že enkrat povedal na uho.

SMER JLA SEVERNA STENA ŠIT

Opis:

Vstop pod rumenimi previsi, 100 m desno od vstopa smeri Belač-Zupan. Proti levi navzgor po krušljivem terenu, nato prečnica desno na rob luske in po njej na gredino (stojišče pri grmičku). Po gredini desno 20 m na široko teraso (1). Na levem robu terase v travnato poč in po njej 15–20 m na poličko. Naprej po počti proti levi navzgor (k) do previsa (k), pod njim prečnica v desno in nekaj metrov navzgor na koritasto stojišče. V območju raza 10 m desno navzgor, nato prečnica desno preko grape na sosednji raz in po njem 10 m na polico. Po grapi do razcepa (2) in po levem kraku (krušljivo) v votlino in levo na polico. Proti desni v kamin, po njem do razcepa in po levem kraku na polico pod velikimi (3)

strehami. Pod strehami proti desni in čeznje na stojišče pod previsom. Prečnica proti levi navzgor 10 m do roba velikih streh, nato proti desni navzgor na poličko pod zajedo. (Nekaj metrov desno značilen kamin). Po zajedi do konca (k, k, 2 razt.,) na stojišče pod previsno zaporo (4). Prečnica desno v votlino (možic). Preko previsnega pasu (kk) — več možnosti — v lažji svet in po njem v smer Jesih-Kveder-Kante.

Višina smeri 300 m.

Ocena V, A₁ z mesti VI, A₂.

Plezala 13. 9. 1966 11 ur Mitja Košir (Jesenice) in Boro Krivic (Lj. matica).

Opomba: Priporočljivi U ali V klini. Zagozde niso potrebne.

PRVA SMER V ZALEDENELEM OSTENJU

Franci Ekar

Leto 1961

S svetilko se prebijeva skozi smrečje, pogrezava se v sneg do pasu. Prebijeva se na porasli greben, kjer stanje ni nič boljše. Hočeva priti v sredino stene — ne gre. Povsem nepoznan svet, pa tudi sneg tega ne dopušča.

Prvi pogled v zapadno steno — od blizu. Kar srh naju spreletava, ko vidiva in slišiva divjanje in grmenje plazov. Toda smer naj bi šla prav tu skozi ta pekel. Odrvneva pogled in nadaljujeva po grebenu.

Leto 1962

Mučni naju teža opreme in težavni prehodi. Sneg ne drži. Popoldansko sonce ga je razmehčalo. Navezujeva se. Ob levi strani glavne vpadnice se dvigava. Čudim se, da sneg zdrži na teh strmih vesinah. Ob sončnem zahodu se utaboriva na razkošni polički. Spiva privezana na vrveh v spalnih vrečah, pokrita z nylonskim pokrivalom. Prav prijetno počutje. Smrtno tišino zmoti le žvižganje padajočega kamenja. Zbudiva se pokrita s plastjo novega snega. Megla, metež, veter. S čudnimi občutki se spuščava po zametenih sledeh prejšnjega dne.

Mesec dni kasneje ponoven zalet. Toda kljub bivaku v steni sva izstopila. Plazovi niso dovolili, da bi prestopila v gornji del stene.

V taki ali drugačni obliki smo trmasto naskakovali zapadno ostenje Kokske Kočne. V poletnih dneh verjetno to ni nič posebnega. V zimskih razmerah pa je zelo resna zadeva.

Že sem se odločal, da odstopim od prve zimske smeri v tem ostenju. Toda kjerkoli sem bil, Kranju ali Ljubljani, od povsod sem videl zapeljivi strmi žleb, nato izrazito zasneženo prečko in dalje natančno na vrh.

Sedaj se sprašujem: Ali so me morda ravno ti vsakdanji pogledi na Kočno privedli do tega, da sem se še enkrat zagnal? Sedaj sem do sebe odkrit. Verjamem, da je bila to prva smer, ki sem jo želel preplezati za vsako ceno. Morda je želja rasla prav zato, ker me stena ni hotela sprejeti, saj me je sedemkrat napotila mimo sebe ali nazaj.

25. 2. 1967 ob dveh ponoči

Točno ob tej uri sva se odpeljala z motorjem iz Preddvora. V slabih 25 minutah sva pri Povšnarju v Zgornji Kokri. Prav potihoma se urediva, da ne bi zbudila in vznemirjala ljudi. Kolovoz se stmo dviga proti Stari Povšni. Nad senikom zavijeva proti vznožju stene. Luna odlično razsvetljuje, tako da svetilke na rabiva. Prehodi so podobni onim v džungli, Rabila bi mačeto za sekanje vej. Vse je divje kot v pragozdu. Po takih težavah prideva v treh urah do vstopa.

Nad nama je še vse tiho in mirno. Tudi sneg še kar drži. Po tretjem raztežaju si morava navezati dereze. Gre meter za metrom, dolžina za dolžino. Sneg je odličen, vedno boljši. Priplezava do starega, znanega mesta, do najvišje točke iz vzponov prejšnjih poizkusov. Mesečina je oslabela, v skupini Karavank in Julijcev zažare osvetljeni vrhovi.

Strmo snežišče. Pršič zahrbtno zakriva ledeno podlago. Izkopljem stojišče. Cepin kar zakopljem. Ni najbolje, toda upam, da bo. Brane se vzpenja mimo, ima kar dosti opravka z ledom. Prečenje v levo. Dviga se poševno navzgor, na kraju odsekano mesto; pogled navzdol v mogočne strehe previsov. 40 m dolg raztežaj ledene prečke v žleb. Mesto, kjer je zbirališče plazov iz zgornjih snežišč. Ledeno, strmo žrelo. Prvi raztežaji iz tega žlebu so podobni vrhnjim dolžinam Palavicinijevega žleba v Glocknerju.

Strmina je za nekaj stopinj popustila. Tudi topleje je, saj sonce pošteno greje. Na severozapadnem grebenu se dvigajo mogočne zavese pršiča. Sliši se zavijanje južnih vetrov. Iz enakomernega dviganja zavijeva rahlo v desno čez leden prag v žlebičevje. Strmina narašča do navpičnih odsekov. Oblita je s požledom. Plezava izmenoma. Klini

domače izdelave dobro prijemljejo. Imava jih samo še 6, zato je treba vsakega odkopati.

Vrh je že viden. Oblizejo naju prvi snežni vrtinci. Hočejo naju predstavljati. Biveva se za ravnotežje. Zobje dvanajsterk še bolj čvrsto prijemljejo. Sneg se menjava: led, pršič, kloža. Veter postaja vse močnejši. Ne smeva popustiti, povratka ni. Še poldrug raztežaj in stojiva na vrhu. Konec smeri. Šestletne sanje — 800 metrov zasnežene stene! Zdaj so resnica. Morda je to zadovoljstvo še večje, kot če bi bil izstopil iz smeri, ki uživa renome ekstremizma. Veter naju po ozkem grebenu premetava v divjem ritmu. Ne zmeniva se več za to, da naju bije v obraz, ne za mraz. Na pre-

V zapadni steni Kočne, v ozadju Storžič in Triglav

Foto F. Ekar





Osrednji del smeri v zapadni steni Kokrske Kočne
... nova smer
--- SZ greben
Foto F. Ekar

valu v vzhodno stran je vse utihnilo. Edina živa bitja blizu pod nama — čreda gamsov. Na jugu pred nama, na krvavških smučiščih se premikajo pike, to so smučarji.

Plezala 25. 2. 1967.

Brane Jaklič in Franci Ekar

Prvi poizkusi:

Vinko Pretnar in Franci Ekar.

NOČ NA REFUGE VALLOT (4362 m)

Tone Stroj in

»Metod, Tone, vstanita. Gremo!« Štefan budi z baterijo v roki.

Mraz, rosa na šotorih. Ura kaže štiri.

Drhte se izkopavam iz spalne vreče. Pred šotorom vdihnem zrak.

Mont Blanc je srebrnkasto bel. Mesečina lebdi na pobočjih.

»Je mogoče, da gremo tja gor, na visoko srebrno belino?«

Na gorilniku prične vreti juha. Izbira z najkalo-ričnejšo hrano. Nahrbtniki se polnijo, zavezujejo pa spet odvezujejo. Na ledenikih bo za zamujeno prepozno. Vmes uhajajo pogledi na Mont Blanc, ki postaja rožnatordeč.

Še vsi zasopli pritečemo na spodnjo postajo žičnice na Aiguille du Midi. Pred blagajno gneča, zmešnjava jezikov, vestonov, cepinov in nahrbtnikov. Bradati alpinisti med gladko obritimi obrazi.

Tretja partija za gondolo smo.

Kolesa poženejo vrvi in rdeča škatlica zdrsne v višino. Prednje okno gondole je odprto. Oster zrak vdira v notranjost in nas dramí. Pod nami ostaja dolina z mikavnostjo dolinskega življenja, nad nami vstajajo skalnata pobočja, ki se končujejo v snežnih kopah. Tam je naš cilj.

Na Plan de l'Aiguille izstopimo. Ločimo se od množice, ki čaka na prestop v žičnico do vrha Aiguille du Midi.

Skalna stezica nas popelje do podnožja vrha Aiguille du Midi. Ob njej zavije povprek prek skalnih plošč in grap, mimo stare postaje žičnice na Aiguille du Midi do ledenika les Bossons.

Razporedimo se v dolgo vrsto s presledki, Kmalu pridemo do razpok. Ledeno zelena zev skriva globino. Globoko pod nami se čuje šumenje vode. Nekatero razpoke je treba obiti, druge preskočiti, ena ali dve pa zahtevata ekvilibristiko. Tovariši varujejo s cepini, do ušes zabitim v sneg, in z napeto vrvjo. Zadnja bela strmina nas še loči do koč na Grands Mulets (3051 m). Na strmini občudujem navezo: očeta s sinčkom. Oče v derazah varuje sina, ki spodsava na strmini, varno na očetovi vrvi.

Dobro smo hodili. Ob enajsti uri smo pod steno, na kateri čepi pločevinasta kočica Grands Mulets. Ni časa, da skočimo gor. Danes moramo na Refuge Vallot (4362 m).

Napovedani polurni počitek se podaljša v pol-drugo uro. Sonce nas kar ne zmami z mesta.

Kmalu pride najkočljivejša razpoka. Najgloblja je in snežni most najbolj negotov. Morda nimamo pravega občutka, kaj se lahko zgodi, ko prečimo drug za drugim, seveda varovani. Kmalu zatem nam zastavi pot snežna strmina. Počasi, korak za korakom se dvigamo.

Mont Maudit, Dôme du Goûter in Aiguille du Midi so nam s svojimi višinami — višinomer. Skoraj ni časa za poglede. Srce in pljuča zahtevajo svoje. Takrat pogled utrujeno objame serake in bele vrhove na njimi.

Nebo parajo srebrenobela reaktivna letala. Udobno sedeči potniki gledajo na pokrajino pod seboj. Čelni v navezi ugotovi, da naprej ni poti. Sledi previden spust dvajset metrov niže. Prvi se spušča s čelom v strmino, drugi v navezi varuje. Ostali sledimo spustu, korak za korakom. Na ravnici postanemo. Z ledeniški očali, s cepini in navezani na vrv smo drug drugemu nevsakdanji.

Nad nami prileti helikopter. Spusti se niže. Opažuje, ali kaj potrebujemo. V prejšnjih dneh so nemalo alpinistov potegnili iz belega pekla, nekatere žal prepozno.

Sence širitisočakov padajo na belino pobočij. Dan se nagiblje v večer. Strmine, strmine. Vsakih trideset metrov zastane ta ali oni. V minuti čakanja objame pogled beli ogenj Mont Blanca. Stolp na Aiguille du Midi je že pod nami. Torej smo že nad 3850 m!

Kje si Refuge Vallot s 4300 m? Majhna višinska razlika, a za zadihana pljuča še tako daleč. Prva naveza stoji. Nekomu želodec odreče poslušnost. Pa ni pomoči. Tu je že svet višinske bolezni. Do grebena med Dôme do Goûter in Vallot je napeta snežna strmina. Oko ne zasledi skale. Na greben bi v naših gorah prišel v eni uri, mi smo prišli v treh. Dan počasi ugaša. Rdeči ogenj Mont Blanca — vaba za fotiste in oči.

Pride nočni veter, »vento di Monte Bianco.« Vrhna plast snega ledeni. Odlomljene klozaste ploščice drsijo v globino. Prislunemo kovinskemu zvenu, potem nas ne zanima ničesar več. Misel je kočica Vallot.

Prva naveza pride na greben.

»Ko bi bil tudi jaz že tam,« se zaje v možgane. Tudi ti boš, kljubuje volja.

Ko pridem na greben, zasijejo zvezde na nebu. Devet zvečer je. Veter zanaša postave.

Sneg postaja led. Dereze praskajo po njem. Gotovo je — 10⁰ C.

Čelni v navezi godrnja. Razpoka, ga slišim. Pa je le leden skok, odlom.

Premagamo ga po vseh štirih. V temi ne vidim, kako ga prečijo drugi. Najbrž ne drugače.

V konce prstov kljub rokavicam ščiplje mraz. Avgust je, pa vendar. Prsti v nogah so trdi. Pljuča polna ledenega zraka.

Bivaka ne vidimo, bolje slutimo. Nekaj črnega, skrivnostnega čepi na skali. Refuge Vallot.

Po kovinskih stopnicah pademo v mračno notranjost bivaka. Dva Poljaka kuhata ruski čaj. Nikoli nisem pil tako dobrega čaja.

Par premrzlih postav leži v kotu.

Ležem k njim. Spalna vreča je trenutno največje bogastvo. Dva kuhata kamelice. Postave so zgubile obraze v temi. Zavite so v kapuce, z gazo ali masko proti sončni pripeki na obrazu. Čudna bitja iščejo toploto v talečem se snegu na gorilniku.

Tišina. Le nočni veter razsaja okrog voglov.

Dani se. Skozi okna, zadelana s plastično maso, prodirajo žarki. Noč je zamenjala dan. Čuje se montblanški veter.

Po stopnicah zažvenketajo koraki. Menda japonska naveza, potem norveška, nemška, španska in ne vem še katera.

Pogovor. Naprej nemogoče. Prehud veter. Počakajmo.

Torej še uro ali dve stisnjeni v toplo skupnost. In potem?

Gremo naprej, zakaj smo pa prišli! Gremo v svetlobo Mont Blanca.

Ob eni popoldne zagazijo stopinje na sleme strehe Evrope. Zmagoslavje trenutka ožarja liča tovarišev. Metod pobere kos indijskega letala, ki je tu imelo svoj poslednji pristanek. Raztrgan kos kovine, priča niča se sveti v rokah mladih ljudi, ki so pravkar dosegli enega mladostnih viškov. Veter kopiči meglo. Naveza za navezo zapušča vrh.

Za nami ostaja kupola Mont Blanca, podoba najvišje gore v Evropi.

SPOMINI NA DOŽIVETJA V GORAH

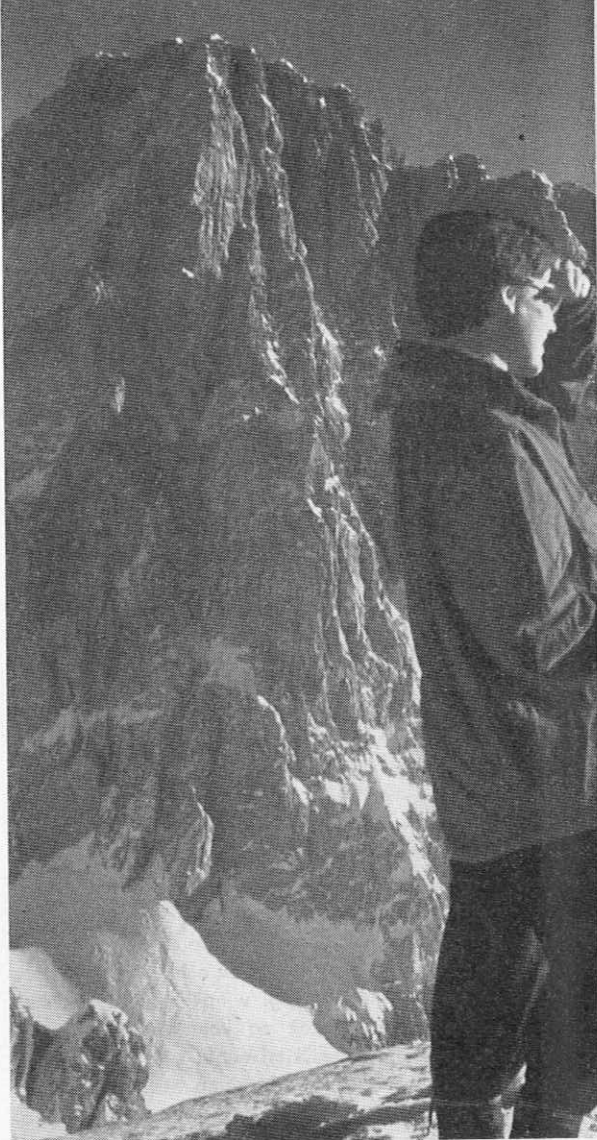
Janez Brojan

Čas beži, leta minevajo, ostanejo pa nam spomini na doživetja. Doživetja različnih vrst, ki jih prebrodi človek po globoki reki življenja.

Že v otroških letih se mi je vzbudila želja po planinah. Imel sem komaj osem let, ko sem domači hrib Grančiše prelezal že vse križem, od Grančiša do host in planjav Vrtaške planine, po grebenu Črne gore do Požgane Mlinarice in Macesnovca v Kotu, kjer sem lazil za sosedovimi ovčami.

Najlepše doživetje otroških let mi je bilo dodeljeno avgusta l. 1919, ko sem se napotil iz Macesnovca naprej na Staničevo kočo in preko Rži na Kredarico in na vrh Triglava.

Težka je bila tura, saj sem imel na nogah le cokle brez nogavic, snega pa je bilo zelo veliko povsod. Pri vstopu v Mali Triglav sem pustil cokle in jo mahnil naprej bos do vrha Triglava. Veselja, ki sem ga doživel na vrhu ob pogledu na venec vrhov okrog sebe, je bilo nepopisno. Stal sem kot pričaran. Ali bom kdaj stal na vseh teh vrhovih, ki jih vidim okoli sebe? Na poti sem se srečal z dvema gospodoma, ki sta mi še pokazala pot preko Rži in na Triglav, dala sta mi tudi kos kruha in mesa. Prisrčno sem se jima zahvalil za vse. Doma bi moral biti že opoldan. Vračal sem se po isti poti, domov sem prišel okrog devete ure zvečer. Bili so že v skrbeh, da se mi je kaj pripetilo. Plačilo za to sem dobil, spat sem moral brez večerje. Drug velik dogodek je bil, ko sem prvič preplezal severno triglavsko steno in to sam, brez opisa smeri. Šel sem po slovenski smeri, skozi Habetov turn (desno od slovenskega okna) in na raz Slovenskega turnca in po njem na vrh. To je bil zame največji doživljaj do tega časa, z njim se mi je odprla pot do lepih in visokih podvigov. Po tem vzponu so se vrstili vzponi preko severnih, južnih, vzhodnih in zahodnih sten, po najlažjih pa do skrajno težkih smeri, od doline Krme, Kota, Vrat tja preko Križa in Rokavov v Martuljško skupino, v dolino Krnice in še dalje preko Vršiča v prekrasno dolino Tamarja, kjer se nehote ustaviš, pogled pa ti obtiči na ponosni piramidi Jalovca.



Na vrhu

Triglav je mogočen vladar nad Julijci, Špik v Martuljku je ošaben, Jalovec je na pogled nedolžen in očarljiv, a je s svojimi gladkimi in navpičnimi stenami le precej trd.

Tudi Karavanke ne zaostajajo, tudi njihove severne stene so zelo zahtevne. Enake so tudi Kamniške in Savinjske planine. Vse to sem obrazil ničkolikokrat sam ali s tovariši poleti in v zimi. Tvegati je bilo treba mnogo, saj nisem imel nikakih plezalnih pripomočkov, mnogo sten sem preplezal bos, brez klinov, vrvi in vponk. Nekaj mojih vzponov:



Foto Tone Knez

Zapadna stena Škrlatice, kjer se je Maksu izpulil v previsu klin in je obvisel v zraku. Potegniti sem ga moral poldrug meter visoko, da je dosegel oprimek. Le z največjo muko sem to zmoget. S to steno sva imela 15 ur trdega dela, napredovala sva počasi, meter za metrom, saj je stena navpična kakih 600 m. Smer je ostala do sedaj še neponovljena. Ocenjena je s V–VI.

Druga je smer v osrednjem stebru Rogljice, povsod same plati in previsi. Najtežji del je bil gladek previs v razu pod vrhom stebra, kjer sem visel na steni kot pajek na zidu. Imeli smo 35 metrsko konopljo. Vsa je nihala po zraku od mene do Miha tam spodaj. Maks kot srednji se je moral

odvezati, da sem mogel jaz naprej. Zabiti nisem mogel nobenega klina. Nad menoj je bilo še kak poldrug meter previsa, ki se končuje na vrhu v položen žleb, v čigar dnu so bile nagradene skale in mi zapirale izstop. Prehod naprej je bil mogoč samo preko njih, skale pa so se ob najmanjšem dotiku zganile in je bila nevarnost, da se zvalijo name, ki sem bolj visel kot stal na enem samem stopu in z eno roko v špranji. Visel sem že kakih 20 minut in ni šlo ne naprej in ne nazaj. Misli so se mi podile po glavi, kako se rešiti iz te zagate. Pod menoj je zijal velik prepad, padec od tu bi bil 450–500 m po zraku. Spomnil sem se kladiva, ga zagrabil s prosto

roko in pričel z njim klesati stop v gladki navpični ploči. To je bila edina možnost, da se rešim iz previsa. Precej časa je minilo, preden sem izklesal za mezinec veliko vzboklino. Z njo sem bil toliko višji, da sem dosegel oprimek nad skalami. Maksa in Miha sem opozoril, da bom poizkusil še enkrat in naj mi dasta poldrug meter vrvi. Dvignem se na stop. Ali močna naklonina stene me odrine, komaj sem še ujel razpoko in obdržal ravnotežje. Drugič mi je uspelo. Napravil sem stop in oprimek z največjo naglico ter se pognal navzgor. Skale se ob mojem dotiku zganejo in zgrmijo izpod mene v globino. V pasu začutim močan pritisk vrvi. Kaj je to, ali je padla skala nanjo? Držim z vso silo oprimek, ki je bil na srečo močan, držim, dokler ne po-

neha pritisk. Obvisel sem v žlebičku, skal pod menoj ni bilo več. Zabijem klin in ko vidim, da je vrv v redu, pričneta onadva takoj plezati za menoj. Minila je dobra ura, preden smo bili zopet vsi skupaj. Povedala sta mi, da sta sunek povzročila onadva. Misleč, da letim s skalami sta mi hotela s pritegnitvijo vrvi zmanjšati padec. Naprej smo splezali še en stolpič, ki pa je bil hitro za nami. Kar hitro smo se znašli na vrhu Rogljice. Srečno smo napravili ta vzpon, le Maks ne. Nekako v sredini stene mu je pri varovanju padel za klobuk debel kamen iz višine desetih metrov na prsa, eden pa na dlan, ko ga je odbil od obraza. Z vrha smo zelo hiteli, ker se je bližala nevihta. Komaj smo ji ušli. Smer je bila enkrat ponovljena, le da so se izognili previsa. Je V do VI, 7 do 8 ur plezanja.

V severni steni Triglava, Slovenski turnc, Široka polica, 9. 4. 1939

Foto A. Hrastnik



Tudi varianta v Škrbini med Razorjem in Prisojnikom je precej mastna. Smer poteka med Kalteneggerjevo in Jugovo. Visoka je stena 350 m. V začetku smeri je 50 m žlebu podoben prevesen kamin z gladkim previsnim izstopom. V—VII! Plezala sva jo z Zvonetom Rihtmanom iz Sušaka 25. VIII. 1938 5 ur. Plezal sem kot vodnik. To smer je prvi in zadnji ponavljal Herlec iz Kranja 17. VIII. 1948, ki je v previsu verjetno zdrsnil in se smrtno ponesrečil.

Tudi zimska alpinistika mi je pri srcu. Zahteva od plezalca še več. Bilo je 9. aprila 1939, ko sva se vzpenjala z ženko Anico (takrat še dekletom) preko severne triglavske stene. Hotela sva po srednji nemški in sva se zaradi snega umaknila pod rumenim stebrom v Wagnerjevo grapo in po nji do slovenske smeri. Sneg je bil zelo slab. Udirala sva se čez kolena. Komaj prideva na škrbino, desno od Bučarjeve kasete, pretrse ozračje močan grom, stena se trese in zabobni, kot da se bo zdaj zdaj zrušila. Prišel je velškanski plaz, sneg se je utrgal prav v Velikem Triglavu in zgrmel preko stene mimo naju. Kaj če bi bila še v grapi? Ko preneha ta peklenski ples narave, odrineva, hitro sva v grapi in v Prevčevem izstopu, kjer je bil sneg trd. V žlebu je bil zopet mehak sneg. Le počasi se prebija navzgor, še kakšnih 50 m je do izstopa. Zdajci zašumi nad nama. Počenem pod skalo, zabijem cepin v sneg, vržem vrv okrog njega in že mi prileti snežni slap v obraz. Trajalo je nekaj minut, da se je polegel. Pogledam, Anice nikjer. Pričnem vleči vrvi iz snega in kmalu mi dekle pomoli glavo iz snega. K sreči jo je le nekoliko zasulo. Še nekaj minut in sva bila iz stene.

Najlepše zadoščanje v vodništvu sem doživel 1. VIII. 1934, ko sem vodil dr. Talerja iz zagrebške bolnišnice in njegovo družino na Triglav.

Doktor je bil že parkrat na Kredarici in enkrat celo pred mostom na Malem Triglavu, pa se je vrnil, ni si upal naprej. Tudi to pot naj bi šla le sin in hčerka, z gospo pa bi ostala v koči. Na moje prigovarjanje se le odločita, da gresta tudi onadva. Šlo je kar dobro, kmalu smo prešli most in se znašli v Velikem Triglavu. Tudi nazaj do Planike je šlo lepo. Njihovo veselje nad to turo je bilo nepopisno.

Čisto drugačno pa je bilo, ko sem vodil 17. II. 1937 dva Čeha iz Prage, moškega in žensko. Šli smo preko Krme na Staničevo. Bil je lep sončen dan, ob štirih prispemo do koč. Pričelo se je oblačiti. Ob osmih grem pogledat na vreme. Zunaj je snežilo kot za stavo. Kaj bo, ako bo medlo vso noč. Ko se zdani, grem pogledat, koliko ga je zapadlo. Vrata se niso dala odpreti. Ker je bilo v gornjem stranišču okno brez križev, tam pogledam ven. Vrat nisem videl, tako jih je zamedlo. Le s težavo smo jih odprli. Morali smo v dolino, saj smo se v Mojstrani tako dogovorili: Ako nas ne bo do večera domov, bo šla reševalna po nas. Ob devetih odrinemo. Sneg je čisto suh, s smučmi se udiram preko pasu, v strmini pred koč se nam je vsipal pri vsakem koraku za vrat. Dvanajst je bila ura, ko pridemo na sedlo, kjer se svet nagne proti Krmu, tri ure smo rabili za pot, ki jo napraviš v lepem v desetih minutah. Spuščamo se v največje strmine. Ob dveh prispemo do lovske koč na Gornji Krmu. Sneg se udara še vedno s smučmi do kolen in čez. Ob poldsetih zvečer prispemo do Rekarjevega Lojzeta v Radovini, lačni in zmučeni. Lojze nas je lepo postregel s toplim mlekom, kratek počitek in zopet naprej do Mojstrane, kamor smo prispeli ob poldvanajstih. Oba Čeha sta kar padla po kloph v »Triglavu«. Tudi jaz sem bil zelo utrujen, saj sem gazil vso pot. Dala sta mi lepo spričevalo za to turo.

Pri reševanju je bil moj najtežji doživljaj avgusta I. 1942. V severni steni Rigljice sta se smrtno ponesrečila Kovač in Vodišek, težko se je poškodoval Tomazin, vsi trije iz Jesenic. Slednji je preživel dva dni in eno noč v steni med mrtvima tovarišema in s slabotnimi klici prosil pomoči. Dvanajst je bila ura drugega dne, ko smo dobili sporočilo o nezgodi. Takoj smo se odpravili na pot. Naveza, ki ji je bila smer dobro znana, se je takoj odpravila do ponesrečenca, mu nudila prvo pomoč, ga nasitila in dobro oblekla ter nam sporočila, kaj bomo potrebovali za reševanje. V prvem svitu smo že vstopili v steno z vso opremo. Ob desetih smo pričeli z reševanjem. Bilo nas je dvanajst in smo se razdelili v dve

skupini, ena za ponesrečenca, druga pa za mrtva dva. Noč nas je ujela na veliki ploščadi, kjer smo morali prenočiti. Že tako hladno noč pa je poslabšala še nevihta. Tretje jutro smo pričeli z nadaljnjim reševanjem, ki je trajalo do petih popoldan. Bili smo že skoro vsi v globoki grapi ob velikem snegu. Nenadoma zašumi preko stene, po zraku prileti za pest debel kamen in pade na sredo močno izpodjedene snega, ki se je prelomil in pokopal pod seboj mrtva ponesrečenca, ki smo ju imeli v grapi, poleg tega pa še dva naša reševalca, v katerih sem zgubil dva zelo dobra planinska tovariša Talarja in Marjončka (Marna). S slednjim sva bila skoro sleherno nedeljo na kaki turi.



Janez Brojan

Najlepše doživetje pa mi je bilo praznovanje moje šestdesetletnice v krogu svojih dragih tovarišev, s katerimi smo se vzpenjali na vrhove in premagovali težke stene. Pogrešal sem med njimi nekatere iskrene tovariše: Janeza Mraka, ki je padel kot talec, in Miha Ariha, ki ga je kot partizana ubila roka domačega fašističnega hlapca. V veselem razpoloženju nam je minil večer. Zjutraj sva se z Delavcem odpravila v severno triglavsko steno po slovenski smeri, ob devetih pa sva bila že nazaj v Aljaževem domu. Štejem si v dolžnost, da se vsem skupaj pristrčno zahvalim za pozornost in za darila, ki sem jih prejel od njih, ter Planinskemu društvu Mojstrane. Zahvaljujem se tudi Planinski zvezi Slovenije in Planinski zvezi Slovenije za odlikovanje.

SLOVENSKA PLANINSKA POT

V oktobrski številki lanskega Planinskega Vestnika smo objavili pogoje za hojo po »razširjeni poti«, ki skupaj s »Planinsko transverzalo št. 1« predstavlja »Slovensko planinsko pot«. Kdor bo prehodil obe poti, bo spoznal domala vso Slovenijo.

Nova pot zajema gorske vrhove in točke po sredogorju in nižjogorju ter tiste predele Slovenije, po katerih ne teče transverzala. Za »razširjeno pot« je mnogo zanimanja in povpraševanja. Točke, ki jih je treba obiskati na tej poti, so več ali manj znane. Z njimi je zajeto tudi Prekmurje, kjer sicer ni planinskih vrhov, obstajajo pa tam planinska društva, ki pripravljajo, mimogrede povedano, posebno prekmursko krožno pot. Nekateri planinci, ki se sicer zanimajo le za gorski svet, so izjavili, da bodo sedaj, ko imamo »razširjeno pot«, prisiljeni obiskati še take predele Slovenije, ki so po svoje zanimivi in se povsem razlikujejo od gorskega sveta, katerih bi drugače ne obiskali.

Spričo vprašanj, ki prihajajo na komisijo za pota v zvezi z novo potjo, se zdi, da planincem marsikaj ni jasno. Do bi se bolje spoznali s pogoji, ki jih postavlja nova pot, jih ponavljamo, hkrati pa želimo pojasniti tiste točke, ki pri prvi objavi niso bile čisto razumljive.

Pot ni označena s kakim posebnim znakom ali številko. Dostope na točke, ki jih morate obiskati, izberete po svoji volji. Čas hoje ni predpisan, leto, dve ali več, odvisno od časa in volje posameznika. Na tej poti ni posebnih žigov, kot veljajo na primer za transverzalo. Zadostujejo žigi koč in vrhov ali kakršni koli drugi žigi.

Če se odločite za hojo po »razširjeni poti«, morate obiskati 17 obveznih točk in 20 točk po izbiri štiriinštiridesetih, ki so spodaj navedene. Od točk po prosti izbiri mora biti vsaj 10 vrhov nad 1000 m nadmorske višine.

Obvezne točke so: Kum, Gospodična na Gorjancih, Mirna gora, Slivnica, Krim, Veliki Snežnik, Boč, Peca, Veliki vrh nad Kofcami, Selo v Prekmurju, Gomila v Slovenskih goricah, Zavarjev vrh na Kozjaku, Menina, Ratitovec, Škrlatica, Mangart, Kanin.

Po prosti izbiri so na voljo naslednje točke: Frata (leži med Stražo in Mirno pečjo — v prvi objavi v Planinskem Vestniku je pomotoma navedeno Trata), Rog — baza 20, Travná gora, Polževo, Pristava nad Stično, Taborska jama (prej Županova jama) pri Grosupljem, Janče, Zasavska gora (prej Sveta gora), Moravska gora (prej Limbarska gora), Polhograjska grmada, Veliko Kozje, Bohor, Lisca, Pekel pri Borovnici, Paški Kozjak, Olševa, Brana, Turska gora, Kravec, Stol, Golica, Sladka gora pri Poljčanah, Košenjak, Mrzlica, Rogatec pri Lučah, Lubnik, Vodiška planina na Jelovici, Dražgoše, Rjavina, Vrbanova špica, Cmir, Debela peč, Pršivec, Kanjavec, Bogatin, Rombon, Matajur, Bavški Grintavec, Planinski muzej v Trenti, »Alpinetum Juliana« v Trenti, Špik, Mojstrovka, Skalnica pri Solkanu (Sv. gora), Trstelj. Od neobveznih točk lahko obiščete najprikladnejše, morajo pa biti primerno razdeljene na vso Slovenijo. Obiščete lahko vseh 44 točk, najmanj pa 20. Posebnega popisa poti ne bo. Namen hoje je med drugim tudi ta, da planinci spoznajo vso Slovenijo. Če bo kdo hotel obiskati točko, ki je ne pozna, se bo moral zanimati, kje leži in kako bo prišel do nje. Za Olševo in Matajur je potrebna dovolilnica za 100-metrski obmejni pas. Vse ostale točke, ki so sicer v obmejnem pasu, so bile v zadnjem času proglašene kot prosto dostopne brez dovolilnice od sončnega vzhoda do sončnega zahoda. Golica, Peca in pot preko Križa pa so dostopne brez dovolilnice samo ob sobotah, nedeljah in državnih praznikih. Podrobnejša navodila bodo še posebej objavljena.

Če se boste odločili za hojo po novi poti, si za žigovanje in druge dokaze o obisku točk nabavite dnevnik, ki sicer velja za »transverzalo št. 1« in katerega dobite pri svojem planinskem društvu ali ga naročite pri Planinski zvezi. Namesto dnevnika pa zadostuje tudi navaden zvezek ali beležnica. Važno je predvsem, da so vsi dokazi zbrani v enem zvezku ali beležnici oziroma dnevniku, nikakor pa ne na različnih mestih, kot na primer v planinski izkaznici, nekaj v kakem drugem dnevniku ene ali druge krožne poti in podobno. Tudi če ste že prehodili »transverzalo št. 1« ali če je še niste končali, je močno zaželeno, da si nabavite svoj dnevnik za »razširjeno pot«. Ločen dnevnik ali zvezek je potreben zaradi

boljšega pregleda in ugotavljanja kontrolnih žigov in dokazov. Če na kaki točki ni običajnega planinskega žiga, zadostuje tudi žig ali kak drug žig, fotografija, točnejši opis ali popis kake posebnosti tistega kraja in podobno.

Če hodite hkrati po več organiziranih poteh kot po »zasavski poti«, »transverzali št. 1«, po »razširjeni poti« ali še kaki drugi, pa je obisk iste točke predpisan tudi za to novo pot, je treba žigosati tudi dnevnik, ki ste ga nabavili za to pot. Pri žigih naj bo vedno vpisan datum obiska.

Posebej je treba pojasniti, da se za obiskane štejejo samo tiste točke, ki jih boste obiskali potem, ko boste pričeli s hojo po »razširjeni poti«.

Ko boste izpolnili pogoje, ki so predpisani za »razširjeno pot«, predložite dnevnik z dokazili Planinski zvezi Slovenije. Posebna komisija bo dnevnik natanko pregledala in ugotovila, če ste izpolnili vse pogoje. Dnevniku mora biti priložen poseben seznam obiskanih točk z navedbo strani v dnevniku.

Morebitne pritožbe proti odločitvi komisije dokončno rešuje upravni odbor Planinske zveze Slovenije.

Kdor bo prehodil »transverzalo št. 1« in »razširjeno pot«, bo prejel od Planinske zveze poseben častni znak. Tega ne more dobiti tisti, ki še ni končal »transverzale št. 1« in ki torej še nima transverzalnega znaka.

Ob tej priložnosti še par besed o »transverzali št. 1«.

Doslej je pot prehodilo preko 900 planincev. V prometu pa je skoro 12 000 dnevnikov.

V zvezi z obveznimi žigi na kontrolnih točkah transverzale je treba opozoriti na nekatere spremembe, ki nekoliko motijo tiste, ki hodijo po transverzali več let. Ti imajo starejše dnevnike, v katerih so navedene kontrolne točke, kot so bile določene ob začetku oziroma ob otvoritvi te poti. V novih dnevnikih, ki so bili ponatisnjeni po prvi nakladi že ponovno, so izpuščene nekatere kontrolne točke in žigi. Tako so odpadle naslednje točke: Koča pri Žičnici, Koča nad Šumikom, Petrovo brdo, PD Postojna. Namesto pri Blažonu je transverzalni žig sedaj na kmetiji pri Ježu. Iz Vršiča zadostuje žig ene od koč. Po sklepu upravnega odbora Planinske zveze Slovenije tudi ni potrebno, da bi morali nujno imeti žig Iztokove koč. Kdor ga ne bo imel, naj samo navede, zakaj ga nima. Da bi zaradi žiga moral hoditi nazaj ali v Predmejo ali kam drugam, samo zato da bi ga imel, je odslej nepotrebno. Ta sklep bo veljal toliko časa, dokler žig ne bo stalno in varno shranjen v sami Iztokovi koči. Komisija za pota prejema dnevnike, v katerih ni tega ali onega žiga iz te ali one kontrolne točke na transverzali. Nekateri se opravičujejo in navedejo vzrok, zakaj žiga nimajo, drugi ničesar ne omenijo. Glede na to pojasnjujemo, da je opravičilo potrebno. Seveda so opravičila včasih verjetna, drugič pa ne. Iz datumov lahko sklepamo, da se je planinec vozil pod zahtevanim vrhom ali mimo njega, namesto da bi peš opravil pot in obiskal tudi tisto točko, za katero nima kontrolnega žiga. Če komisija ne more dokazati, da je temu tako, čeprav je marsikdaj prepričana, da gre le za izgovor, potem pač mora priznati transverzalni »častni« znak. Toda vsakdo se mora zavedati, da zavaja samega sebe, ne pa komisije. Reči pa smemo, da tako ravnanje ni vredno pravega planinca.

Kot posebno očiteno dokaz za našo trditev navajamo Vremščico. Precej jih je bilo doslej, ki so sporočili, da na vrhu ni žiga. Dejstvo pa je, da je žig že par let sem priklenjen z verižico na podstavek. Področno društvo stalno kontrolira, ali je žig na vrhu ali ga ni. Izgovori, da na Vremščici ni žiga, so torej jalovi. Zato tudi komisija ne bo priznala nobenega izgovora, kar zadeva ta žig. Tudi tista planinka, ki jo je ožulil čevljev in se je z avtom popeljala iz Kamniške Bistrice na Jezersko, drugi pa so poskrbeli za žige od Kokrskega sedla do Jezerskega, se ne more pohvaliti, da je častno zaslužila transverzalni žig.

Končno prosimo vse, ki hodite po »transverzali št. 1« in sploh po naših gorah in markiranih poteh kjerkoli v Sloveniji, da obveščate komisijo za pota pri PZS o vseh pomanjkljivostih, na katere naletite, pa najsi gre za slabe markacije, nepopolne markacije ali slaba varovanja ali slaba pota in tako naprej. Vsako opozorilo, ki ga bo komisija prejela, bo dobrodošlo in spodbuda, da se pomanjkljivosti odpravijo.

KOMISIJA ZA POTA PRI PZS

AVSTRIJSKI ZVEZNI PREDSEDNIK JONAS je lani praznoval zlati jubilej, odkar je član najštevilnejše planinske organizacije na svetu »Prijateljev prirode«. To je v slavnostni besedi poudaril minister Proksch, ko so 24. septembra 1966 imenovali naturfreundovsko kočo Mooserboden v Kaprunski dolini za »Kočo dr. Adolfa Schärfa na Mooserbodnu«. Koča je l. 1962 odprl tedanji zvezni predsednik dr. Schärf. Koča je ponos avstrijskih prijateljev prirode. V višini 2000 m stoji ta stanovanjski osmerokotni stolp s sto posteljami. Minister Proksch je v slavnostni besedi med drugim povedal, da je ta planinski dom nastajal vse od l. 1949, gradnja je trajala od l. 1959 do 1962, pri čemer so delali tudi v zimskih mesecih. »Zgodovina avstrijskih prijateljev prirode,« je dejal, »je najožje povezana z imeni največjih socialistov, saj je bil med njihovimi ustanovitelji sam dr. Karl Renner, dvakratni tvorec avstrijske republike in prvi zvezni predsednik Avstrije po drugi svetovni vojni. Renner je prebujal in organiziral avstrijske delavce, pisal pa tudi pesmi, v katerih je slavil lepote narave. Drugi zvezni predsednik druge republike general dr. Theodor Körner je bil vnet športnik in planinec, član Naturfreunda. Sam se je udeleževal otvarjanja planinskih koč in športnih naprav. Tretji zvezni predsednik dr. Adolf Schärf je bil član naturfreundov od mladih nog in je hodil v hribe do visoke starosti. Četrti predsednik Jonas je bil dolga leta Schärfov sodelavec v socialno demokratični stranki in v planinski organizaciji NF.«

Štirje veliki zaslužni socialisti, štirje zvezni predsedniki, štirje člani svetovne planinske organizacije NF (700 000 članov)!

Predsednik Franz Jonas je nato zbor na Mooserbodnu pozdravil med drugim s temile besedami: »NF so mnogo doprinesli k osveščanju delovnega človeka. Njihov pomen ni danes nič manjši, saj kažejo mladini pot iz velemest v naravo. Pri tem se sklicujejo na svoje 71-letno izročilo, na različne uspehe v gorah pa tudi na to, da jih nasilje v tridesetih in štiridesetih letih ni uničilo: 56 koč NF je bilo po zmagi nad fašizmom obnovljenih, 122 na novo zgrajenih. Prav je, da kažemo mladini na velike zgledе, na dr. Rennerja, dr. Körnerja, dr. Schärfa. Bili so veliki socialisti in navdušeni ljubitelji narave. Čislali so jo, ker je pot v naravo tudi pot k sprostitvi: človek se reši vsakdanje enoličnosti, razširi se mu duhovni razgled. Dr. Schärf je pospeševal NF, ker je v njih videl močan instrument za duhovno osvoboditev avstrijskega ljudstva.«

Vsekakor besede in dejanja, ki jih velja čislati!

BLIŠČ IN BEDA ALPINIZMA 66 je po Balzacu vzkliknil Dietrich Hasse, znan iz direttissima v l. 1958 v Cini in kot publicist v Bergkameradu, ob alpinističnem simpoziju v Bad Bollu, češ, nehajte že vendar govoriti o problemih, ki jih je odprla direttissima v Eigerju. Vse preveč da se govori o tem. Ker pa se je povsod toliko govorilo, je moral tudi zbor v Bad Bollu zavzeti stališče. In ga je zavzel: Svobode alpinista ne gre istovetiti z anarhijo. Zdravo ravnovesje med sredstvi in ciljem mora biti ohranjeno. Ne smemo delati sramote našim prednikom, odgovorni smo pred svojo športno vestjo, pred svojci in pred reševalci. — Tako stališče, nadaljuje Hasse, ki ga poznamo kot dobrega plezalca kritičnega duha, pa ne sme pripravljati stagnacijo in zavirati napredek. V tem pogledu so nekateri diskutanti v Bad Bollu zavijali s pravega pota. Načelno ne smemo biti proti novostim. Če je moderna oprema lažja, čemu naj visimo na tradiciji težkih nahrbtnikov, ki jih »proslavljajo« v svojih spisih naši očetje? Stranpota v alpinizmu popravljajo ponavljalci. Če se ti kake novosti ne oprimejo, gre v pozabo. Ideal alpinizma bo — spričo vse mašinerije in kovačije — ostalo le prosto plezanje.

Alpinizem ni publiciteta — to ni novo vprašanje, v alpinizmu 66 pa je to vprašanje morda poglavitno. Ni samo stvar dobrega okusa. Hasse se spominja, da so l. 1958 tudi dobili mamljivo pobudo od neke velike revije, pa so jo končno odklonili. Sodi, da niso razumeli časa, dvomi pa, če je »razumevanje časa« vedno tudi etično dobro.

Geslo starih je bilo: Alpinisti so boljši ljudje, njihovo početje je več kot šport, zato so jih hoteli obvarovati pred hibami, ki so načenjale šport, jim kazati nadpovprečne ideale, jih ubraniti pred maso. Ta antikvizacija je kriva, da šepamo za časom, zapeti smo, nerealistični. Nadpovprečni človeški tip, posebljeni zglede alpinista je postal donkihotska figura, mi pa tega še opazili nismo. Tudi mi bi bili l. 1958 znali denar prav obrniti.

Čeprav pravi, da mu ni žal, če je tako ravnal, se mu zdi, da se alpinizem že dolgo trga iz svoje ekskluzivnosti. Postal je športno izživljanje mnogih ljudi pred očmi široke publike. V tem štadiju zanj ne veljajo več ideali elite ali zakonitosti »višjih svoboščin«, marveč običajne zahteve vsake človeške skupnosti, ki temelji na prostovoljnosti. Prav zato smo primorani, da trezno premislimo normative, »réglements«, fairneso, tovarištvo in druge vrline v alpinizmu, pa tudi zahteve po dobrem okusu, v čigar mejah publiciteta in denar ne bosta nujno pomenila degeneracijo alpinizma. —

Nekaj ima Dieter prav. Treba je prisluhniti času, »zlati stari časi« se ne vračajo in ne trajajo. Mera in okus, s katerim je treba spoštovati staro in istočasno sprejemati novo, je pa tisto, s čimer se moramo trezno ukvarjati.

V Trentu je Dieter Hasse molčal. Najbrž — je bila temkajšnja diskusija zanj preveč prakticistična.

V Bad Bollu je omilil sodbo o Eigerju 1966 tudi Albert Eggler, predsednik SAC. Direttissimo je dosledno imenoval »smer Johna Harlina« (v tem je lahko tudi nekaj »amerikanske« politike) in izjavil, da alpinizem ni samo šport, nabiranje denarja in pot k slavi, ampak bolj pot k razmišljanju, k vzgoji, k rasti človeka, stvar najglobljih doživetij. — Ali je to že zdaj sklepni akord na direttissimo v Eigerju? Počakajmo! Hrup in odpor nista bila odveč.

VLOGA ANGLEŽEV PRI ODKRIVANJU ALP je danes ogromna tema alpske zgodovine. R. Grünwald iz Briga je zbral gradivo za desetletje 1855 do 1865 in to le za štiritisočake Waliških in Bernskih Alp. V tem predelu in v tem desetletju srečujemo slavna imena: J. L. Davies, F. Tuckett, Leslie Stephen, John Tyndall, Horace Walker, E. Whymper in desetine drugih. Po letu 1855 je na 26 štiritisočakov od 40 prva stopila noga sinov ponosnega Albiona. Niso bili v gornjem Wallisu prvi, ko pa so prišli, so pomenili množično osvajanje najtežjih ciljev. Po načelu »drznost in varnost«, ki se ga je držal Alpine Club, so imeli velik delež pri tem domači vodniki, vendar so Angleži že v tem času večkrat uspeli brez njih in bili prvi na Lyskammu, Castorju, Nordendu, Monte Rosi. Že v tem času je Thomas Kennedy prišel na misel, da bi pozimi po grebenu Hörnli prišel na Matterhorn. To se mu ni posrečilo, pri višini 3400 je obrnil, a poizkus je vreden omembe kot eden prvih pojavov zimskega alpinizma. Najuspešnejši obiralci vrhov so bili Leslie Stephen (Bietschhorn, Zinalrothorn), A. W. Moore, Ch. Smith, Davies in Whymper z vsemi svojimi sedmimi poskusi na Matterhorn.

Kaj jih je gnalo na kontinent, na njegove »najgrše« grbine? Za Rousseaujem gotovo njihov Byron, ki je l. 1816 potoval v Berner Oberland in opeval Alpe, ki »se, palače narave, blešče vzvišeno in s svojo streho predirajo morje megle«... Zelo je bilo pomembno vabilo škotskega profesorja Forbesa, ki je prekrizaril v 40 letih vso Švico in leta 1843 izdal knjigo »Potovanje po Savojskih Alpah«. Louis Seylaz je dejal, da je bila ta knjiga neka »sezam — odpri se« angleškega alpinizma. Forbes velja kot vezni člen med de Saussurom in Alpine Clubom, ki je Forbesa l. 1859 imenoval za častnega člana. Na kontinent je Angleže gnala tudi zmaga nad Napoleonom, gospodarska ekspanzija, blagostanje — sama romantika in pesniške sanje niso bile dovolj. Seveda sovpada naval Angležev v Alpe z razmahom njihove industrije, angleško petično meščanstvo je začelo iskati drugod — lepšo, mičnejšo domovino. Znanstveno raziskovanje kot motiv za hojo v gore je stopilo hitro v ozadje. Večkrat je bila le pretveza za nekaj drugega, na prvi videz nič koristnega.

Nekaj resnice je tudi v vulgarnih sodbah o Angležih iz tistega časa: npr. Oh, ti Angleži, ničesar ne poznajo in se ničesar ne boje. Ali v njihovih geslih: Smrtniku je vse mogoče. Volja in duh sta materiji vselej kos. Kjer je volja, tam je pot. — Bolj na jugu so o Angležih takole govorili: Samo Angleži in psi gredo opoldne brez pokrivala na sonce. Ali: Nikoli niso vedeli, kdaj naj popuste. Bojevali so se zaradi dolžnosti, čeprav ni bilo več kaj upati.

Čeprav je v teh sodbah nekaj dovtpnosti in pretiravanja, lahko rečemo, da so bili Angleži v Alpah tipični potomci nekdanjih pomorščakov in kolonizatorjev na novem področju.

TRI NOČI V STENI KRUMKOLA

Franci Štupnik

V vročem opoldanskem soncu se vzpenjamo po levi strani morene ledenika Mižirgi. Na pol poti do bivaka srečamo Ruse, ki se vračajo s Pik Brna. Med njimi je tudi Fred, ki odpotuje čez dva dni v Jugoslavijo. Po mnogih počitkih pridemo do bivaka na prvem platoju. Ledenik in vrhovi okoli nas so nam znani z vzpona na Koštan-Tau. Po večerji občudujemo sončni zahod in se vsak po svoje pripravljamo na jutrišnji vzpon.

Opolnoči naju z Borom prebudi budilka. Hitro pripraviva zajtrk. Še zadnjikrat pregledava opremo in hrano, vendar sta nahrbtnika še zmeraj težka, da ju komaj vzdigneva. Nebo je nagosto posejano z zvezdami. Boro pravi, da to pomeni slabo vreme.

Zaželiva mnogo sreče prijateljem, ki gredo v Mižirgi in se v svitu čelnih svetilk napotiva preko ledenika Kundžum-Mižirgi do vstopa v severno steno Krumkola.

Pri krajni počti se naveževa in Boro jo hitro premaga. Vzpon nadaljujeva po strmi ledeni vesini, ki naju loči od prvih skal. Še vedno je vsa dolina v temi, samo na ledeniku so štiri svetle pike, ki hite proti Mižirgiju.

Začnem plezati na levi strani ledenega žleba, toda kmalu vidim, da bi na desni šlo lažje. Boro preči žleb, po katerem teče voda. Po nekaj raztežajih sva na vrhu skal. Sedaj je pred nama ledena strmina vsa razbrzdana od plazov in padajočega kamenja. Zato hitiva, da bi bila še

Severno ostenje Džangi-Tau (5051 m)

Foto Jože Bernard



▲ 4676

pred sončnim vzhodom v varnih skalah. Mižirgi se že ves koplje v soncu in midva zavidava prijateljem, ki se grejejo, medtem ko naju zebe v strmem ledu. Ob enajstih sva na polici pod drugim zrcalom. Odločiva se za počitek. Sedaj tudi naju greje sonce.

Ob dvanajstih greva naprej. Izmenoma plezava s težkim nahrbtnikom po granitnih počeh. Kmalu vidiva, da tako ne bova prišla nikamor. Dogovoriva se, da bo Boro nosil oba nahrbtnika, težka skupaj okoli štirideset kilogramov, jaz pa bom plezal naprej. Sedaj zabijava manj klinov in tako hitreje napredujema. Sonce je že visoko, ko sva pod ključnim raztežajem v steni.

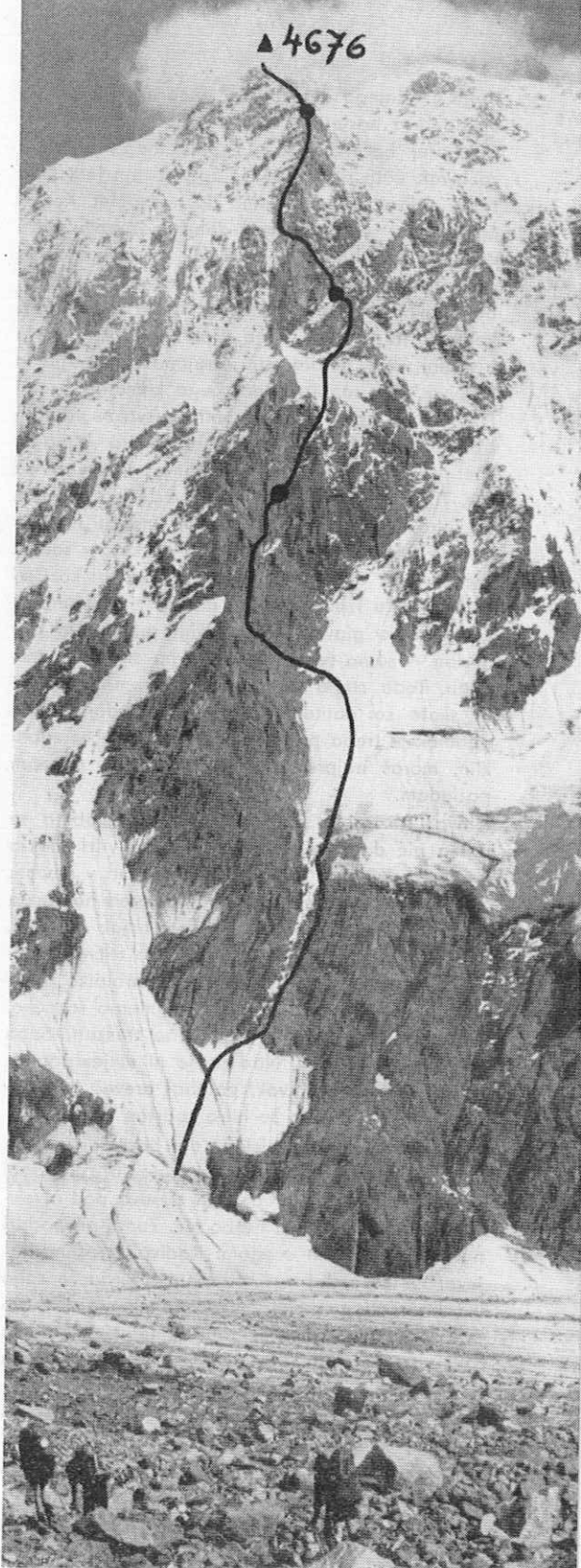
Stena postane previsna in gladka. Ogledujeva si, kje bi najlaže splezala čez, toda povsod so sami previsi in sledovi svedrovcev. Toda žal samo sledovi. Po kratkem počitku se Boro odloči, da bo prečil pod previsom in na desni strani zlezal preko njega. Dve uri rabi za teh borih štirideset metrov. Ko se odpočije, začneva transportirati nahrbtnika. Nahrbtnika se trgata in kmalu prileti mimo mene najina edina žlica. Bova pač morala jesti s klini.

Po eni uri izbivanja klinov v vseh mogočih položajih sem tudi jaz srečno na stojišču. Tu zdaj stojiva in že naju malo skrbi, kako bova preživela noč. To, kar sva menila, da je polica, je samo zelo strma rampa. Ko zlezeva na konec rampe, sonce že zahaja. Sedim v stremenu, Boro pa si ogleduje, kje bi bivakirala. Toda kmalu ugotoviva, da bova morala to noč previseti. Boro se odloči, da bo sedel na vrhu ostrega roglja. Sam pa si pod njim naredim sedež iz vrvi in visim pripet na kline. Siliva se s keksi in maslom, ki ga le s težavo požirava brez tekočine. Kmalu začneva loviti kaplje, ki padajo s previsov.

Tudi jutri se nama obeta garaški dan. Pred nama je prečnica in v gladki skali so vidni sledovi svedrovcev. Celo noč zelo malo spiva in proti jutru nam začne mraz siliti skozi obleko. Želiva si sonca, da bi vsaj malo pogrel najine otrple kosti. Veva pa, da ga pred deseto ne bo.

Začneva s plezanjem. Pred seboj imava še par težkih raztežajev, ki naju ločijo od snega nad drugim zrcalom. Napredujema počasi, ker nama nahrbtniki vzamejo mnogo časa. Zlezeva še dva raztežaja po zaledeneli počii, ki naju pripelje v sneg.

Hitro skopljeva prostor za počitek in začneva s kuhanjem. Pozna se nama sedemnajsturno ga-



Severna stena Krumkola

Foto Janez Golob

ranje prejšnjega dne, pa tudi neprespna noč ni ostala brez posledic.

Čim prej hočeva priti do primerne prostora za bivak, zato hitiva. Sonce žge in topi led. Nad seboj slišiva vodo, to nama da nov polet. Komaj čakava, da se spet enkrat dobro odžejava. Blizu vode najdeva prostor za bivak. V primerjavi s prejšnjim je prav komforten. Medtem ko kuham, Boro ravna prostor. Opazujeva, kako sonce proži kamenje in plazove snega. Dan je še, ko zlezeva v spalni vreči. Kmalu naju utrujenost premaga in zaspija kljub ropotu padajočega kamenja.

Drugo jutro naju sonce obsveti, ko sva že na vrhu tretjega zrcala. Po udobnem bivaku so se nama spet povrnile moči in delo nama gre hitro od rok. Tudi ramena so že navajena težkih bremen. Do vrha imava še okoli 400 m. Premagati morava samo še poledeneli steber, ki se lesketa v soncu. Srečen sem, da imam čelado, ker ledeni kosi, ki letijo Borotu izpod cepina, neusmiljeno bombardirajo mojo glavo. Pred vsakim raztežajem pomislim — samo še ta, pa bova na snežnem grebenu. Toda stena je do zadnjega metra strma in skale so oblite z debelim požledom. Vsak oprimek je treba posebej očistiti. Če hočeš zabiti klin, moraš najprej najti razpoko pod debelim požledom.

Hitiva! Mižirgi je že v oblakih in ne obeta se nama nič dobrega. Hočeva priti na vrh! Mokra sva in zato nama nič ne diši bivakirati v nevihti. Spet sva na zelo slabem stojišču, pred nama pa je poč. Mislim, da je to zadnji težak raztežaj. Zdaj sva tudi midva v oblakih in ko začnem lesti po poč, se vsuje sneg. Brez nahrbtnika hitro zlezem na vrh poč. Ko iščem primerno razpoko, da zabijem varovalni klin, začne treskati, nebo je rdeče od bliskov. Nad počjo ni nikjer primerne prostora za bivak, pa tudi preveč je izpostavljena strelji. Zato se hitro spustim nazaj.

Čprav sva zjutraj mislila, da bova danes na vrhu, je spet pred nama bivak na zelo ozki viseči polici. Na hitro ga urediva in zlezeva pod bivakvrečo. S spanjem spet ne bo nič. Zunaj gospodari nevihta z bliski in snegom. Kadiva in premišljujeva, kje so sedaj naši prijatelji. Morda že spijo v taboru ali pa kakor midva že spet preživljajo novo preizkušnjo. Loti se naju domotožje po domu in lepem Tamarju, kjer sva s prijatelji preživela to leto toliko lepih dni.

Proti jutru se vreme popravi, toda skale so pokrite z novim snegom. Vrv, ki je ostala vpeta od večrajšnjega spusta, je poledenela in nič prijetno ni z golimi rokami lesti po njej.

Veter trga oblake, ko plezava preko zadnjih strmih skal, ki naju ločijo od vrha. Boro potegne

zadnji raztežaj po snežnem grebenu in kmalu sva preko opasti na vrhu. Občudujeva Ailamo z njenim razbrazdanim ledenikom. Na plinskem gorilniku vre argo juga, midva pa si grejeva svoje premrle kosti na toplem soncu.

Štiri ure sva počivala in ob dveh popoldne začneva s sestopom. Na desni strani je stometrski žandar, ki naju nič ne mika. Zato se začneva spuščati naravnost navzdol. Rusi so nama dejali, da po dveh spustih prideš na položen greben. Toda za nama je že šest spustov, grebena pa ni nikjer. Kmalu vidiva, da sva na napačni poti. Odločiva se, da se spustiva preko južne stene, ki se konča na ledeniku.

Veliko spustov je treba, preden zadnjokrat vrževa vrvi v globino. Ko se spustim preko krajne poč, vem, da pred nama ni več težav. Zvijeva vrvi in pohitiva proti skalni moreni, kjer bova nočevala. Vesela sva, da sva srečno prišla preko stene, čeprav veva, da naju čaka skoraj dvo-dnevna hoja preko dveh prevalov nazaj v tabor.

NA VRHOVIH OKOLI KORABA

Rosi Rimnic (2320) — Kabaš (2395) — kota 2500.

Dr. Ivan Stojanović, Beograd

Da je vrh Koraba s svojimi 2764 metri drugi vrh Jugoslavije, ve vsak učenec, na njem pa je bil malokateri. Manj je znano, da je okoli vrha Koraba cel šop ostrih osamljenih in divjih vrhov. Že ko smo prvič l. 1953 zvedeli od inženirja Božinovića, po njegovem obisku na Korabu, za greben neimenovanih vrhov, ki se raztezajo južno od glavnega vrha, nam je postalo jasno, da je za planinskega uživača to res pravo izzivanje.

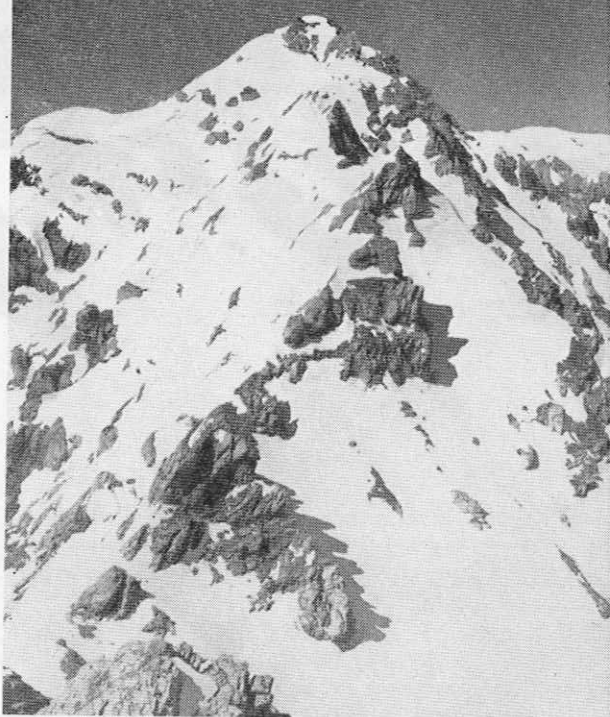
Hoteli smo prečiti greben v snegu. Mislim, da za to ni lepše priložnosti, kot jo nudi prvi maj, in to ne samo zaradi prostega časa. Pomlad v dolini in sneg na gorah nudi redko estetsko doživetje. Sneg na grebenu pa daje tudi lepo plezalsko doživetje, posebno ker vemo, da je stena sicer plezalsko nemikavna. Poleg tega so našo željo vzbujali tudi dosedanji poskusi vzponov v tem grebenu.

Ni bilo težko zbrati skupino. Že nekaj mesecev smo Žika, Milan, Dobrica in jaz vedeli, kam bomo šli za prvi maj. Od vasi Žužnje, majhnega šiptarskega naselja s kakimi dvajsetimi hišami na višini okoli 1200 metrov na albanski meji proti zapadu leži okrešelj Proj Fel. Z južne strani je zaprt z grebenom, katerega prvi vrh je Rosi Rimnic in se vidi iz vasi. S severne strani se nad okrešljem dviga grmada Koraba, čigar pobočja se razmeroma blago spuščajo proti vasi, strmo pa se grezijo v prostrano krnico. Hoteli smo priti na Rosi Rimnic, odtod na glavni vrh grebena Kabaš in dalje po grebenu preko neimenovanih kót vse do mejne črte, nato pa po mejni črti preko dveh strmih kót na vrh Velikega Koraba in nazaj v vas. Računali smo, da bo za to potrebno do dva bivaka. Imeli smo vso potrebno opremo.

V Skopje smo prišli v dežju. Tov. Cvetanovski iz Planinske zveze Makedonije nam je pomagal, da smo v prvomajski gneči dobili prostor v avtobusu. Tako smo brez zadrževanja nadaljevali pot preko Tetova, Gostivara in Mavrova do soteske Radike. Še vedno po dežju smo od tod v eni uri po konjski stezi prišli do vasi Nistrovo. Pozdravili smo se z obmejnimi stražarji in se pomudili pri njih. Njihova ustrežljivost nam je v teh samotah prišla prav in po uri hoda smo bili v Žužnji. Durmišijevo hišo smo že od prej poznali, da je gostoljubna. Spet smo potrkali na velika lesena vrata v visokem kamenem zidu in stopili v dvorišče. Gospodar, mlad, ponosen Šiptar, nam je prisrčno prišel naproti, čim smo se predstavili, in nas ljubeznivo povabil v hišo. V čisti topli sobi je bila naša baza za vse nadaljnje podvige v naslednjih treh dneh.

Prvega maja je bilo oblačno, vrhovi so se sem in tja pokazali, deževalo pa ni. Sivina in vlaga sta se razlezla povsod in podoba je bila, da napa data tudi naše razpoloženje. Bali smo se, da bo vreme tudi to pot proti nam.

Ko sem v zgodnjem jutru pogledal skozi okno, je bilo nebo kristalno čisto, brez oblaka. Nemudoma smo oprtali že pripravljene oprtnike in se zagnali proti hosti pod Rosi Rimnicem. V pičlih dveh urah smo bili na sedlu, kjer smo stopili na sneg, uro nato pa na vrhu, ki se je že kopal v soncu. Šele od tod smo mogli videti greben proti Kabašu, ki je bil delno pod snegom, pretrganim s skalnimi skoki. Proti vzhodu se je strmina grezila globoko v dolino pod nami, polno snega, ki je zaradi širokih prečnih razpok spominjal na ledenik. Do sedla nad Rosi Rimnicem in Kabašem smo prišli brez težav. Odtod smo se vzpenjali po grebenu in se držali strme vzhodne strani.

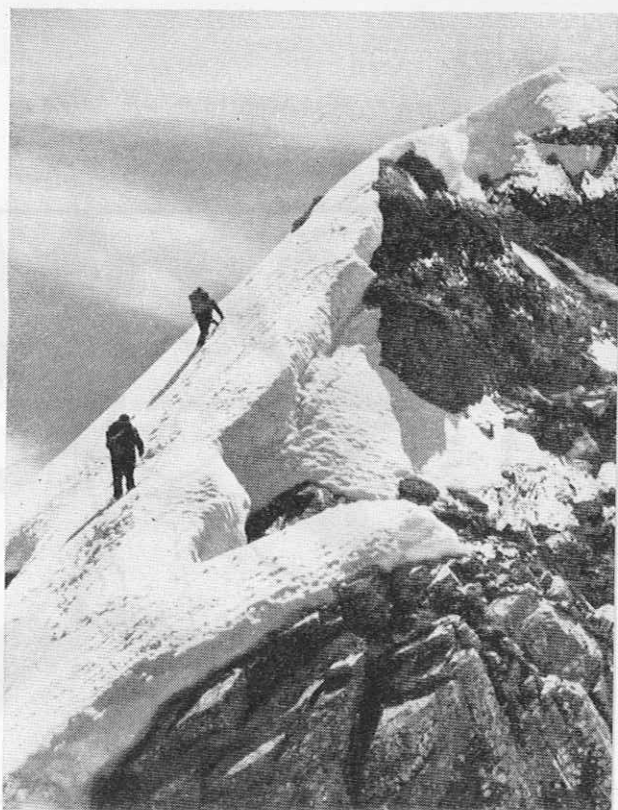


Kabaš z Rosi Rimnica

Foto M. Matić

Proti vrhu Kabaša

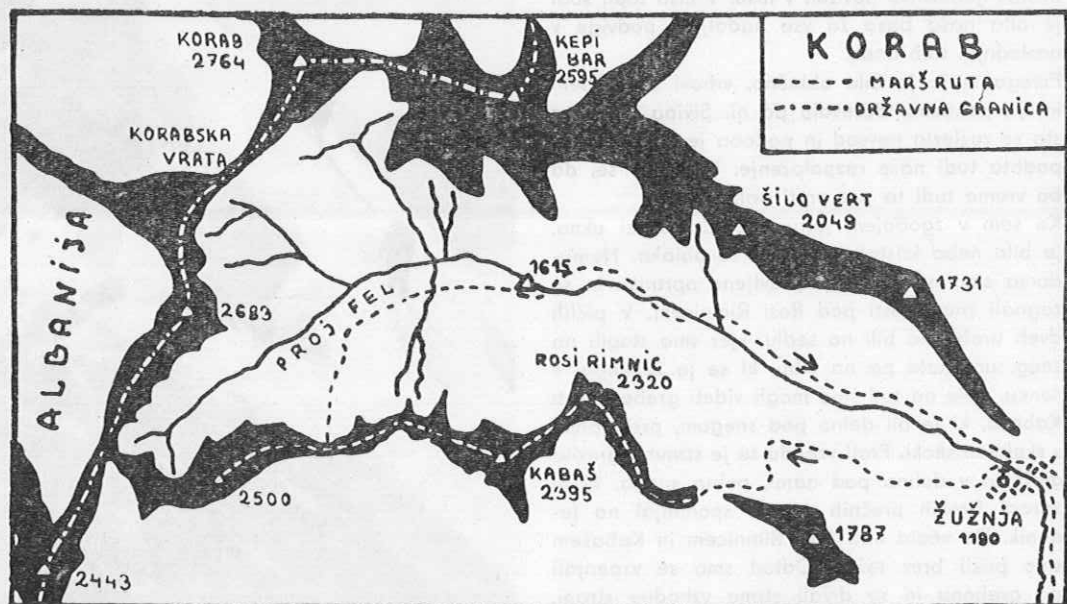
Foto M. Matić





Proti koti 2500

Foto Milan Matić



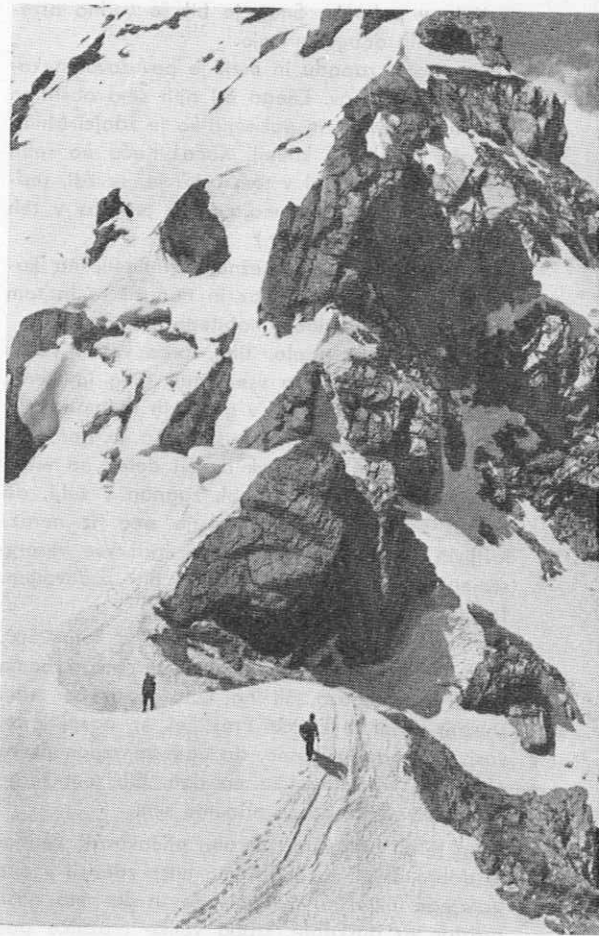
Sneg je že začel popuščati toplim sončnim žarkom, grom kamenja in snega po pobočju pa nas je svaril. Po strmih snežiščih, grebenschkih prelazih, strmih skokih in snežnih grebenih smo ob dveh popoldne prišli na vrh Kabaša. Ta greben je vsekakor lepa tura, še lepša pa bi bila v dobrem snegu.

Z vrha Kabaša smo imeli zelo lep razgled. Navrnost proti zapadu se nadaljuje dolg greben vse do albanske meje. Proti jugu smo ugedali snežne vrhove makedonskih gora, na vzhodu pa Bistru in v daljavi verjetno Jakupico. Dalje proti severu se je svetlikalo Mavrovsko jezero, zagazodeno med gozdnate hribe, za njim pa je bila Šara. Neposredno pred nami se je dvigal Korab, od katerega nas je ločila globoko doli krnica Proj Fel. Od Koraba proti jugu vzdolž meje sta stala dva impozantna neimenovana vrha. Zdaj sem jih prvokrat videl. To sta vsekakor najlepša vrhova v teh krajih in glavna zapreka za tistega, ki hoče po grebenu priti do Koraba. Naša stran ima strmo steno, na vrhu nje je debela opast. Albanske strani nismo mogli videti.

Uživali smo v soncu in hladili hrbte. V šali smo iskali ime za nov šport »nošnja oprtnikov na gorske vrhove.« Vedno nosiš dosti stvari, ki v sili pridejo prav. Tu so najprej dereze, domače, kovane in težje od kilograma. Teh nismo uporabili zaradi mokrega snega. Tu je hrana, ki je ne bomo pojedli, bencin, ki ga ne bomo porabili, klini, vponke, kladiva, ki jih nismo potegnili iz oprtnikov, rezervno perilo in kaj še vse. Izkušnja nas uči, da brez tega ne gremo, posebno če gre za nepoznan svet in je v načrtu še bivač.

S Kabaša se ni bilo težko spustiti kakih tristo metrov po pečinah in snegu do grebena, ki se razteza proti zapadu. Treba je bilo že misliti na bivač. Bilo nam je jasno, da ta dan ne bomo prišli daleč, pa tudi naslednji dan ne bomo prečili vseh vrhov na meji do Koraba. Odločili smo se, da se spustimo z grebena na položnejši svet v krnici in da prenočimo. Našli smo ugoden prehod in sestopili. Pod neko pečino smo uredili bivač, ogradili prostor s kamenjem, pripravili ležišča z vrvmi in perilom, večerjali, zlezli v spalne vreče in vreče za bivač. Preden smo zaspali, smo še enkrat pogledali na zvezdnato nebo, ki je obetala lep dan.

V bivaču se često zbudiš zgodaj, vstaneš pa pozno. Mišičje je razboleno in trdo od mraza in neudobne lege. Stvari so razmetane in treba jih je zbrati. Končno, zakaj ne bi popili malo tople kave ali čaja! Vendar se nam je posrečilo, da smo stopili na greben prej, kakor je sonce



Na grebenu med Kabašem in koto 2500 Foto M. Matić

Po vzponu na Kabaš na Mavrovskem jezeru. Od leve na desno: Dobrica, Milan, Ivan in Žika

Foto M. Matić



posijalo v pobočje. Sneg je bil še vedno osre-
njen in zelo dober za hojo.

Greben proti zapadu in meji je povezoval neko-
liko manjših vrhov. Enega od njih smo obšli po
južnem že travnatem pobočju, ko je zdajci Milan
odskočil in glasno kriknil. Kača! Kača na robu
snega, na taki višini v tem času je, se zdi, red-
kost. (V prvi polovici maja kače pri nas v teh
višinah že ožive. Op. ur.)

Napredovali smo po snežnem grebenu, na ka-
terem je veter izbrusil raz in nanosil tu in tam
opasti in zamete dobro nabitega snega.

Bilo je prijetno, toplo, tiho, brez vetra, vedro
in lepo. Okoli nas na vse strani sneg in stene,
vrhovi v soncu in sence v globokih dolinah, veli-
časten mir in nepopisna tišina. To je naš kos-
mos, v katerem je človek dovolj daleč od vsak-
danjih skrbi, da jih pozabi, zagnan v želji, da
naredi nekaj, kar mu narekuje srce, iz neraz-
ložljivih razlogov, kot v otroški igri. Vse veselje
svojege življenja vidi v tem — biti zadovoljen.
To je sreča.

Okoli poldne smo stali na sedlu pod koto 2500,
čisto na meji. Odločili smo se že. Stvari bomo
pustili na prelazu, šli na koto, nato po strmi
snežni strani v krnico Proj Fel in nazaj proti
vasi. Bilo nam je jasno, da nam za vzpon preko
obmejnih vrhov manjka en dan. Ob tem se je
rodil tudi sklep, da še pridemo sem.

Sneg je bil bolj strm, kot smo pričakovali, vendar
je dobro držal, tako da smo hitro zdrsnili v dno
gornjega okrešlja. Še pol ure in že smo našli
prostor za duškanje. Izpod velike plaznice pod
Korabom je žuborel močan potok in prijetno
šumljal. Nad njim se je razprostirala travnata
oaza, obrobjena s snegom in pokrita z razno-
vrstnim cvetjem. Odložili smo opremo in sezuli
težke čevlje. Sonce se je že nagnilo k zapadu.
Okoli nas so se vrstili snežno beli vrhovi, na
njih se je svetlikal kopneči sneg, s sten pa so
grmeli pomladni slapovi. Zabrnili so primusi. Na
veselih obrazih tovarišev je žarelo zadovoljstvo.
Pred nami je stal samo še en problem. Po karti
smo vedeli, da se krnica v spodnjem delu zoži
v kanjon, kjer ni steze. Do njega smo prišli skozi
gozd po ozki stezi, ki se je končno izgubila.
Stali smo pred kanjonom, skozi katerega je
šumno drvel narasli potok. Na obeh straneh so
bile gladke in strme stene. V sredi nad potokom
so visele mase snega, skozi katere je potok
mestoma izdolbel predore in postavljajčasne
mostove. Čez nje smo prestopali zdaj na ono
zdaj na to stran, dokler se ni pred nami odprla
široka dolina. Bili smo na stezi, ki je držala v
Žužnjo. Pred vasjo smo se ustavili ob samotnem

spomeniku. Na videz nenevaren svet, nekega
zimskega dne l. 1956 pa je plaz vzel karavlo in
usmrtil več obmejnih stražarjev. Ostal je samo
ta žalostni spomenik, ki naj redke tujce opomni
na moč naravnih sil.

Povratek do Skopja ni bil brez problemov, ven-
dar ni skalil zadovoljstva nad doživetjem. Od 9
do 13 smo stali v soteski Radike in zastonj sku-
šali ustaviti enega od prepolnih avtobusov, ki so
vozili proti Skopju. Nazadnje nas je nek kamion
naložil na šoder, ki ga je prevažal, nedaleč od
Mavrovskega jezera pa smo morali dol zaradi
prometne milice. Posedli smo v lepem motelu
na bregu jezera, nato pa spet čakali na cesti.
Avtobusi so švigali drug za drugim, z njim pa
naše upanje, da ujamemo vlak. Zato sem tele-
foniral našemu prijatelju iz Tetova Mirku Marin-
koviću. In res je pod mrak prišel po nas z dvema
fičkom. Vkrkali smo se in ujeli štiri prostore v
spalnem vagonu za Beograd, prej pa smo posku-
sili še makedonske specialitete in vina v prijetni
restavraciji blizu Tetova.

Brez te dirke za vlakom doživetje gora ne bi bilo
popolno. Kdo ve kolikokrat v življenju smo že
hvalili jugoslovanske železnice! Znani rek: »Kjer
je volja, tam je tudi pot!« bi se moral tu glasiti:
»Kjer je prijatelj, tam je tudi pot!«

ZAČETKI ZIMSKIH VZPONOV

Napisano za 70-letnico Planinskega Vestnika

Ivan Michler

Mesec december l. 1909 se je bližal koncu. Te-
daj se je med drenovci nekaj zganilo. Odnekod
je prišla misel, praznujmo 1910. leto na Kreda-
rici. V družbici je šumelo kakor v panju, kjer se
matica pripravlja na ženitovanjski izlet. Kot naj-
mlajši v klubu sem tiho stal ob strani ter le
poslušal razgovore starejših tovarišev glede po-
trebne telesne opreme in prehrane. Vsi smo bili
brez izkustev, saj naj bi bil to naš prvi visoko-
gorski zimski izlet. Bil sem brez derez in krpelj,
vendar mi je skrbni oče oboje priskrbel pravo-
časno. Ko sem na Silvestrovo popoldne polnil
svoj nahrbtnik, mi je oče dejal: »Vzemi s seboj
tudi dve krpi žakljevine. Preden si boš navezal
dereze ali krpelje, ovij si čevlje z žakljevino, ker

le tako si boš ohranil noge suhe. Le iz hvaležnosti za njegovo veliko skrb sem ugodil predlogu, vendar, tiho sklenil, da ne bom v družbi za »cestarja«.

V Radovljici so se nam pridružili štirje gorenjski planinci, med njimi tudi zdravnik dr. Tičar. Mraz je krepko pritisnil, ko je pozno ponoči »12 alpinistov« zapustilo Mojstrano in odšlo skozi dolino Kot svojemu cilju nasproti. Bila je bajna mesečna noč. Molče sem korakal po škripajočem snegu, z očmi uprtimi v veličastno podobo na koncu doline, kjer se ponosno dvigajo v višino Triglav in sosedje: Rjavina, Vrbanove špice, Begunjski vrh in Cmir, vsi odeti v beli zimski plašč, preko katerega je pogrnila mesečina svojo srebrno mrežo. Kakor pri vseh dosedanjih podvigih, sem se tudi tokrat duševno pripravljaj na morebitne nevarnosti, kako bi jih pravočasno prestregel, da se izmaknem nesreči. V dobrih dveh urah smo dosegli Klin, kjer poletna pot preide v strme ključe. Že med potjo sem sklenil, da bom upošteval očetov nasvet. Ko sem si začel ovijati čevlje z žakljevino, se je razširil okoli mene gro-mek smeh, zabeljen s pikrimi puščicami. Vendar me to ni odvrnilo od sklepa. Poznejši dogodki so pokazali, da je od družbe le »benjamin« ravnal pravilno.

Dereze so čvrsto prijemale sneg, vendar mi je kljub ostremu mrazu postalo vroče. Oglasila se je žeja, Mehanično sem s cepinovo lopatico nesel prgišče snega v usta. Toda komaj sem se dotaknil mrzle konice, že se mi je prilepil jezik na cepin. Stokajoči glasovi, ki so mi vreli iz grla, so opozorili družbo na nezgodo in eden mi je zaklical: »Dihaj v cepin«. Ubogal sem ga in jezik se je brez nezgode odlepil od mrzle kovine. Prvo izkustvo visokogorske zime je bilo za menoj. Sledila je druga. Kmalu sem spoznal, da je nosilnost snežne odeje kaj različna. Bili so odseki, kjer so dereze čvrsto prijemale, drugod pa so se noge udirale v mehki sneg. Najlepši doživljaj pa je bil rojstvo mladega novoletnega jutra, ko so začeli gorski vrhovi žareti v nesluteno prelivajočih se barvah. Zamaknjen sem strmел v to čudovito igro svetlobe in se hvaležno spomnil na očeta, ki mi je omogočil pričevati temu čudovitemu prizoru narave.

Sonce je bilo že visoko na nebu, ko smo vstopili v kočo na Kredarici. Pri slačenju premočenih čevljev, pa so se nenadoma začuli težki vzdih: »Čevljev ne spravim z nog, oba čevlja sta mi primrznila na noge, nogavic ne spravim z nog ipd.« Najhuje je bil prizadet dr. Tičar, ki pozneje zaradi močno ozebljih nog čevljev sploh ni mogel obuti in se je vračal ob podpori dveh tovarišev

v copatah v dolino. Edini, ki je odnesel s ture zdrave noge, je bil »benjamin«, čigar čevlji, že doma močno natrti z maščobo, so bili oviti z žakljevino in so zato noge ostale suhe.

O tem našem podvigu je pozneje poročal R. Badiura v Planinskem Vestniku 1910, str. 43. V zaključnem stavku poročila pravi: »Dobre rokavice, volnene nogavice in z mazilom prepojene **prostorne** čevlje (eventuelno ovite s cunjami), dalje prikladne dereze in cepin imej turist«.

Po odmoru in okrepčilu, ko so drugi lečili svoje prizadete noge, nisem vzdržal v koči. V soncu žareči Triglav me je vabil k sebi. Zamaknjen sem strmел v njegov ponosni vrh, ki sem ga prvokrat gledal v taki bližini v zimskem ambientu. Nepremagljiva sila me je vlekla bliže k njemu. V vznožju jugozahodne stene Malega Triglava sem začel sekati stopinje v trdi sneg. Dosegel sem že znatno višino, ko sem se spomnil na nauke nadporočnika Weissnerja iz Gradca, v čigar družbi sva se prijateljem F. Kovačem 29. julija 1909 napravila prvo poletno plezalno in pri tem tudi prvenstveno turo čez zahodno steno Planjave. V ušesih so mi zazvenele njegove svarilne besede, ki nama jih je govoril ob slovesu: »Ne mislite, da ste po uspeli plezalni turi že dovršena turista. Mnogo se bosta morala še naučiti, opazovati teren in nevarnosti in si prisvajati tehnična izkustva, preden bosta dosegla stopnjo dobrega in zanesljivega alpinista. Nikdar ne precenjujta svojih sposobnosti in zmogljivosti.«

Zmagal je razum, odpovedal sem se Triglavu, vendar obljubil, da ga bom obiskal, čim si bom nabral dovolj zimsko-alpinističnih izkustev.

Šest dni pozneje je naletel na moje stopinje v steni Malega Triglava Fr. Setničar, ki se je kot samohodec hotel s te strani povzpeti na vrh Triglava (Planinski Vestnik 1910, str. 28).

Noč smo prespali v koči in se naslednje jutro, upoštevač močno prizadetega dr. Tičarja, vrnili po daljši vendar lažji poti skozi Krmo v Mojstrano.

Prva visokogorska zimska tura je bila za menoj. Doživel sem omamno silvestrovo noč, čaroben prehod noči v dan, opazoval in se čudil prese-netljivim slikam, ki jih riše veter v sneg, spoznal različne vrste snega in si nabral prva izkustva za nadaljnje zimske pohode v prelepe gore.

Spodbujeni po uspeli turi na Kredarico, smo uprli svoje poglede v zasneženo predgorje Kamniških planin, ki so nam bile časovno in tudi finančno laže dosegljive kot Julijci. V Krvavčevi skupini smo spoznavali lastnosti snega, snežne zamete, opasti in se izpopolnjevali v zimski tehniki. Tam je tudi dozorel načrt za naskok na

Grintavec pozimi

Šest nas je bilo, ko smo 1. februarja 1911 leta zapustili ob pol treh zjutraj drvarsko kočo na Brusnikih v Kamniški Bistrici. Bila je jasna mrzla noč, ko smo hiteli proti Žagani peči in se tam obrnili proti Kokrskemu sedlu. Kmalu smo naleteli na prvo oviro. Snežna lavina je podrla del gozda. Z muko in težavo sem telovadil skozi goščavo polomljenih vej in preko gladkih debel. K sreči je bil sneg zmrzel in so dereze čvrsto prijemale. Na poti proti sedlu se je začelo daniti, rojevalo se je lepo sončno jutro. Na Kokrskem sedlu nas je sprejel močan veter, da nam je mraz prodiral prav do kosti. Ker je jakost vetra naraščala, je začelo navdušenje upadati. Dr. Cerkl, ki ni tvegala nadaljnje poti, se je odločil za odhod v Kokrsko dolino, ostali pa smo po kratkem odmoru zavili proti stenam Malega Grintavca. Naraščajoča jakost vetra nas je prisilila poiskati zavetje v skalni duplini. Sonce je bilo že preko zenita, ko smo še vedno čepeli pod stenami Malega Grintavca. Morala je začela upadati, pojavilo se je malodušje, ki mu je sledil sklep — vrnimo se! V moji notranjosti se je pojavil odpor. Cilj vendar ni več tako daleč, samo zaradi vetra se vendar ni treba vračati.

Na vrhu Grintavca 1. febr. 1911. Od leve proti desni: Ivan Michler, Ivan Tavčar, Bogumil Brinšek



Skočil sem pokonci in obvestil tovariše, da hočem ugotoviti, kako daleč je še do vrha. Čez čas sem jim sporočil, da že vidim vrh, četudi mi ga je v resnici še vedno skrival Mali Grintavec. Na moje sporočilo sta dva tovariša zapustila zaklonišče pod skalo in mi sledila. Tudi sam sem jo ubral hitro dalje. Ko sta ostala tovariša dosegla moje prejšnje mesto, sta me seveda začudeno vprašala, kje vidim vrh Grintavca: »Kar dalje, tu pred menoj je,« sem jima zakričal. To sem moral ponoviti še enkrat, da sem res zagledal zaželeni cilj, ki smo ga dosegli ob dveh popoldne. Razgled je bil čudovit, še lepša pa Kočna v svoji zimski, svatovski obleki. Moja notranjost je vriskala od veselja in zadovoljstva, ker sem s svojo lastno voljo in energijo osvojil sredi zime najvišji vrh Kamniških planin.

Na povratku sem doživel prvo resno zimsko nezgodo, ki bi se lahko končala tragično, ako bi duševno ne bil pripravljen na vsa mogoča nakučja, ki lahko dolete alpinista. Nenadoma mi dereze niso prijemale, spodneslo me je, in že je šlo navzdol. Pri tem neprostovoljnem poletu pa se mi je dereza desne noge zasadila v sneg. Sledeča reakcija me je obrnila za 180° in že sem držal z glavo naprej. Hitri refleksni sunki rok in nog so me spravili spet v pravi položaj, nakar sem z oklom cepina, ki sem ga čvrsto obdržal v rokah, ustavil polet.

Deset dni pozneje (11. februarja 1911) smo mlajši drenovci osvojili

Brano v zimskem plašču

Z večernim vlakom smo se odpeljali v Kamnik in v lepi noči odšli v Kamniško Bistrico. Zmrznjena snežna odeja nam je vzpon na Kamniško sedlo močno olajšala. S prijateljem F. Kovačem sva v Klinu obujala spomine, kako sva pri najinem prvem zimskem podvigu na Sedlo od Klina proti pastirski koči gazila sneg do trebuha. Kjer je bila strmina močnejša, sva se morala uleči na trebuh in se s plavalnimi gibi pomikati dalje. Tokrat nam sneg ni delal nobenih neprilik. Danilo se je že, ko smo zapustili pastirsko kočico in odšli proti vrhu Sedla. Med potjo sem opazoval zahodno steno Planjave in ugibal, kako bi jo bilo mogoče preplezati v snegu in ledu.

Po oddihu v koči smo odšli na strmine vzhodne plati Brane. Previdno smo zasajali dereze in cepin v poledeneli sneg in se počasi pomikali proti severovzhodnem hrbtu Brane. Veličasten je bil pogled nazaj na Sedlo, kjer so molele daleč naprej proti Okrešlju velike opasti. Ko smo dosegli greben, kjer se prevali vzhodna plat v

severno, smo naleteli na prvo večjo oviro. Prehod nam je zastavila strma ledena stena. Ledene in snežne iveri so frčale proti Okrešlju, ko sem sekal široke in globoke stopinje v ledeno steno in se po njih previdno povzpela na široki hrbet, ki se položno dviga do vrha gore.

Brana je bila drugi vrh, ki smo ga osvojili sredi zime. Mislim, da smo bili drenovci tudi tu prvi zimski pristopniki, saj se v onem času razen nas ni nihče pečal z zimsko turistiko.

Da bi izpolnil obljubo, ki sem jo dal Triglavu na dan novega leta 1910, ko smo obiskali Kredarico, sem se deset mesecev pozneje odločil za

Zimski vzpon na Triglav (30. XII. 1911)

Slabo je kazalo, ko sva s Kunaverjem dospela v Mojstrano. Gore so bile ovite v goste oblake. Na vprašanje, kako bo z vremenom, sva dobila od domačinov odgovor: »Če bo zapihal spodnji, bo snežilo, če bo zapihal zgornji, se bo vreme zjasnilo.« Nisva dolgo čakala, ko je močan zgornji veter razgnal goste oblake in je sonce obsijalo lepo zimsko pokrajino. Da bi dosegla kočo na Kredarici še pred nočjo, sva s pospešenim korakom hitela skozi Kot. Snežne razmere so bile odlične. Med potjo sva občudovala ogromne snežene zastave, ki so, gnane po močnem vetru, ki je divjal v višinah, plahutale raz gorskih grebenov in se zahvaljevala Triglavu za tako slovesen sprejem. Neutrudno sva hitela po trdem snegu proti Peklu, z močnim vetrom v hrbet. Više zgoraj je postal sneg mehkejši, vendar to pot nisem imel ovitih čevljev z žakljevino, kakor na Silvestrovo leta 1909. Primerne gamaše so mi varovale noge pred močo od gležnjev do kolen. Triglav je žarel v zahajajočem soncu, ko sva pri silnem vetru trudna dosegla kočo na Kredarici. Upanje, da si bova ogrela premrzle ude pri toplem štedilniku, se je izjalovilo. Namesto toplote je štedilnik puhala iz sebe ogromne množine dima, ki naju je pogнал ven v viharno noč. Dimnik je bil temeljito zadelan s snegom. Po topli večerji, ki sva si jo pripravila na samovarjih, sva položila po tleh dve žimnici, se ovila v mehke odeje in kljub vetru, ki je zavijal okoli koč in butal ob okna in vrata, globoko zaspala. Jutranji mraz naju je prebudil. Veter je z nezmanjšano močjo še vedno zavijal okoli koč. Ko sva si hotela natakni čevlje, ki sva jih zvečer skrbno položila med sebe, da bi jih obvarovala pred mrazom, so bili trdi kot rog. Precej truda sva imela, preden sva jih toliko zmehčala, da sva jih lahko obula.

Po sedmi uri sva zapustila kočo in odšla na neznano pot. Zunaj naju je sprejel oster mraz

čudovitega jutra. V spremstvu silovitih sunkov viharnega vetra sva dosegla vzhodno poledenele jugovzhodne stene Malega Triglava. Varovan sem sekal v ledeni sneg široke in globoke stopinje. Delal sem počasi in previdno, opazoval strukturo snega, zavedajoč se, da so pred menoj drugačne težave kot na Grintavcu in Brani. Sem in tja sem naletel na železne kline poletne steze. Ko je bil zaradi neprenehnega sekanja moj gornji del telesa skoraj pregret, me je v spodnje okončine bolešno zeblo. K sreči je za robom stene postalo ozračje toplejše. Na veliki južni plošči je veter, ki se je polagoma umiril, nanesel ogromne množine pršiča. Noge so se začele globoko udirati v sneg. Položaj je postal kočljiv, ker je obstajala možnost, da sproživa na znatni strmini snežni plaz, ki naju bo potegnil s seboj. V napeti pripravljenosti sem si skrajno previdno utiral pot dalje proti vrhu. Krepko sva se oddahnila, ko sva na Malem Triglavu sedla k počitku. Bolj kakor čudoviti razgled po bližnji in daljni okolici zimske pokrajine sem s tesnobo opazoval snežno ostrino grebena med Malim in Velikim Triglavom. S klini in žico zavarovana poletna pot preko grebena je bila globoko pod snegom. Bil sem brez izkustev o zimskem prečanju grebenov, zato tudi brez potrebnega tehničnega znanja.

Pod Kokrskim sedlom 1. febr. 1911, levo Bogumil Brinšek, desno dr. Josip Cerk



Po tehtnem preudarku sem se odločil, da si bom utiral pot nekoliko pod grebenovo ostrino, ki verjetno poteka nad poletno potjo. Zopet je pel cepin svojo pesem, ko sem se korak za korakom pomikal po grebenu dalje. Niso me zanimali prepadi levo in desno, vso pozornost sem osredotočil le na ostrino grebena in na morebitne strukturne spremembe snega. K sreči je veter prestal, zato je šlo bolje, kot sem računal. Najtežje je bilo na koncu grebena, kjer se poletna pot dviga v skoraj navpičnih stopinjah, ki so bile vse pod zmrznjenim snegom. Končno sva premagala tudi to kočljivo mesto in v kratkem stala na vrhu Aljaževega stolpa ob železnem drugu, ki je molel iz snega.

Razgled z vrha je bil pri jasnem nebu, ko je bil zrak izčiščen zaradi dolgotrajnega viharnega vetra, nekaj čudovitega. Dolgo časa sva motrila nepopisno lepo panoramo bližnjih in daljnih gora ob tistem zadovoljstvu, da sva verjetno prva za H. Setničarjem, ki sva se sredi zime povzpela na vrh našega očaka Triglava, vendar s tem razločkom, da sva ga midva naskočila preko jugovzhodne stene Malega Triglava, ko se je Setničar povzpel nanj iz sedanje Planike pod Triglavom.

Pred slovesom sva zakopala v sneg plačevinasto škatlo z najinimi vizitkami, na katerih sva zabeležila datum obiska. V naslednji pomladi je odhitel na Triglav neki oficir ljubljanske garnizije — njegovo ime mi je šlo iz spomina — velik ljubitelj gora, da bi preveril najin uspeh. Dokaz je našel pogreznjen v snežno globelico v vznožju stolpa.

Povratak na Kredarico je bil hiter, saj sva imela pot že nadelano. Že naslednji dan je vedrilo v koči na Kredarici nekaj najinih tovarišev drevovcev, ki sva se z njimi na jeseniškem kolodvoru žal zgrešila. Samo z očmi so sledili najini trasi, na Triglav se ni povzpeli nihče.

Naslednjo pomlad, ko se je nižina že okitila s svežim zelenjem in cvetjem, v gorah pa je še vedno gospodarila zima, sem odšel v družbi drugega prijatelja J. Kovača in prej omenjenega oficirja na Kamniško sedlo z namenom, da se povzpemo na Planjavo. Ker smo na južni strmini Sukalnika naleteli na gnil sneg in je pretil plaz, smo turo prekinili in jo ubrali namesto na vrh Planjave kar navzdol v dolino Bele.

Ko poročam o teh daljnih, pa še vedno v potankostih svežih mladostnih spominih, jih sporočam naši mladini, ljubiteljici gora, v pričakovanju, da bo spoznala, kako smo v pionirski dobi slovenskega alpinizma mladi fantje »samouki« — previdno in premišljeno napredovali od lažjega do težjega, kako smo tehtali svoje sposobnosti

in jih primerjali s težavami in nevarnostmi in kako smo znali ob pravem času tudi obrniti, če je to zahteval položaj. Na svojih petdesetletnih pohodih - podvigih v gorah in jamah sem vedno ostro opazoval obdajajočo me morfološko sliko, obenem pa tanko prisluškoval tudi svoji notranjosti. Zavedal sem se svojih fizičnih sil in vztrajnosti, zavedal pa tudi notranje mirnosti v težkih razmerah. Vsem niso dane lastnosti in sposobnosti, zato ni sramotno pravočasno se umakniti iz boja, če ta življenjsko ni nujen. Če ni drugega izhoda, takrat sprejememo boj za ceno zmage ali poraza. Ako podležemo, podležemo častno. To načelo mi je bilo življenjsko vodilo vse od tistih zgodnjih študentskih let, ko smo si leta 1909 začeli utirati v gorah svoja lastna pota. Ako bi se naša mladina po prvi svetovni vojni in tudi po osvoboditvi ravnila po takih načelih, bi naše prelepe gore ne doživele toliko tragike, kot so jo že doslej.

Morda mi bo ta ali drugi mladinec, ki pozna razvoj naše alpinistike, odvrnil »Kaj pa Janko Petrič in prof. dr. Cerk? Oba sta padla v prvih letih razvoja naše alpinistike, ko naše gore še niso poznale masovnih obiskov.« Temu bi kratko odvrnil: »Tam so botrovali drugi vzroki.«

OB NAJNOVEJŠEM NAŠEM KUGYJU*

Evgen Lovšin

Pred nekaj tedni sem srečal tri ljube znance v izložbenem oknu Mladinske knjige v Ljubljani: Kugyja v živih barvah sredi planinskega raja v Trenti in Lilijano ter Franceta Avčina, ki sta mu posvetila s prevodom njegove knjige »Delo, glasba in gore« mnogo ur naporenega dela.

Najprej sem dolžan prenesti Kugyjeve želje in zahvalo na oba prevajalca. Ko sem namreč leta 1940 in pozneje obiskoval Kugyja v Trstu in se z njim dopisoval zaradi prevajanja knjige Antona Ojcingerja, mi je Kugy pisal: »Prav močno bi se veselil in bilo bi mi v veliko čast, če bi zares

* Dr. Julius Kugy: Delo, glasba in gore. Prevedla Lilijana in France Avčin. Naslov izvirnika: Arbeit — Musik — Berge Ein Leben von dr. Julius Kugy.

hoteli prevesti »Ojcingerja« v slovenski jezik. Z radostjo se strinjam s tem, brez obotavljanja privolim v to...« in drugič »...delam iz idealizma, ta prevod je meni v čast in zelo veliko veselje! Izpolnitev srčne želje! To je obenem **dobro** delo glede na spomin na mojega izvrstnega vodnika in prijatelja! Torej prosim: vse samo kolikor morete, vse po vaših željah in po mili volji!«² Vojna in mnoge druge zadeve so prišle vmes, Anton Ojcinger, gorski vodnik, koroški Slovenec, še ni zaživel v slovenski besedi. A zaživel je po zaslugi Avčinovih Kugy s knjigo o delu, glasbi in gorah.

Zato tudi gre vse veselje in radost dr. Julija Kugyja, z naše strani pa zahvala, na naslov Lilijane in Franceta Avčina.

Delo jima ni bilo lahko. Bogati Kugyjev izrazni register naj najde v slovenščini skladnost z njegovo mislijo in čustvom. Ne prevajati dobesedno, a vendar tudi ne preprosto, pri tem pa ohraniti tisto toplino, prisrčnost in predanost stvari, ki seva iz Kugyjevih del, ohraniti z besedo tisto čudovito snov, tisti fluid, po katerem se pretaka božanska sila poezije — to pomeni Kugyja prepesniti.

Pozornost zbude mnoge prevedbe Avčinovih. Na primer naslednje: otepajoči repi na suknjiču (fliegende Rockschösse); hinavske poteze (gleissnerische Mienen); pravemu muziku morajo iz oči goreti žarke sveče (dem echten Musiker müssen helle Kerzen in den Augen brennen), morda: pravemu muziku naj sijejo v očeh žarne luči; prijazno naj izzveni in mirno utihne (Ein Heimgesang, mit dem man gerne nach Hause geht), morda: domača pesem, z njo grem rad domov itd. No, tu so mnogi odstavki, ki vzvalove um in srce. Ko sta pred menoj obe knjigi: original v nemškem jeziku, in slovenski prevod, ne morem mimo priznanja, da je kopica mest, ki nas v prevodu nič manj ne pritegnejo, nam nič manj ne pripravljajo k srcu kakor v originalu. Ne bomo se sprehajali po množici prevedenih izrazov — jezikovno je prevod lep, uporabljeno je Tumovo imenoslovje, krajevisni izrazi so od Badjure — nam gre za Kugyjevo pesem v slovenskem jeziku:

Najprej pristop h gori. S svojim starim čarom ga sprejme Montaž. Okrog in okrog ga iz bleščečih

oblakov pozdravljajo lepe, stare gore, iz silnih globin pa dobro znane doline... Tudi dan, ko ga z Ojcingerjevega travnika pri spokojni Ovčji vasi opazuje, ni zgubljen. Saj ni močnejšega pogleda na njegova severna ostenja. Tu stoji najmogočnejši vseh Julijcev v vsej veličini in kratosi... Nekaj kot blaga vzvišenost, kot sij toplih spominov je leglo velikanu čez strahotno skalno lice. Tako njega gleda sedaj on, Poliški Špič! Desno za njegovimi pošastnimi, z zmajskimi zobmi posejanimi grebeni zahaja sonce. V bajnem razkošju. V rdečem in zlatem, v neverjetni lestvici barv. Od njegove kraljevske julijske glave so šinili curki svetlobe in snopi žarkov tako nepojmljivo visoko, da pol nébesa oznanja njegovo vladarsko slavo...

Kugy je stopil v šolo trentarskih divjih lovcev. Vsi so bili mojstri v hoji pa tudi mojstri ravnotežja v skali. Njegov prvi spremljevalec je bil nesrečni Anton Tožbar, »medvedja smrt«, pozneje nedosežni Andrej Komac. Kar hudo mi je, da na tem mestu ne omenja Jožeta Komaca — Pavra, ki mu ni enakega, ki je njemu dvakrat rešil življenje. Z naslovom »Spominski plošči dvema zvestima« se spomni v posebnem poglavju poštenega, srčno dobrega, velikopoteznega in plemenitega Antona Ojcingerja — »kdor je kdaj z njim hodil, ga ne bo pozabil« — in možu iz bronca, revnemu, temnemu Furlanu, zraslemu iz prepadov skrivnostne gore, Osvaldu Pesamosci — »njegova visoka, plečata, grčasta postava me je spominjala na deblo gorskega macesna viharnika, ki stoji prav vrh pobočja.«

Modrost starejših let je rekla Kugyju, da naj se tudi manjši talent spričo duhovnih velikanov skromno zadovolji s tistim mestom v življenju, na katero ga je postavila usoda. Našel bo svojo resnično srečo. In če kdo izrazi malo preveč zadovoljstva nad samim seboj in pijan zmage spusti oblaček kadila v lastno slavo, »gore gledajo tudi prek tega ponosno in vzvišeno.«

Kugy je bil muzikalen človek. Posebno pri srcu so mu bile orgle. Zveze in medsebojni vplivi med glasbo in gorami so mu bili le zunanji. Obe različni usmeritvi sta imeli le en skupen prazvir: poezijo in romantiko. Po eni strani praznično petje ptic na brstečih pomladanskih drevesih, vabeča pesem ruševca v trepetajočih višavah sredi rušja, opozorilni klici gamsov, ostrí žvižgi svizcev, šumenje planinskih gozdov, presunljivi orgelpunkti hudournikov v graph in soteskah, divje grmenje neviht, bobnenje slapov in plazov. Moč in veličino gorske narave ni mogoče zajeti v glasbo! Učinkovalo bi zgolj zunanje, iskano, včasih morebiti presunljivo, kljub temu pa narejeno.

² Pismo 5. VI. 1940: »Eine besondere hohe Freude hätte ich, und es wäre auch eine grosse Ehre für mich, wollten Sie wirklich den »Ojcinger« in das Slowenische übersetzen. Mit Freude gehe ich darauf ein. Ich gebe ohne weiteres dazu meine Einwilligung.«

Pismo 21. XII. 1940: »... auch ich gehe, sowie Ihr, in diese Sache aus reinstem Idealismus, diese Übersetzung ist mir eine Ehre und eine sehr grosse Freude! Die Erfüllung eines Herzenswunsches! Zugleich ist es eine gute Tat mit Bezug auf das Andenken meines ausgezeichneten Führers und Freundes! Also bitte: Alles nach Eurem Können, Wünschen und Beliebent! (podčrtal Kugy).«

Vselej sta Kugyja vodili poezija in romantika, pogosto glasbeni navdihi. Glasba mu je bila pri mnogih opisih pomočnica in sodelavka. Händlova junaška glasba je še v visoki starosti delovala nanj podobno kot elementarni dogodki, kakor če bi veliko zlato sonce vstajalo ali pa zahajalo v prelesti zmagovitih barv.

V Kugyjevi knjigi je presenetljivo mnogo prisrčno povedanega o živalih, ki so bile na očetovi domačiji. Pri ljudeh ne najdeš vedno takega občutja niti do bližnjega. Pod štedilnikom prede košata, snežno bela muca, zraven čepi drobna in nežna, kot lešnik rjava grlica s črnim obročkom okrog grla. Sčasoma sta spletla nežno razmerje, iskreno prijateljstvo. Tudi cestni potepenec — pes Toni — je postal družinski član. Včasih se je incognito »sprehajal« po mestnih ulicah. Če ga je ob takih priložnostih Kugy srečal, je Toni pogledal vstran in se delal, kot da ga ne vidi... Videl ga je pa le. Kajti ko se je Kugy na vogalu ustavil in pogledal za psom, se je prav tako tudi pes ozrl za njim... Prav čudovita je povest o opici pavijanu »Benjaminu«, njegovi ljubezni do vitke bele kokoške in o silni ljubosumnosti, s katero je menda prekašal celo zamorca Othella. In končno svizec ljubi »Mottele«! Sedel mu je na kolenu, jedel kruh in gledal njega z mehкими, svetu odmaknjenimi očmi, kot da bi hotel povprašati, kako se počuti...

V brezbrežnih globinah se skrivajo psihofiziološke tajnosti človeka, ki je bil vzor vdanosti delu, glasbi, staršem (»Spominu moje ljube matere«), prijateljem gornikom in gorjancem, ki so mu bile gore ideal in predmet največjega športnega življenja, ki pa je padel pri vojaškem naboru in ki ni imel želje po lastni družini: »Često me sprašujejo,« je Kugy napisal v svoji knjigi, »zakaj sem ostal takle star samec... Dobro vem, da bi me bilo marsikatero ljubko dekle rado vzelo... Veliko tople sreče mi je bilo dano... tudi nemalo hudih bolečin, ki pa se tiho in počasi izgublja...«

Kakor Valvazor, Zois, Frischauf idr., poveljučje slovenske domovino in človeka. Bil je sicer slovenskega porekla po očetu in materi, a imel je nemško vzgojo (»Oče je dejal, da se otroci vzgajajo v nemškem duhu«) in se je sam imel za avstrijskega Nemca (»Stara Avstrija, ki sem jo vroče ljubil, je zatonila...«). Glede nacionalne plati Slovencev je bil poštenjak: »Triglav je sveta gora Slovencev! Zato je umevno, da je njegova orjaška severna stena postala danes torišče njihove resno si prizadevajoče, zelo spretne planske mladine.«

»Dogaja se zdaj toliko nepojmljivega. Tudi izselitev ljudi iz Ovčje vasi spada k temu. Saj to so vendar Slovenci! Povedal sem jim, koristilo pa ni nič.«³ Tu gre za sporazum o preselitvi, sklenjen med fašistično Italijo in nacistično Nemčijo.

Kar sem povzei iz bogate vsebine knjige o delu, glasbi in o gorah, naj zadostuje, da nas pouči o kakovosti prevoda in prepesnitve Avčinovih. Ni bilo težko opaziti, da sem vseskozi uporabljal besedilo prevajalcev.

V sedemnajstih poglavjih se prepletajo doživetja, občutja, modrosti o delu, glasbi in gorah, ki pomenijo njemu trojico, s katero se da dobro živeti. Zato je v naslovu knjige rečeno »Ein Leben (življenje) von Dr. Julius Kugy.« Ta beseda je v prevodu izpuščena, a je škoda, čeprav Kugy, ki je bil glede naslovov zelo popustljiv, morda ne bi nasprotoval.⁴

Kugy spada ne samo med vrhove gorske poezije, je tudi eden najplodnejših. Napisal je sedem knjig: »Aus dem Leben eines Bergsteigers« leta 1925 (Iz mojega življenja v gorah, prevedla M. M. Debelakova leta 1937), Arbeit-Musik-Berge Ein Leben von Dr. J. K.« leta 1931 (Delo, glasba, gore, prevod Lilijane in Franceta Avčina leta 1966), »Die Julischen Alpen im Bilde« leta 1934 (Julijske Alpe v podobi), »Anton Oitzinger, Ein Bergführerleben« leta 1935 (Anton Ojcinger, Življenje gorskega vodnika), »Fünf Jahrhunderte Triglav« leta 1938 (Pet stoletij Triglava), »Im göttlichem Lächeln des Monte Rosa« leta 1940 (V božanskem smehljaju Monte Rosa) in »Aus vergangenener Zeit« leta 1943 (Iz minutih časov).

Potem, ko je prva svetovna vojna zrušila Kugyjevo ugledno kolonialno trgovino v Trstu, se je preživljal pretežno s honorarji od svojih knjig. Pol leta pred smrtjo mi je pisal:⁵ »Pričakujem zdaj kmalu sedmo knjigo. Kljub tako težkim časom bo menda izšla letošnjo jesen. Kakor veste: »Iz minutih časov«, 34 zgodb in pripovedk iz mojega življenja, vesele in žalostne, kot so se mi pač pripetile. Ni nekašna prava gorska, temveč močno osebna spominska knjiga. Knjigo pisati, to je bolj za veselo šalo kot zares, v takih časih knjigo na svetlo dati pa je težko, težko delo.«

³ Pismo 5. VI. 1940 E. Lovšinu.

⁴ Pismo 5. VI. 1940: »Angleška založba me je prosila, če sme naslov »Anton Ojcinger — življenje gorskega vodnika«, spremeniti v naslov »Son of the Mountains« — »Sin gora«, kar sem dovolil. In tako je naslovljena angleška izdaja »Son of the Mountains« zato, ker ime »Oitzinger« ni poznano v Angliji.« Tako Kugy. Meni prihaja na misel prevod naslova poglavitve knjige: Aus dem Leben eines Bergsteigers — Iz mojega življenja v gorah, ki tudi ni najbolj posrečen.

⁵ Pismo 12. VIII. 1943.

V knjigi »Pet stoletij Triglava« so sodelovali s članki Valentin Stanič, Trentar Abram, Miha Potočnik in M. Debelakova. »Julijskim Alpam« so prispevali fotografije Ravnik, Smolej, Švigelj, Kajzelj, Kostrenčič. »Iz minulih časov« je Vilko Mazi zelo sočno prevedel zgodbo: Sanjač Korobidelj (PV 1954). Kugyjeve knjige so ocenjevali dr. J. Tominšek, dr. J. Prešern in dr. A. Brilej, ki je Kugyju ob njegovi smrti napisal z mislimi in občutjem bogat članek (PV 1944). Mazi se je spomnil 100 let Tume in Kugyja v PV 1958. Marsikaj lahko beremo o Kugyju v knjigah in beležkah v PV pri dr. J. Rusu, Tumi, Lovšinu, Režku, Avčinu, Debelakove Kroniki Triglava, Hribarju in Orlu itd. Če sem koga nehote izpustil, naj mi oprost.

Nekoliko smo tedaj razen spomenika v Trenti — imeli opraviti s Kugyjem, nekaj bogastva prenesli iz svetovne planinske kulture v našo, vendar prevodi vsaj še štirih del čakajo na prevajalca in založnika. Zato je prevod Avčinovih, ki temu članku botruje, zelo dobrodošel.

V pogledu prevajanja Kugyjevih del je kulturno-literarna komisija pri Planinski zvezi Slovenije že pred petimi leti stopila v stik s Kugyjevim dediči. Ljubeznivi in požrtvovalni posrednik pri tem je bil dunajski odvetnik dr. Paul Kaltenegger, planinec, prijatelj Slovencev, planinski publicist, nekdanj on in brat znana plezalca (Kalteneggerjevi kamini v Mostrovki), Kugyjev prijatelj itd. Dne 28. VI. 1961 mi je pisal naslednje pismo: »Danes Vam lahko sporočim, da so vse osebe, pri katerih se je moralo dobiti dovoljenje za prevajanje in objavo posameznih Kugyjevih del v slovenski jezik, pripravljene ugoditi tej prošnji. Obenem so vsi izjavili, da se nameravana objava v slovenskem jeziku lahko izvrši brezplačno.

Osebe, v katerih imenu vam to sporočam, so: Gospa Anna Schmedes, Innsbruck, Gospa Maria Krünes, Wien, Frl. Helga Oblasser, Wien, Frl. Herta Oblasser, Loheland, Deutschland, in Prof. Dr. Franz Högl, Wien. Te osebe so posredni dediči po Kugyju, svoje pravice izvajajo od umrlih neposrednih dedičev — Kugyjevih sestra Ane, Marije in Olge.«

Hvala dr. Kalteneggerju in dedičem!

Takrat se je načelniku kulturno-literarne komisije Stanku Hribarju sicer posrečilo najti prevajalca v osebi spoštovanega Vilka Mazija, nerešljivo je bilo vprašanje sredstev in založbe. Težko, težko delo, kakor je že Kugy dejal. Čestitamo in se veselimo, da se je Avčinovim posrečilo premagati te ovire.

Naj bo zgoraj povedano v spodbudo bodočim prevajalcem Kugyjevih del!

Knjigo »Delo, glasba, gore« je založila založba Obzorja Maribor, opremil jo je Janez Vidic, reprodukcija na ščitnem ovitku je po posnetku Franceta Avčina, reprodukcije v knjigi pa so po posnetkih Janka Ravnika. Sijajni posnetki, nekaj je starih znancev, nekaj je novih, a vsem je skupno neprisiljeno, zaupno ujemanje z mislijo in čustvom za lepoto, ki jo izraža poezija doktorja Kugyja. Prijetno so me presenetili tiskarski odtisi s tisto mehko in jasnostjo, ki jo zahteva Jankova umetnost. Menim, da bi nekaj dokumentarnih slik iz Kugyjevega življenja samo še bolj poživilo vsebino knjige.

Sedaj je tu izpev življenja... z dolgo iskano, vroče zaželeno čudežno cvetko njegovega srca — Scabiosa Trenta in vse — v ljubi slovenski besedi, s katero sta nam postregla odlična Lilijana in France Avčin.

TEDEN VARSTVA NARAVE, 22. DO 28. MAJA 1967, je akcija Prirodoslovnega društva Slovenije, ki naj bi osvestila Slovence o ideji smotrnega gospodarjenja z dobrinami narave. Varstvo narave skuša vskladiti odnose med človekom in naravo in postaja iz dneva v dan bolj pereča družbena nujnost.

Planinska zveza Slovenije se je obenem z uredništvom našega glasila vključila v akcijski odbor »Tedna varstva narave«. Planinska zveza Jugoslavije bo konec maja 1967 priredila vsedrjavno posvetovanje o problemih varstva narave.

Naj bi prvi »Teden varstva narave« združil pod vodstvom izvršnega odbora Prirodoslovnega društva vse tiste, ki jim mora biti varstvo narave pri srcu in njegova načela lahko v življenju na svojem delovnem področju uveljavljajo!

Mladinska knjiga bo spomladi I. 1968 izdala izbor planinskih spisov Janka Mlakarja. Knjigo boste lahko naročili tudi preko našega glasila z naročilnicami, ki bodo listu priložene. Na knjigo ljubitelje planinskega beriva že zdaj opozarjamo!

SPOMINSKI POHOD PLANINCEV NA STOL

Letos 20. februarja je poteklo 25 let, odkar so borci Cankarjeve čete spregli v najhujši zimi ob Prešernovi koči na Stolu borbo s številčno mnogo močnejšim nemškim okupatorjem. Nemcem se namen, da uničijo partizane na področju Stola — ni posrečil. Kot edina žrtev je padel v tej borbi prvoborec Jože Koder iz Baške grape. Okupator je takrat v svojem besu zaradi neuspeha požgal Prešernovo kočo. V spomin na to borbo je alpinistični odsek Planinskega društva Jesenice priredil pred petimi leti za 20-letnico prvi pohod, ki se ga je udeležilo 50 udeležencev. Poleg planincev so bili na pohodu tudi nekateri preživeli borci s Stola in ostalega področja Karavank. Takrat so si postavili nalogo, da zgradijo na ruševinah novo Prešernovo kočo.

Dones po 25 letih stoji nova, lepša Prešernova kočica. Za njeno izgradnjo imajo največ zaslug planinci, lovci, člani ZB in drugi iz vse Gorenjske. Največje organizacijsko breme izgradnje kočice je padlo na ramena prvoborca Konobju-Slovenku, ki je z nekaterimi odborniki vodil vse delo od začetka do konca.

Za 25-letnico uspešne borbe na Stolu je alpinistični odsek Jesenice priredil že drugi množični pohod — po stopinjah naših prvorcev. V soboto 25. februarja je bil prostorni Valvazorjev dom pod Stolom kar premajhen, saj so se zbrali planinci, lovci, taborniki in člani ZB iz vse Gorenjske in celo iz Ljubljane. Na večer je zagorel pred domom taborni ogenj.

Najbolj navdušeni so odšli že kar zvečer v svitu mesečine naprej do Prešernove kočice. Naslednje jutro zarana so se vzpenjale dolge prekinjene kolone navzgor po zasneženem, osrejenem pobočju Stola. Žal se je vreme skvarilo. Gosta megla in močan veter sta gospodarila v robeh. Po triurni hoji so udeleženci osreženi našli zavetje v topli Prešernovi koči. Za skoraj 90 udeležencev je bila kočica premajhna. V megli in meteuju je večina odšla še na glavni vrh Stola. Le škoda, da so bili prikrajšani za čudoviti razgled po vsej Koroški in Gorenjski.

V koči je bila nato majhna spominska slovesnost. Vse navzoče planince, lovce, tabornike, člane ZB — predvsem pa udeležence bitke na Stolu Konobju-Slovenka in Toneta Matoha-Stepsija, prvoborca-brata Staneta in Ladeta Kernika ter ostale borce je po-

zdravil načelnik alpinističnega odseka Jesenice Janez Krušič. Kratko je razložil pomen in namen današnjega planinskega pohoda in se zahvalil vsem, ki so se borili in umirali za svobodo naše lepe domovine. Udeležencem te bitke Konobelj-Slovenko je obujal spomine na težke a uspešne dni iz NOB. Predsednik občinske zveze tabornikov Pančur je predlagal, naj postanejo taki pohodi v spomin na slavne dni naše NOB — v bodoče tradicionalni. Ing. Šegula je pozdravil navzoče v imenu PZS ter izrazil zadovoljstvo in optimizem zaradi številnega odziva. Ni se nam treba bati, da bi planinstvo nazadovalo, dokler vlada tako navdušenje za gore med mladimi.

Padlega prvoborca Jožeta Kodra so navzoči počastili z enominutnim molkom. Borka NOB Ančka Stojan je položila pred njegovo spominsko ploščo lovorjev venec.

Sestop v megli in močnih sunkih vetra po poledenelih pobočjih Stola je zahteval precejšnjo mero previdnosti. Brez nezdode so se udeleženci vrnili do Valvazorjevega doma. Razporejeni in nasmejani so se vračali na svoje domove z obljubami, da pridejo drugič spet in povabijo tudi svoje znance in prijatelje.

Letošnji pohod, ki naj bi se vršil v bodoče vsako leto, je presegel kljub težkim razmeram vsa pričakovanja organizatorja.

Janez Krušič

VITKO JURKO — OSEMDESETLETNIK

Pod konec leta 1966 je večni mladenci Vitko Jurko, upokojeni šolski upravitelj na Dolu pri Hrastniku, sicer pa širok po Sloveniji znan planinec, poleg tega fanatičen ljubitelj zasavskega sveta, v krogu svojih prijateljev praznoval osemdesetletnico rojstva. Med drugim ga je počastila tudi PZS in njena kulturno-literarna komisija ter mu izročila skromno a pomenljivo darilo v imenu predsednika PZS dr. Miha Potočnika, ki je Vitku Jurku čestital pismeno.

Tako čestitka kakor posvetilo zgovorno pričata, kakšen planinski starešina je Vitko Jurko in zakaj se ga je na tako prisrčen način spomnila planinska srenja. Posvetilo dr. M. Potočnika se glasi:

Ter prelepo knjigo dr. Julija Kugyja poklanja Planinska zveza Slovenije zaslužnemu planincu

VITKU JURKU

ob njegovi osemdesetletnici, spominja-joč se pri tem njegovega zgledega

idealizma in njegove vdanosti slovenskemu planinstvu od časov prve kočice na Lisci, zgrajene po zaslugi njegovega očeta Blaža Jurka, pa do današnjih dni njegovega nad vse bogatega življenja, zaznamovanega s potmi po vseh naših gorah, z ostvaritvijo in opisom zasavske planinske poti, z vodenjem in vzgajanjem mladine v gorah in z nesebičnim delom v planinski organizaciji — z željo, da bi doživel v trdnem zdravju še mnogo srečnih let!

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Ljubljana, v decembru 1966.

Dr. Miha Potočnik l. r.

PLANINSKEGA ZASAVJA STARESINI

VITKU JURKU

ob njegovi osemdesetletnici za spomin in skromno priznanje njegovemu planinskemu kulturnemu in vzgojnemu delu:

Ko se je poglabljal v zasavsko zgodovino in sedanost,

ko se je razdal mladim in starim s svojim obsežnim znanjem in izkušnjami

ko je vsajal v mlada srca ljubezen do domačih krajev in gora,

ko je z napisano in govorjeno besedo z bistro žaljivostjo in dobro voljo večal dobro počutje planinski družini!

KULTURNO LITERARNA KOMISIJA PRI PLANINSKI ZVEZI SLOVENIJE

KAKO LEPE SO SLOVENSKE PLANINE

Tako vzklikajo prenekateri ljubitelji gora, ki iz leta v leto prihajajo k nam iz bližnjih in daljnih evropskih dežel. Četudi ne najvišje, vendar neizmerno lepe!

Med velike ljubitelje naših gora spada tudi dr. Ernest PAMMER, sodnik želznega nadišča v Gradcu.

Skoraj šest križev že nosi na svojih krepkih plečih, prenekatero steno je že preplezal v Italiji, Avstriji in drugod, pa so ga slovenske gore najbolj prevzele. Z mladostnim elanom je prehodil prvo slovensko transverzalo in res lahko s ponosom kaže to lepo priznanje PZS, ki ga premore le malo iz zamejstva, svojim prijateljem in znancom v Gradcu. Ljubitelju naših gora prisrčno čestitamo k zaslužnemu priznanju in želimo, da bi še dolgo zahajal v naše gore.

L. B.

VII. MLADINSKI VODNIŠKI TEČAJ NA ŠTAJERSKEM

Koordinacijski odbor mladinskih odsekov PD v Mariboru prireja za potrebe po vodniškem kadru na svojem področju vodniške tečaje že več let. Zadnji tečaji oz. seminarji so bili izvedeni tudi za področje KO Celje. Mladinske vodniške tečaje je pričel KO prirejati, ko je MK opustila prirejanje dragih centralnih vodniških tečajev za šolanje svojih vodnikov.

Prvi tečaji so trajali od 4-6 dni, tečajniki so v predavanjih poslušali vso snov, ki jo mladinski vodnik mora obvladati. Na koncu je bil razgovor, ki bi naj pokazal pridobljeno znanje. Priznam, da smo bili dostikrat sentimentalni in smo tečajniku dali potrdilo o opravljenem izpitu, četudi ni obvladal snovi.

Število vodnikov je zrastle, rasli so tudi iz leta v leto stroški takšnih tečajev in v l. 1965 smo prvič namesto tečaja organizirali seminar.

Tečajnikom smo posredovali naslove predmetov, ki jih morajo obvladati, navedli pa smo nekaj literature. Mesec dni nato smo organizirali poldrugednevni seminar. Na njem se je v glavnem pojasnjevalo le to, kar tečajniki ob študiju niso razumeli; pokazali smo tudi diapozitive iz različnih področij in tako dosegli boljše razumevanje snovi. Po tem seminarju so imeli na razpolago nadaljnih štirinajst dni, da so se lahko dodobra pripravili, nakar so bili izpiti.

Vsak je učno snov dobil pravočasno. Od vneme tečajnikov je bilo odvisno, kako jo je osvojil.

Tako smo potem, ko smo imeli že tudi kvantiteto, prišli lahko na kvaliteto mladinskih vodnikov.

Seminarsko obliko šolanja mladinskega vodnika smo izbrali tudi zdaj, prizadevali pa smo si, da bi kvaliteto še izboljšali. Obseg snovi pri posameznih predmetih smo natančno določili s točkami. To so opravili inštruktorji, ki so razen dveh izjem sodelovali na vseh sedmih tečajih - seminarjih in sicer Jože Melanšek, Karli Kordež, prof. Vogeltnik in podpisani.

19. in 20. 11. 1966 je bil organiziran seminar na Boču. Težjo snov smo razložili in pokazali tudi številne diapozitive. Po seminarju na Boču so dobili tečajniki še podrobno obdelan program, da je priprava na izpit potekala bolj načrtno.

Tečajnikov je bilo 42. Zmanjkalo nam je časa, nismo imeli učnih pripomočkov, katerih pomanjkanje je bilo še posebej očitno pri tako velikem šte-



VII. vodniški tečaj na Štajerskem

Foto F. Vogeltnik

vilu tečajnikov. To je specialk, grebentskih kart itd., skupne tehnične opreme potrebne pri vzgoji MV. Manjka tudi literatura.

Važno je tudi znanje, ki ga mladinski vodnik dobi v svojem domačem MO. Izpiti so bili 7. in 8. l. 1967 v domu na Šmohorju. Velika večina tečajnikov je izpit opravila zelo dobro. Novi učni program torej ni pretežak in ne preobširen. Lahko bi rekli, da je bil stari program preskromen. Mladinski vodnik mora znati nekaj več.

D. Škerbinek

I. REPUBLIŠKI ZBOR MLADINSKIH VODNIKOV PZS

Nuditi mladinskim vodnikom priložnost, da se srečajo, da se spoznajo, da se stkejo med njimi prijateljske vezi, to so vzroki in nameni, da je MK pri PZS sklicala prvi republiški zbor mladinskih vodnikov 17. in 18. 12. 1966 na Kalu v Zasavju.

Koordinacijski odbori so sicer takšne zbornice že prirejali, da se bo pa zbralo od blizu in daleč kar 20 MO, tega pa



I. republ. zbor MV na Kalu

Foto F. Vogeltnik

organizator ni pričakoval. In koliko so si imeli povedati, kako hitro je mineval čas!

Po razgovorih smo sklenili:

1. Zaradi pomanjkanja inštruktorskega kadra za podrobne tečaje za mladinske vodnike, zaradi izboljšanja strokovnosti in zaradi novega učnega programa preidemo ponovno na centralne mladinske vodniške tečaje.

2. Mladinski vodniki morajo znati voditi v letnih in zimskih razmerah. Nujno je torej, da se mladinski vodniki za oboje šolajo. Vse nadaljnje šolanje naj poteka po novem programu za mladinske vodnike, ki ga je tudi zbor z odobravanjem sprejel. Treba je misliti na skripta.

3. V interesu MO oz. PD in MK je, da se izbira mladinskih vodnikov opravi bolj načrtno in dosledno. Predlagamo, da se udeleženci seminarja pismeno obvežejo, da bodo določeno dobo sodelovali v MO oz. PD.

4. Čeprav so nekateri predlagali znižanje starostne meje mladinskih vodnikov, se je večina izrekla za to, da dobi mladinski vodnik znak šele pri 18. letu, saj je šele takrat možno od njega zahtevati in pričakovati dobro pripravo in izvedbo izletov in ostalih akcij. Tudi na odgovornost mlajšega vodnika ne moremo klicati.

Posvetiti je treba primerno pozornost pionirjem in tistim MK, ki jih vključujejo, in prilagoditi naše delo in koncepte tako, da jih oživimo tam, kjer so zamrli. Morda ne bi bilo napačno, za osnovo vzeti smernice PSH glede vključevanja pionirjev. Zakaj delujejo MK le pri tretjini vseh PD Slovenije? Ali drugje ni za to pogojev ali se tista PD ne zavedajo svoje dolžnosti za pomladek?

6. Vsak mladinski vodnik naj vodi dnevnik ali naj se vsaj vodi pri MO pregled nad njegovim delovanjem. Šele potem se mladinski vodnik pri MK registrira kot aktivni mladinski vodnik.

MK bi prav tako morala imeti boljši pregled nad mladinskimi vodniki. To bi ji zelo koristilo pri nadaljnjem usmerjanju teh kadrov.

7. Vsem našim MO moramo dati vsebino. To bomo dosegli z osnovno planinsko šolo ali krožkom. Program za to je izdelan. Za pomoč pri šoli lahko rabi tudi nov program za mladinske vodnike, ki je podrobneje izdelan.

8. MK mora biti bolj povezana s terenom. To se bo doseglo najbolje preko KO. Nujno je torej, da MK te poživijo in ponekod spet oživijo oz. obnovijo. Za administrativne stroške MO

naj določi MK sredstva v svojem proračunu.

9. Večina MO nima urejenega svojega financiranja. MO, ki so prepuščeni samo sebi, sploh ne vedo, kam naj se obračajo z vlogami za fin. podpore itd. Predlagali so, naj MK v republiškem merilu pristojnim forumom predloči problematiko financiranja MO kot specializirane mladinske organizacije.

10. GS ne delajo, kot bi morale. Stanje je v veliki meri odraz dejstva, da nimamo zakona o varstvu narave. Zdjaj lahko le opozarjamo uničevalce narave na njihovo nepravilno početje. MO in mladinski vodniki bi morali živahneje sodelovati z GS oz. njenimi bazami.

Nato so se zborovalci odpravili na Mrzlico, se malo razgledali, potem pa se je večina oddrčala po klancu navzdol nazaj proti Kalu.

Prihodnje leto se vidimo zopet, so se poslavljali vodniki. Soglasno so predlagali, naj se s prirejanjem republiških zborov za MV nadaljuje. MK je dala pobudo, sodi pa, da bi tudi PD morala malo bolj skrbeti za izobrazbo in rast svojih vodnikov.

D. Škerbinek

OBČNI ZBOR MO PD RUŠE

Mladinski odsek Planinskega društva Ruše je imel svoj redni letni občni zbor v nedeljo 19. februarja. Mladi ruški planinci so se občnega zbora polnoštevilno udeležili.

MO je v letu 1966/67 upravljal 15-članski odbor in vodniški zbor sestavljen iz mladinskih planinskih vodnikov. Jedro odbora so sestavljali vodje sekcij z načelnikom, podnačelnikom in tajnikom in gospodarjem.

Torišče dela MO je bilo tudi lansko leto na organiziranju izletov v Julijske, Kamniške Alpe, Pohorje, Zasavje...

V maju lani so organizirali izlet v Zasavje, ki se ga je udeležilo 12 planincev, od katerih jih je 6 v juniju končalo zasavsko planinsko pot. Poleg tega so v maju organizirali še en izlet v Kamniške planine, izlet na Boč ter se udeležili pohoda po poteh Celjske čete.

V poletnih počitnicah so organizirali tudi več izletov v Julijske in Kamniške Alpe. Od dnevu vstaje se je skupina 14 mladih ruških planincev povzpela na Triglav. Pomagali so pri organizaciji ter izvedbi Pohorskega memoriala, ki je posvečen padlemu Pohorskemu

bataljonu in to tradicionalne manifestacije, ki jo bodo organizirali vsako leto. Med drugim so v septembru organizirali tudi izlet v Kamniške (Ojstrico, Korošico, Dedca).

Ob obletnici nesreče alpinistov v steni Jalovca so organizirali spominski izlet na Jalovec, ki se ga je udeležilo 14 planincev. Tudi ta izlet bo tradicionalen in ga bodo prirejali vsako leto. 11 planincev iz Ruš se je udeležilo tudi srečanja planincev na Peci, srečanje na Kozjaku in na Tuzlovem vrhu ter zbora alpinistov na Vrščicu. Poleg lepega številja daljših izletov v naše gore pa so priredili tudi kopicico eno in dvodnevni izletov na Pohorje in Zasavje.

Poleg izletov pa so letos imeli tudi tri planinske taborje. Skupno z mladinskimi aktivom Bezena so organizirali tabor pri Krnskem jezeru, ki je že sedmi tabor Rušanov pri Krnskem jezeru. Dveh taborov v preteklosti so se udeležili tudi mladi planinci iz Zrečnanina, s katerimi MO PD Ruše sodeluje že več kot sedem let in je to verjetno edini primer takšnega sodelovanja v Sloveniji. Žal letos zaradi ukinutve regresov na železnici niso mogli prirediti nobene skupne akcije, toda upajo, da bodo v prihodnji sezoni ponovno skupaj taborili ob Krnskem jezeru.

V juniju so Rušani taborili v Logarski dolini. Taborilo je 18 mladih planincev. Pri Črnem jezeru na Pohorju so tudi imeli krajši tabor, na katerem je bilo 14 planincev.

Sodelovali so tudi na orientacijskih tekmovanjih. Na orient. tekmovanju na Tuzlovem vrhu so zasedli prvo mesto, kar je lep uspeh mladinske skupine. Udeležili so se vseh sej KO MO PD Maribor ter zbora gorskih stražarjev v Kamniški Bistrici in republiškega zbora mladinskih vodnikov na Kalu.

Skrbeli so tudi za kader. En njihov član se je udeležil tečaja za vodnike v Trenti, trije pa tečaja na Boču, ki pa žal niso opravili izpitov, ker so bili v času izpitov zadržani v šoli.

Na Arehu ali pri Ruški koči so urejali okolico in postavljali klopi ter ograjo. Akcije se je udeležilo 20 mladincev.

V zimski dejavnosti niso bili tako uspešni, kot bi želeli. Priredili so smuč čez Pohorje, ki se ga pa žal ni udeležilo dovolj planincev-smučarjev.

Propagandna sekcija je skrbela za urejanje propagandnih vrstic, organizirala predavanja z barvnimi diapozitivi ter filmi. Z lastnimi diapozitivi so organizirali predavanja v šoli v Rušah, v Selnici, več predavanj v okviru planinske šole, prikazovanje ozkotračnih

filmov v TKŠ. S pomočjo Planinskega društva Ruše pa predavanje »Po slovenskih gorah« v kino dvorani ter na osemletki v Lovrencu.

Pri MO so ustanovili tudi šolski planinski odbor, ki deluje na osnovni šoli v Rušah in ki bo skrbel za najmlajše člane planinskega društva.

Najboljši člani MO so prejeli pismene pohvale in knjižne nagrade, najaktivnejši mladinski vodnik pa prehodni »vodniški cepin«.

Šest mladih planincev je prejelo znake zasavske planinske poti, ki so jo prehodili v lanskem letu, članica Mira Rebernik pa je prejela znak slovenske planinske transverzale. Mira je prva planinka v Rušah, ki je prehodila to pot.

Stanko Poglajen

NAŠI ALPINISTI LETOS NA PIK LENIN

Vse kaže, da bo PZS letos po dolgotrajnih prizadevanjih vendarle uspelo poslati odpravo v Pamir ter tako vsaj bežno spoznati eno najlepših gorstev sveta. Če bo Federacija alpinizma SSSR uresničila svojo zamisel, se bodo v čast petdesete obletnice obstoja Sovjetske Zveze zbrali alpinisti socialističnih dežel v taboru 4500 m visoko ter se po najrazličnejših smereh podali na Pik Lenina, ki je s svojimi 7134 metri precej let veljal za najvišjo goro ZSSR. Ob tej priložnosti bo poteklo 39 let, odkar so člani mešane sovjetsko-nemške odprave prvič stopili na teme velikana in spodobili se, da s kratkim orisom dela te odprave in vzpona samega predstavimo čitalcem PV goro, h kateri se podajamo v goste.

...

Bilo je leta 1928, v Pamiru so delovali znanstveniki in alpinisti Akademije znanosti SSSR in Nemške znanstvene skupnosti. Odprava je bila znanstvena, njene glavne naloge so bile geografske, geološke in topografske raziskave v svetu ki je bil malo znan, na zemljevidih označen z belimi lisami ali pa z mnogimi neresničnimi podatki. Nemško skupino je vodil znani, nedavno umrl Willy Rickmer Rickmers, popotnik in planinec velikega kova, ki je kot član avstrijsko-nemške odprave v zahodna obrobja Pamira širil v teh predelih že leta 1913. Obdal se je z najboljšimi strokovnjaki in v spremstvo izbral štiri odlične alpiniste, člane te-

danjega DOAV podpredsednika, pravnika Borchersa, ki se je v odpravi izkazal kot fotograf, študenta rudarstva E. Schneiderja, ki je bil dober risar skic in zemljevidov ter se razumel na geologijo, zdravnika dr. Allweina in fizika K. Wiena, specialisto za fotogrametrijo in kratkovalovno sprejemno tehniko. Čeprav predvsem alpinisti, so svojo dejavnost povsem podredili nalogam odprave. Opravljali meritve tam, kjer drugi niso mogli blizu, se vzpenjali na vrhove zavoljo razvedovanja po neznanu okolici, iskali prehode in primerjali podatke starih kart z resničnostjo. Po njihovem mnenju planinstva in alpinizma v teh krajih ni mogoče gojiti ločeno od praktičnih nalog in tudi tedaj, ko so se povzpeli na kak manj pomemben vrh, ga je Finsterwalder obdelal kot topograf. Nekatere vzpone so opravili v presledku, ko je odprava zapuščala staro taborišče in odhajala na nove dolžnosti. Drugič spet so iz višin nosili sneg, da sta meteorolog in kartograf iz vzorcev mogla dobiti podatke za svoje analize.

Sovjetska skupina je bila velika, v njej so delovali mnogi znameniti možje: geograf Koršenevski, mineralog in topograf Dorotejev in Zimmermann, z radijskimi zvezami sta se ubadala Tabulski in Briman. Sovjetski alpinisti so se za sodelovanje odločili dokaj kasno; bili so: dr. Oto J. Schmidt, N. W. Krylenko z ženo, E. J. Rozmirovičev ter dr. E. M. Rossels. Filmar Snajderov je s pomočniki posnel nad 9 km (!) odličnega dokumentarnega filma, ki je prekosil vsa pričakovanja. Vsa stvar je bila veliko podjetje. Sovjetska vlada je ustrezno ukrepala ter za vrhovnega pokrovitelja odprave določila N. P. Gorbunova, člana Izvršnega odbora Sveta ljudskih komisarjev SSSR.

Odprava je potekala v vzorni harmoniji in udeleženci so si vzajemno pomagali, ne glede na razlike v narodnosti. Pisci nemške knjige o odpravi na koncu uvoda ugotavljajo, da so se zlasti Nemci mnogo naučili od sovjetskih udeležencev, ki so v Pamiru imeli že precej izkušenj. Postavili pa so se tudi sami, saj so z izjemo Rickmersa, ki je že bil v teh gorah, bili vsi prvič v gorah tolikšne razsežnosti. Kljub temu so opravili ogromno delo: prehodili so veliko število dolin, odkrili pristope in prehode, našli prelaze ter se vzpeli na 17 vrhov med 5000 m in 6000 m ter na 4 vrhove med 6000 m in 7000 m. Končno so se kot prvi vzpeli na Pik Lenina, 7134 m visoko.

Pik Lenina so popreje poznali kot Pik Kaufmann, vendar blizu gore še ni bil nihče in nihče ni vedel, kako priti do nje. Zavoljo velike višine so jo poimevali po voditelju socialistične revolucije Leninu, ker so mislili, da je to najvišji vrh SSSR. Allwein, Schneider in Wien so 21. 9. 1928 odšli na pot z dvema nosačema. Pot ni bila alpinistično zahtevna, premagali so samo eno težko mesto in se mučili po neskončnih morenah ter ledenikih, da bi prišli pod samo goro.

Na mogočnih morenah velikega ledenika so postavili prvo višinsko taborišče, ki ga je lepšal bister, žuboreč potoček. Od tu so potem prispeli na severni del ledenika Sauk-Sai. Ni da bi opisoval potikanje po morenah, bližnjicah preko ledenikov, ugibanju o tem, če so na pravi poti. Že drugega dne proti večeru so v višini 4600 m postavili drugi tabor v dokaj neprijetni soseski pokajočih ledenih stolpov. Naslednji dan je ledeni slap najprej nekoliko ponogajal, potem pa je šlo naprej brez zadržkov po srednji moreni in ledeniku do 5100 m visoko. Tu je stal tretji tabor, tu sta z nekoliko hrane in šotorom ostala oba nosača, medtem ko je trojica naslednji dan opravila vzpon na sedlo med dvema vrhovoma, za katera pa niso vedeli, kateri od njiju je višji. To je bila uganka že vseskozi, pomagati jim niso mogle niti izkušnje iz preteklih mesecev, ko so iskali goro in merili višine. V sedlu, 5700 m visoko, so postavili nočišče ter s štetjem glasov določili, kateri vrh je »pravi«. Z dva proti ena so se odločili za P2 ter že zgodaj zjutraj odrinili v njegovi smeri. Bilo je zelo mraz, za kuhanje prava muka in čevlji so bili trdi kot rog. Kmalu so bili na markantni točki, 6100 m visoko ter ugotovili, da se je »večina« uštela. Najvišji je bil P3. Zato so se morali vrniti in prebiti še eno noč v mrzlem šotoru ob pomanjkanju hrane. Veter je v glavnem ponehal. Čeprav je bila noč bolj mila kot prejšnja, je bila temperatura še vedno -18°C . Zjutraj ob 8 h 20 so odrinili proti vrhu po vzhodnem grebenu. Sneg je dobro držal, dvignil pa se je bil veter. Okrog 12. ure so bili na grebenski konici 6600 m visoko ter videli, da je pravi vrh še daleč in visoko. Morali so v škrbino, 50 m navzdol, nato nekaj časa navzgor in navzdol in končno vzdržema samo še navzgor. V višini 6900 m so pustili nahrbtnike, z otrplimi nogami so morali za zaključek premagati še hudo, kakih 55° strmo ledeno pobočje ter ob 15 h

30, dne 25. septembra 1928 stali na vrhu Pik Lenina.

Pozna ura jim je dovolila samo kratek počitek, kmalu je moralo biti konec užitku ob čudoviti panorami. Proti severu pada stena polnih 4000 m globoko.

Tudi povratek je bilo odlično gorniško dejanje. Sestop v sedlo je trajal dve uri in pol, delno v megli. Pospravili so šotor, ker jih ni mikalo prebiti v divjem brlogu tretjo noč ob tisto bore hrani, kar je je bilo ostalo. Spustili so se do tabora, kjer naj bi jih čakala nosača. Ni ju bilo več, zbalta sta se samote in obupala nad gospodi, ki jih ni bilo od nikoder. Bila je že tema in treba je bilo prenočiti, četudi bi šli najraje kar naprej v dolino. Zjutraj so si pobleže ogledali noge in

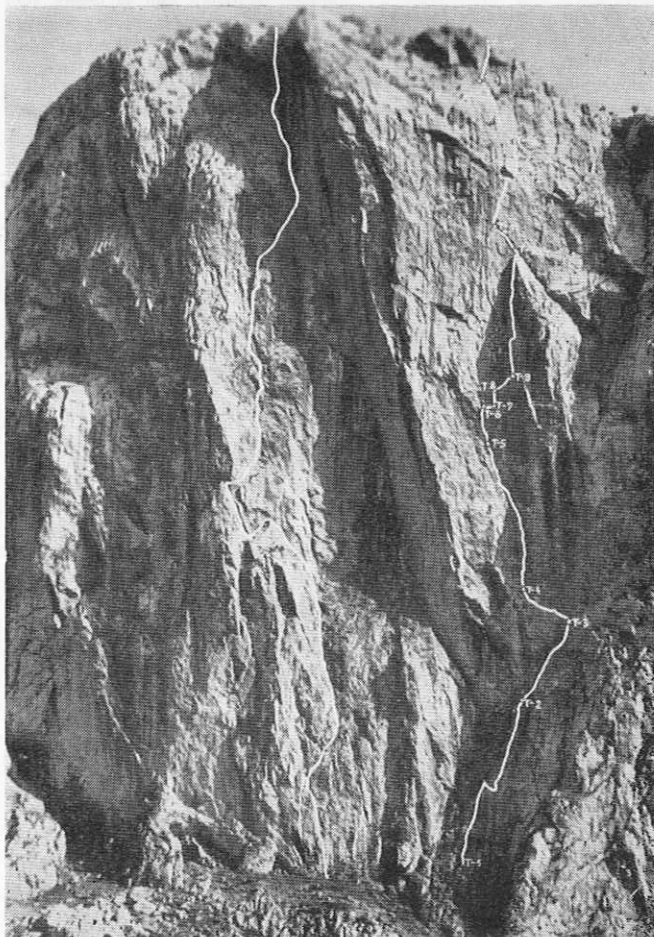
ugotovili, da jim mraz ni prizanesel, najbolj prizadet je bil Schneider. Vse jih je bolelo, a odšli so dalje, do višine 4300 m, ker je »pogrebni sprevod« ponovno bivakiral v pusti, ledeni pokrajini.

Naslednji dan je Wien, ki je bil najbolj pri močeh, odšel naprej, da bi poskrbel za pomoč; 28. septembra so bili že spet vsi skupaj. Uspeli podvig je bil zaključen. Čeprav je bil tabor videti kot bolnišnica, so se vsi počutili srečni. Pik Lenin ni bil več skrivnost.

Ing. P. Šegula

Kupim Planinski Vestnik, letnike 1895 do 1899, 1902 do 1904, 1907 ali zamenjam za letnike 1908 do 1914. Jože Divjak, Kamnik, Kidričeva 14.

Anič-Kuk (Giličeva smer je desna) Foto ing. Zlatko Smerke



PISMA ALPINISTOV*

Franci Ekar iz Nove vasi pri Pred-dvoru nam piše:

V zvezi z vašim dopisom vam pošiljam članek o pravkar preplezani prvenstveni smeri. Da bi se odločil, katero smer imam najrajši, je težko. Vse smeri enako spoštujem.

O svojih vzponih tudi ne bi rad razkladal, kajti to alpinisti raje obdržimo zase ali za ožji krog. To seveda res ni najboljše.

Da pa ne bi bil izjema, naj povem le tiste, ki so hujši: **Na odpravi v Centralne Alpe** — greben Peuterey; Južni greben Aig Noire. **Odprava v Kavkaz 1963. Od težjih domačih vzponov:** Čopov steber v triglavski steni Aschenbrennerjeva smer v Travniku.

Imam 4 prvenstvene zimske smeri in 3 letne.

* V tej rubriki bomo priobčevali pisma tistih naših alpinistov, ki so uvrščeni med kandidate za odprave v tuje gore, torej naših najsposobnejših. Povedati pa moramo, da jih je k pisanju večkrat težko nagovoriti. Opomba urednika.

SMER KLIN V ANIČ KUKU

Kot je večini alpinistov že znano, so hrvaški alpinisti v začetku oktobra preplezali novo ekstremno smer v Veliki Paklenici, v steni Anič Kuka. Dolina Velike Paklenice, ki je zaradi ugodnih vremenskih razmer v maju izredno interesantna za vse plezalce, ki se pripravljajo na najtežje letne vzpone (zgoden termin), je s tem znova pridobila. Čeprav nekoliko pozno, objavljamo nekaj interesantnih podatkov.

Za vzpon v treh so se plezalci odločili takorekoč v zadnjem trenutku, ker so pričakovali velike težave, zaradi lažjega transporta opreme. Toda to je bil potem tudi vzrok, da je vzpon tako počasi potekal, saj so skoro več časa porabili za manevriranje na stojiščih in transport nahrbtnikov kot za plezanje. Prepričani pa so, da bi za ponavljanje naveze dveh zadostovala le dva bivaka, ko pa bo več klinov, bo dovolj tudi eden. S seboj so imeli 2 vrvi (40 in 80 m) ter 150 m pomožne vrvice (z njo so si zvečer tretjega dne tudi dostavili vodo. Od 40 ekspanzijskih klinov, kolikor so jih imeli s seboj, so jih uporabili 6 ali 7 (ostali so v steni, tako da jih ponavljalcem ne bo potrebno zabijati). Plezali so brez opreme za bivak, ker je bila

temperatura ugodna (pulover in vetrovka).

Kot posebno interesantnost velja omeniti, da je Jakić med pripravami posnel steno v stereotehnikki (50 m razlike iz oddaljenosti 500 m), kar jim je mnogo pomagalo pri študiju smeri.

NEKAJ POPRAVKOV

Pri nas je žal še vedno skoro edini izvir novic razgovor s tistimi, ki so veliko v gorah. Kaj pa lahko to povzroči, si lahko vsak sam predstavlja, saj se novice večkrat prenašajo skozi dvoje, troje pa tudi več ust. Seveda lahko na to vsak vpraša – zakaj pa jih objavljajš? Odgovor:

Zato, ker je prav, da se vsaj važnejši dogodki naše dejavnosti publicirajo, da ne bodo imele kasnejše generacije še več težav, kot jih ima sedanja. Končno smo si izborili prostor v dnevnem tisku, RTV in drugih javnih občilih. Prav bi bilo zato, da ne bi bili odvisni več le od ustnih izročil, pač pa da bi dobivali tudi pismene od avtorjev, ki bi bili povsem zanesljivi. Do napak pa bo morda kljub temu še vedno prihajalo, zato je prav da se poznavalci dogodkov takoj oglasijo in da popravke objavimo.

V 8. številki PV 66 je na str. 382 v sestavku »Zgledi vlečejo« tiskarski škrtat spremenil naveze v ure. Pravilno bi moralo biti: . . . raz Jalovca 7 navez, Rumena zajeda v Koglu 5 navez itd. 10/66 str. 476. Prvenstveni vzpon v glavi Turške gore sta opravila Janez (in ne Lojze) Golob in Dodi Pušnik. 2/67 str. 90. Namesto Koršič je pravilno Keršič. Ni nam potrjeno, da je resnično sodeloval pri vzponu (1966) v Walkerjevem steburu, pač pa je gotovo sodeloval njegov partner iz Aschenbrennerja.

Na drugo napako nas je opozoril Stanislav Gilič z Reke. V pismu piše, da sta prvo ponovitev Krušiceve smeri v Špiku opravila onadva s Kambičem (in ne Kambič s Davorjem Ribarovičem). Smer sta ponavljala 2. VII. 1961 in sta zanjo potrebovala 12 ur.

ZIMSKI ALPINISTIČNI TEČAJ ŠAO

Pod vodstvom P. Ficka in Dušana Kukovca so imeli alpinisti pred kratkim ustanovljenega šaleškega alpinističnega odseka v dneh od 22.–29. I. 67 zimski alpinistični tečaj na Klemenčji jami pod Ojstrico. Skupno jih je bilo 25, od tega 19 tečajnikov. Čeprav razmere niso bile najboljše (zato

je odpadel vzpon po Kopinškovi poti na Ojstrico), so z uspehom vsi izredno zadovoljni. Opravljenih je bilo 45 pristopov na vrhove (Ojstrica in Planjava) ter 29 plezalnih vzponov, od tega en prvenstven. Tega sta opravila dve navezi (Resnik-Sedovšek in Spindler-Zajc) po JV grebenu Grafičke (III). Precejšen poudarek je bil tudi na turnem smučanju, od tur, ki so jih opravili na smučeh, pa je vsem ostal najbolj v spominu smuk s Škarij preko južnega pobočja Planjave in Ojstrice na Korošico in od tu preko Vodol v Luče. Na predavanjih pa so razen vsega tega obdelali še poglavje o zimski opremi, vremenoslovju, plazovih, o vlogi Frana Kocbeka v narodnostnem boju v Savinjskih Alpah in o etnografskih značilnostih solčavskega predela.

Od izkušenj na tečaju je pomembna ugotovitev, da morajo biti tečajniki v bodoče kondicijsko bolje pripravljene in imeti za seboj že letni tečaj. Kot zelo primerna oblika se je tečaj izkazal tudi zato, ker so bili nastanjeni v neoskrbovani koči in so bili v celoti navezani le nase – »ekspedicija« v malem.

LEDENI VRHOVI IN ZLATE PAGODE je naslov knjigi Güntherja Gauserja o ekspediciji v Nepal. O Hauserjevi ekspediciji smo poročali že I. 1965 v isti sapi, ko smo navedli prve odmeve o našem Kangbačenu. Knjiga ima 206 strani teksta, 121 črno-belih, 8 barvnih slik, in pet zemljevidov. Izšla je pri Bruckmannu v Münchenu. Tako se je literaturi o Nepalju, ki je po I. 1950 vedno bolj znana dežela, pridružila nova knjiga, pomembna posebno zaradi svojega slikovnega gradiva. Nepal ni znamenit samo zaradi najvišjih gora, na katerih prebiva vsaj toliko bogov in duhov, kolikor je v deželi ljudi, ampak tudi zaradi arhitekture svojih pagod, ki so se od tod razširile po vsej Aziji. Hauser je precej strani posvetil tudi mističnemu bogastvu Budhove rojstne dežele, razpravlja pa tudi o njenem kočljivem političnem in strateškem položaju, končno pa poroča o vzponu na Gangapurno (7426 m) in Glacier Dôme (7142 m), o čemer pa smo naše bralce že seznanili.

MLADENIČ V GORAH, Junger Mensch im Gebirg, je naslov knjigi, ki je pomenila celi generaciji alpinistov malo »sveto pismo«. Napisal jo je pred več kot 30 leti Leo Maduschka. Izdal jo

je zdaj že pokojni Schmid Kunz, jo opremil z življenjepisom in zbral v njej tudi neobjavljeno Maduschkino literarno zapuščino. Lani je ta za evropski alpinizem pomembna knjiga doživela peto izdajo, založila jo je založba Pflaum v Münchenu in se prodaja po ceni 235 š. ali 17,50 DM.

Maduska je našel svojo plezalsko smrt septembra 1932 v severozapadni steni Civette. V snežni vihri je ugosnilo življenje enega najboljših plezalcev tiste dobe, ki pa je s svojimi idejami, spisi in pesmimi segal preko svojega fizičnega obstanka v kasnejši alpinistični razvoj in je v duhovnem svetu alpinizma še danes navzoč. Knjiga »Junger Mensch im Gebirg« vsebuje Maduschkin dnevnik, pesmi, objavljene spise in rokopise. Če je založba tvegala peto izdajo, pomeni, da se njena aktualnost podaljšuje in da je njena vsebina za ljudi, ki jih mikajo gore, še vedno mikavna, da obvlada čustveni in miselni svet, navezan na doživljanje gora, čeprav plezalstvo danes kot »romantična življenjska oblika« ni več v modi. Ali pa vendarle? Kdo se upa reči, da »Robizon sme umreti?« Kako bomo brez njega? Sicer pa romantika ni vse, kar daje Maduschka. Razpotja, na katerih se je ustavljal pred 40 leti, so še danes tu, živé in doživljajo jih tudi današnji mladi ljudje.

to

SENSATION ALPEN je naslov Brandlerjevemu filmu o gorah. Marsikdo se je s tem že poskusil, redek je uspel. Lothar Brandler, eden izmed tistih Nemcev, ki so I. 1957 pritegnili oči vsega sveta v ekstremistično direktissimo v Cini, je poskrbel za reklamo svojemu filmskemu delu in tako gre o njem skozi svetovni planinski tisk beseda, da je mojstrsko delo človeka, ki je enako uspešen plezalec kot filmar. Kraj: Od Calanques pri Marseillu do Julijskih Alp. Igralci: Smučarji, dirkači, skakalci, kanuisti, vmes lepote v bikini in mini, v ozadju in osrednju pa goré, goré. Tema: Gorski svet, ki pripravlja človeku veselje poleti in pozimi. Nič več in nič manj.

to

PLANINSKI ZEMLJEVID PROKLETIJ

Planinsko in smučarsko društvo v Peči v Kosmetu je lani izdalo planinski zemljevid Prokletij. Izdelalo in natisnilo ga je podjetje Geokarta v Beogradu v dokaj natančnem merilu 1:75 000. Zemljevid prikazuje ves metohijsko-žrnogorski in precejšen albanski del pro-

kletjskega gorstva od Rusalije na sev-zh. do Rodohinesa na jugozah., razen Prokletij pa še Visitor in Komove. Skoro tretjino karte zavzema albansko ozemlje. Od bolj znanih naših krajev so na karti Peč, Dečani, Plav, Gusinje in Andrijevica.

Ker Prokletij sam ne poznam razen z avtobusne vožnje čez Cakor, topografske karte topografskega inštituta JLA imam samo predvojnne izdaje, sem primerjal to novo karto z opisi Prokletij v Planinskem Vestniku, ki je to gorstvo že precej dobro obdelal. V letniku 1953 je Tone Jeglič poročal o odpravi PZS v Prokletije. V letnikih 1960 in 1962 je Mirko Harković precej podrobno opisal to gorstvo, leta 1964 je Branko Kotlarič pisal v črnogorskih Prokletijah, lani pa je Velibor Stanišić poročal o plezalni turi v pogorju Karanfilu. Imena in višine v novem zemljevidu se v splošnem skladajo z navedbami v omenjenih opisih, ki so starejši. Seveda so pa tudi nekatere razlike v imenoslovlju (Rusalija - Rusolija, Rapojana - Ropajana, Bjelić - Belić), saj so bile ture v Prokletije že v letih stare Jugoslavije zaradi tolpa in zveri precej tvegane. V karti niso označeni nekateri vrhovi, ki jih planinci že dobro poznajo, npr. Ridski Krš 2275. Če bi pri izdelavi sodelovali planinci, bi gotovo ne manjkalo Visitorsko jezero.

Bolj kot vsebina zanima slovenske planince kartografska izdelava zemljevida. Ko sem ga dobil v roke, sem takoj pomislil: saj to je planinski zemljevid, kakršne smo tudi mi imeli v načrtu, a smo jih zaradi odlaka o izdajanju in prometu topografskih kart iz leta 1955 nehali izdajati in smo se zatekli k primitivnim grebenskim kartam, kakršne so nam v Knafelčevih časih komaj zadoščale.

Planinski zemljevid Prokletij je tiskan v šestih barvah. Rjavo črtkani skalnati grebeni in vrhovi s plastinami na vsakih sto metrov in sivo osenčeni so kar plastično prikazani. Površine pašnikov in gozdov so osenčene z zeleno, maloštevilne ravnice z belo barvo. Slika reliefa sicer daleč zaostaja za plastiko švicarskih kart, temeljito pa prekaša plastičnost naše planinske karte Julijskih Alp, ki jo je l. 1950 izdala PZS in smo bili nanjo zaradi vsebine in tudi zaradi hipsometrične upodobitve kar ponosni. Imena v črni barvi so tiskana v latinici. S črnimi znaki so razen naselij zarisane ceste (asfaltna in makadamske), vozne poti in steze, planšarski stanovi, kapele in samotani, razvaline in vhodi v podzemeljske jame. Nikjer ni vrisana nobena triangulacijska točka, ampak same na-

vadne kote. Vode z imeni vred so modre, z rdečo barvo so razen državne meje prikazane planinske poti in steze, planinske, turistične, gozdarske in lov-ske kočice ter točke prokletijske transverzale. Kakšen skokovit napredek! Tone Jeglič je pred 14 leti napisal: »Planinstvo je tu še zelo slabo ali skoraj nič razvito. Prokletije so bile še nedavno zadnji neraziskani del Evrope.« Zdaj pa je v tem gorovju šest planinskih koč, markirane poti (ena gre 400 metrov od albanske meje), transverzala in takšen zemljevid, četudi mnogo vrhov v naravi še nima niti imena. Merilo in format zemljevida je enak kot pri naših zemljevidih, ki jih je imela PZS v načrtu za ozemlje vse Slovenije in je karto Julijskih Alp leta 1950 izdala in razprodala, karto Karavank pa l. 1952 izdala in morala na zahtevo okrožnega sodišča v Ljubljani vzeti iz prometa.

Verjetno je planinsko in smučarsko društvo v Peči dobilo od geografskega inštituta JLA in zvezne geodetske uprave v Beogradu dovoljenje za izdajo in razpečevanje te planinske karte. Zato nam ta karta lahko da smernice, kako naj izdelamo svoje planinske karte, da bodo boljše kot sedanje grebenske in vendar odobrene in dovoljene. Navodila za to imamo tudi v aktu geografskega inštituta JLA iz l. 1956, s katerim je ta odredel dovoljenje za izdajo turistične karte ljubljanske okolice. Relief je treba prikazati z barvami, senčenjem in redkimi plastinami, saj na 100 m kar zadostuje. Triangulacijskih točk naj ne bo, kote ne preštevilne. Označevanje mostov, prelazov, cerkva, znamenj ni priporočljivo, čeprav so ti objekti pogosto pomembni za orientacijo in za naše razmere značilni, saj so naša pokrajina, prometna in naselbinska ureditev drugačna kot v južnih delih Jugoslavije. Tudi smo Slovenci bolj navajeni uporabljati zemljevide, a zdaj vidimo, da se ta potreba pojavlja pri planincih tudi v Kosmetu.

France Planina

ANDERL HECKMAIR je lani praznoval 60-letnico življenja. Danes živi v Oberstdorfu kot gorski vodnik in je nameščen pri mladinskem počitniškem zavetišču kot svetovalec za alpinistično izobrazbo v Allgäu. Rodil se je l. 1906, l. 1933 je opravil izpite za gorskega vodnika in smučarskega učitelja. Za seboj ima najtežje ture: severozapadno steno Civette, vzhodno steno Sass-Maor, severno steno Velike

Cine, severno steno Grand Charmoz z direktnim izstopom. L. 1931-34 se je preizkušal v severni steni Grandes Jorasses, l. 1938 je prvi prišel čez severno steno Eigerja. To je bil vrh, ne pa še cilj. L. 1951 je s Hermannom Köllenspergerjem preplezal Point Walker, l. 1954 je bil v Karakorumu, 1960 na Ruvenzoriju, l. 1963 v Andih, l. 1965 v Rocky Mountains in Mexico. L. 1955 si je na Matterhornu zdrobil gleženj, vendar je kmalu spet plezal ture V. stopnje. - Heckmair je preprost hribovec z velikim imenom. Ob šestdesetletnici je dejal: »V mladih letih ne bi stavil počenega groša, da bom dosegel tako starost.« Dosegel jo je kljub vsemu, kar ima za seboj, in to v zelo dobri kondiciji. Nobeden mu ne bi prisodil, da si je naložil sedmi križ.

NEMSKI JEZIKOVNI OTOK ZA MONTE ROSE v Valle Ansacca, Val Sepia, Val de Lys, v Pomatu in v eni od tessinskih občin je za nemške raziskovalce Alp še vedno mikaven predmet. Ackert je pred leti pisal v švicarski reviji »Les Alpes«, da so Nemci v Piemontu potomci Cimbrov, ki jih je l. 101 st. e. porazila rimska vojska. Gottfried Adolf iz Berna vidi v tej domnevi nekaj resnice, vendar se mu zdi verjetneje, da je nemški otok za Monte Rosso ostanek iz časov preseljevanja ljudstev. Mnogi avtorji sodijo, da so se tja v 13. st. preselili Nemci iz Wallisa. To pa je težko dokazati. Tu so bili pred Alemami in Burgundci Langobardi, ti pa so se selili v Lombardijo. Po Adolfovem mnenju ni nobenih dokazov, da bi se Alemami utrdili v Wallisu, medtem ko je nekaj dokazov za Burgundce, predvsem imena ne-ens, -y ali -az. Vendar so se Burgundci kmalu romanizirali. Močnejše korenine so tu pogladi Langobardi, ki so iz Lombardije vdrli v Wallis preko Simplona in drugih prelazov. Langobardski jezik je bil dalj časa, več kot dvesto let, občevalni jezik v Lombardiji, vse do mnogih alpskih dolin. Ko jih je premagal Karel Veliki, so se umikali vedno bolj v gore, ne čez noč, ampak v daljšem procesu, saj Franki Lombardije niso poselili. Po langobardskem porazu pa se je v Lombardiji vedno bolj uveljavljala italijanščina. Po Brucknerju je langobardsčina sorodna jeziku Anglov, Saksov in Frizov. Rekonstruirati je ni lahko, ker so vsi viri, urbarji in napis v latinici. Kljub temu je Bruckner zbral 136 strani langobardskih lastnih imen. Pri njihovi transkripciji pa je imel seveda težave

predvsem pri b in v, b in p, d in t. Lingvisti in drugi raziskovalci pravijo, da okoli leta 1000 langobardščina še ni bila mrtev jezik. V odmaknjenih gorskih dolinah se je torej lahko obdržala še dalj. Razumljivo je, da je »lombardščina« segla tudi v italijanščino sufiksi -ingo, -engo v krajevnih imenih, -isk, -ask pri pridevnikih so langobardski. Na drugi strani pa so nemške besede privzele latinske sufikse. V Aostii so med drugim langobardska imena: La Saxe, Breuil, Val Grisanche, v Tessinu: Mairengo, Sorengo, Gorduno v Gornjem Wallisu: Gestelen, Albinen, v Spodnjem Wallisu: Issert, Repa, Grimantz, Zinat, poleg teh in drugih cela vrsta ledinskih imen. Primerjava med italijanščino, lombardščino, nemščino, angleščino in vališčino (Wallis) tudi mnogo pove. Cela vrsta zgodovinskih, jezikovnih in etnografskih podatkov govori končno zato, da nemški jezikovni otok za Monte Roso ni nastal zaradi preseljevanja s severa na jug, marveč da je šla struja preseljevanja z juga na sever, pri čemer so prišli za Langobarde v poštev prelazi: Veliki Sv. Bernard, Simplon, Gries, St. Gotthard, San Bernardino, Splügen in drugi. — Tako razlagajo »uganko alpskih ljudstev« v tem delu Alp največkrat laiki ob prebiranju znanstvenih del in pozivajo znanstvenike naj o teh stvareh izrečejo jasnejše, določnejše sodbe. Te formulirati res ni lahko, kljub sivi davnini pred 1000 leti je tisto dogajanje le preblizu.

YVETTE IN MICHEL VAUCHER, plezalski par z bregov Lemanskega jezera, sta od 9. do 12. julija 1966 kot prva prišla čez 1000 m visoko severno steno Dent Blanche. Plezala sta 55 ur, večji del v slabih vremenskih razmerah in ob neugodnih bivakih. Več o vzponu bomo še poročali.

ALPINISTIČNA TATVINA je pojem, ki za navadnega planinca ni tako krvav, kot se sliši, za plezalca pa še vedno — kljub vulgarizaciji alpinistične morale — resna stvar. Gre za prevzemanje smeri npr. kot pri zelo znanem primeru v Zapadni Cini pred nekaj leti. Švicarja Schelbert in Weber sta se ubadala v steni, ko so v isto smer stopile italijanske veverice — scioatoli, prehiteli pri Kasparkovem bivaku Švicarja in v svoji varianti izplezale kot prve iz stene. Uspeh so si Italijani zataknil za klobuk in si pustili pridrčiti v Cortini pravi triumf, o obeh Švicarjih pri vsem opoju nad zmago pa nobeden ni črnil. Še danes je v

koči Lavaredo tista smer zaznamovana samo kot »direttissima veverica«. Nekaj podobnega očita tudi prvi eigerjevci Daisy Voggovi, poročeni Leidig, o kateri smo po njenem uspehu v Eigerju brali čudne stvari. Gre za »pravo direttissimo« v Civetti, ki jo pripravlja reichenhallski alpinist Werner Schertle. Čim je Daisy za to zvedela, je začela zbirati navezo in pozivala kandidate, naj se poštoobratno odločijo. Bajje je naskočila celo Mazeauda. Vse pa kaže, da je njen poskus »tatvine« propadel.

LAVINSKA VRVICA je planinski rekvizit, o katerem se piše že desetletja, uporabljal pa jo je le malokdo, skoro vsakomur je bilo prenerodno, pretežno ali vsaj nepotrebno, češ, saj bo že kako, plazu pa menda ja ne bo. Seveda je za iskanje ponesrečenca v plazu vrvica neverjetno pomembna. Zato je firma »Foliplast« iz Innsbrucka vrgla na trg tenak plastični trak, navit v dozi, ki si jo smučar, alpinist naveže okoli prsi. Z enim samim gibom lahko v primeru nevarnosti smučar odpre dozo, trak se odvijne in barva sneg, ima pa tudi dišečo snov, ki olajša delo lavinskim psom.

Znani Münchenski reševalec Gramminger pa je pri firmi SALEWA izdelal vrvico vdelano v lahko »Supral« smučarsko palico. Čim smučar v primeru nevarnosti palico odvrže, se vrvica začne odvijati, pritrjena na zapetje. Imenujejo jo »Planika«. Odprtina, v katero se vrvica vdela, se naredi 1 cm pod držajem.

421 GORSKIH RESEVALCEV je v Gornji Avstriji na 22 postajah. Razpolagajo s 17 škripčevji, 20 primopredajniki, 21 čolni akia, 130 lavinskimi sondami, 3 motornimi vozili in tremi službenimi kočicami. Imajo tudi enega lavinskega psa. Pri taki opremi so v enem letu zabeležili 449 zimskih in 39 letnih reševanj. Smrtnih nesreč so v enem letu zabeležili 9.

GHEMG (GROUPE DE HAUTE MONTAGNE DE GENEVE) V SOVJETSKI ZVEZI: Leta 1965 so Švicarji v večjem številu obiskali Kavkaz. Grossi, ki je to alpinistično odpravo popisal v Les Alpes (1966/2), pravi, da je za Kavkaz treba predvsem mnogo potrpljenja, predvsem zaradi dolgotrajne korespondence. Pobuda je prišla iz SZ (1), cena je bila recipročno povabilo sovjetskih alpinistov v Švico. »SZ rabi devize, zato je potovanj za železno zaveso vedno več. Vse pa vodi Inturist, tudi planinstvo mu ne uide«.

Švicarski strokovnjak za SZ je vodja alpinistike v Ženevi Geordes Maier (Satus), ki že 15 let organizira športno zamenjavo z vzvodnimi državami. Leta 1960 je predlagal Renéju Dittertu, naj kulturnemu atašeju sovjetske ambasade v Bernu piše glede zamenjave sovjetskih in švicarskih alpinistov. »Pismo je štiri leta čakalo na odgovor,« šele ko je prišel drug ataše na ambasado, so dobili odgovor. Njegovu privolitev pa je moral potrditi še Kaspin, šef alpinistične sekcije centralnega sovjeta sindikatov v Moskvi. Preteklo je pet mesecev, da je prišel odgovor iz Moskve. V naglici so pripravili vse, kar je bilo treba za enomesečno bivanje sovjetskih alpinistov v Švici, ne da bi poznali njihove sposobnosti in želje. Spet je sledil molk, po treh mesecih pa so na kolodvoru Cornavin v Ženevi pričakali osmero georgijskih alpinistov. Vodil jih je Otari Giginšvili, profesor turškega jezika, ki je dobro obvladal francoščino, obenem predsednik alpskega kluba »Gantiadi« v Tbilisi. Njegov pomočnik je bil Sergij Tabataz, ki je zastopal državo (Komsomol) in so mu Švicarji takoj dali prilimek »double bâche« zaradi ogromne čepice. V njem so takoj zasumili »hudo kri« (den Spielverderber der Alpinisten), ki je mešala štrene alpinistom in akademikom. Bil so Georgijci, ki niso znali ruski ali pa so zelo neradi rusko govorili, »svoje navdušenje pa so kazali le v odsotnosti obeh šefov«. Če bi jih gledali z etnične plati, bi jih lahko zamenjali z Napolitanci. Radi so pili in veseljačili, radi šli čez rob, bili so navdušeni georgijski patrioti. Imeli so s seboj opremo, ki bi jo lahko imenovali vsaj nemoderno. (Švicarski reporter ne more skriti dolga leta gojene in pospeševane antisovjetske miselnosti).

»Čeprav smo se težko sporazumevali, smo se zelo zblížali. Vzhodno barvo v naših odnosih je imelo le vsakdanje spreminjanje programov. Bilo jih je vselej veliko, sprejet pa je bil ponavadi prvi program, ki so ga nealpinisti odklonili. Seveda je zaradi tega vsak dan prišlo do napetosti. Kljub pomenili so ceno za švicarski Kavkaz.« V Moskvi je Švicarje — na njihovo veliko presenečenje — na Vnukovem čakal Giginšvili, z njim je bil Kaspin. Nato so bili tri dni v rokah uslužbenke Inturista, »ki se jim je zdelo preveč doktrinarina. V Tbilisiju jih je čakala vsa georgijska grupa, »Rusija je ostala za nami, mi pa smo šli v odkrivanje krajev, ki so nam bolj ustrezali.«

Georgijsko pretiravanje se je izpričalo povsod: jedli in pili so kakor na pojedinah, o katerih pišejo potopisici 18. stoletja. Sprejela jih je predsednica ministrskega sveta in vprašali so jo, kar jim je le šinilo v glavo. Celo kolhoz so jim pokazali, nato Kutaisi, Ghelati in končno Ingelidi z dolino Inguri v Kavkazu.

Gurami, georgijski zdravnik, ki so ga dodelili Švicarjem, je švicarskemu reporterju takole predstavil Svanetijo: Dežela je revna, ljudje pa so svobodni in samostojni. SZ še ni imela časa, da bi se zanje pobrigala, zato plačujejo malo davkov, posest jim je ostala, nimajo pa mehanizacije. Vojaška obveznost je splošna, oblast je v rokah KP, za ljudi se briga le, če gre za kako skupno stvar, npr. za velik jez. Turizem je praktično brez pomena, tu je le nekaj državnih taborov oz. šotorišč, ki za svanetsko gospodarstvo skoraj nič ne pomenijo. Alpinizem za SZ še ni neobhodno potreben, važnejši so drugi gospodarski problemi. Sicer pa, pravi Grossi, alpinizem pospešujejo kakor vse športe. Ker so Rusi vajeni ravnin, morajo že stiskati zobe, če se mu posvete.

Zapadni alpinist v Kavkazu doživlja Himalajo v malem. Vzponi so komaj kaj lažji, hribovci prijazni (do vseh razen do ruskih turistov, tako pravi člankar).

O švicarski ekspediciji poroča tudi Willy Tschan. Iz njegovega poročila izvem med drugim, da so do Prage leteli z DC-6, se v Pragi razgledovali en dan, nato pa v devetih urah z ljuščinom-18 prispeli v Moskvo, kjer so prespali v hotelu »Berlin«. Naslednja dva dneva so si ogledali Kreml, Lenínov mavzolej, metro, nočno življenje. Tschan je bil nad Moskvo navdušen, prav tako nad Tbilisom, milijonskim mestom, kjer so si ogledali predmestje Narikalo in grad Metekhi iz 9. st. Sprejel jih je tudi zunanji minister, sicer pa sta dva dneva te helvetsko-georgijske ekspedicije minula v banketih. Naslednji dan so si ogledali Ghelati, rezidenco kralja Armahnabelija, očeta kraljice Tamare. V Zugdidi so prenočili v navadni gostilni, ker so bili vsi hoteli polni. Pri tem so se navadili vseh mogočih duhov in se seveda odrekli standardu švicarskih sanitarij, imeli pa so priložnost videti tudi arhaično georgijsko agrikulturo od paše do mlačve.

Končno: Vzponi! Tu Tschan poroča o vsem, kar smo imeli priložnost brati v tujih in domačih opisih: programi, maršrute, protesti, testi, aklimatizacija,

kapitulacija pred taborskimi predpisi, Užba, Čatin-Tau itd. Nato bolezen člana ekspedicije Italca, o katerem smo tudi mi že poročali. Italova bolezen jim je prekrizala marsikak načrt. Obrnili so se proti luki Batumi, glavnemu mestu republike Adžarije, ki spada še k Georgiji. V Batumi so si ogledali svetovno znani botanični vrt (100 ha), pravi prirodni muzej, največji v SZ. Na poti v Tbilisi so obiskali tudi kolhoz, ki je naredil nanje najboljši vtis v »ekonomskem in socialnem pogledu« in Stalinov dom v Goriju. Povsod, kamor so prišli, so bili pogoščeni v taki meri, kakršne Švicarji niso vajeni. Vračali so se preko sedla Kazbek v Pjatigorsk, odtod v Kislovodsk, nato pa jih je čakalo 28 ur vožnje do Kijeva, odkoder so se preko Bresta, Varšave in Dunaja vrnili v Švico. Čeprav je člankar poln hvale o gostoljubnosti in prisrčnosti v SZ, se na Dunaju oddahne, češ, spet smo v območju zapadnjaške komodnosti. Morebiti zato, ker so jih češki cariniki mrcvarili sredi noči. Sicer pa pravi: Bila je sijajna, nepozabna ekskurzija, o kateri bomo še dolgo z navdušenjem govorili.

HERMANN GEIGER je bil gotovo eden najslavnejših letalcev na svetu. Po njegovi tragični smrti so mu postavili spomenik na vrhu Bec — des Etagnes v dolini Vendaz v obliki kovinskega križa, ki ga je na vrh pripeljal Martignoni, Geigerjev namestnik, s helikopterjem. Fernad Martignoni je dobil pilotsko diplomu leta 1952, leta 1959 mu je Geiger sam izročil zlato medaljo ledeniškega pilota, ima pa tudi francosko odlikovanje. Je specialist za helikopterje in za letala, opremljena s smučmi. Direktor Air — glacier v Litenu, Bagnoud, je torej za šef-pilota imenoval človeka, ki ima za seboj že veliko letalsko in reševalsko kariero.

VAL CALDLIMO je znana med drugim po »gruščnatem« toku, to je velikih masah meli in grušč, ki se plazí spod sten podobno kakor ledeniki. Je poseben predmet visokogorske morfologije. Njegova podobnost z ledeniki in tudi genetična zveza z njimi je povzročila, da jih različni avtorji različno imenujejo (rock glaciers, coulée de blocs, Blockströme, Blockgletscher itd.). Često pa ta pojav spregledajo in ga istovetijo z moreno in tudi kot moreno kartirajo. Posebno lepe primere gruščnatih tokov (morda boljše: gruščnik, gruščovnik, melnica), najdemo v Švici v unterengadinskem narodnem parku. Znanstvene komisije v tem

parku jih že več let raziskujejo. E. Chai vidi glavni problem v tem, da bi eksaktno izmeril morfološko jasno izraženo gibanje. Ugotovil je, da se gruščovnik premakne povprečno za 100 cm na leto in to na površini in v dnu toka. Gruščovnik v Val Caldlimo pa so odkrili šele l. 1964. Doselej v literaturi ni bil omenjen, v švicarski karti 1 : 50 000 pa ne kartirajo. Dolg je 450 m, širok 150 m in spada po tipu v dninsko skupino. Njegove hitrosti doslej še niso izmerili. Iz aeroposnetka je razvidno, da se gruščnik ustavlja in pri tem tvori nekake lomljene, utrte gruščnate valove iz nasutin.

MIT O NASELITVI HUNOV IN SARACENOV v Alpah se naslanja na staro romantično legendo, o kateri l. 1781 poroča Ženevečan M. Th. Bourrit v svojem delu »Descriptions des Alpes Penines et Rhétiennes« in se nanaša na dolino Anniviers. Literatura o tej naseelitvi pozna hunsko, saracensko, arabsko (berbersko) in gotsko tezo, vendar kljub ogromni količini črnila, ki je poteklo zaradi raziskave alpske antropologije, ni možno trditi, da so se zgoraj našeta ljudstva v Alpah poselila. Max Liniger — Goumar iz Ženeve je v zadnjem času strnil to zgodovinsko vprašanje v naslednji sklep: Od Lotarjeve smrti l. 855 do zmage Otona I. nad Ogrri l. 955 je bila zapadna Evropa v popolnem neredu. Ta je še narasel, ko je l. 911 umrl Ludvik Otrok (Louis l'Enfant), zadnji Karoling, in je imperij ostal brez cesarja. V tem neredu je nastalo Burgundsko kraljestvo (888—1032) s središčem v tistem delu Alp, v katerem naj bi se naseljevali Huni, Ogrri in druga ljudstva. V ohlapnem kraljestvu so si v zmešnjavi 9. in 10. stoletja slavohlepni in oblastilni fevdalci pridobivali zemljo in privilegije in mu s tem izpodkopavali že tako šibke temelje. Kaj naj bi o takih razmerah pomenili seracenski in ogrski vdori, ki so v alpski prostor vnašali zaplet še od zunaj? Nič ni čudnega, če so se njihovi vdori romantično povečevali in če je to romantično pretiravanje Mavrom prisojalo velik etnični in lingvistični vpliv in če je arheologija našla več, kot pa je v resnici bilo, posebno v Savoiji, Tarentaisi in Maurienni. Zaradi njihovih napadov na trgovske karavane in popotnike, posebno v bližini gorskih prelazov Cenis in Grand Saint — Bernard, se je razširil upravičen strah pred njimi, od tega strahu pa ni ostalo nič drugega kot »saracenska legenda«, ki je dala mnogim spisom navdih, zgodovinskega ozadja pa jim ni mogla dati prav nič.

TOVARNA



CELJE

Zaščitni znak AERO
– znak kvalitete!

izdeluje:

- AERO matrice in barvo za razmnoževanje
 - AERO karbon in indigo papir
 - AERO pisalne trakove
 - AERO šolske barvice
 - AERO tempera in umet. oljnate barve
 - AERO Selotejp lepilne trakove
 - AERO Slep samolepilne etikete
 - AERO Jasnit papir za kopiranje načrtov
 - AERO barvo za tkanine, tla in luženje lesa
 - AERO Mico belo barvo za belo perilo
 - AERO Guminol lepilo za gume
- itd.

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950, 81-951
Tekoči račun pri NB Celje 603-11-1-1030
Brzjavni: Papirnica Radeče
Železniška postaja: ZIDANI MOST

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

R A D E Č E P R I Z I D A N E M M O S T U

impol

industrija metalnih polizdelkov

slovenska bistrica

proizvaja:

pločevino, trakove, rondela in rondelice, palice, cevi in profile, žico, varilno žico in pletene elektro-vodnike, okna, vrata, fasade in nosilne konstrukcije, iz aluminija in vseh standardnih alumijskih zlitin.

PAPIRNICA KOLIČEVO

POŠTA DOMŽALE

IZDELUJEMO:

PLAKATNI, PREPISNI, TOALETNI IN SERVISNI PAPIR
VSAKOVRSNO SESTAVLJENE KARTONE IN
VSE VRSTE SPECIALNIH LEPENK

**CENJENIM POTROŠNIKOM TOPLO PRIPOROČAMO NAŠE
KVALITETNE IZDELKE**